

Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut

Raporti tremujor nëntor 2022

Përmbajtja

Hyrje	3
I. Lëvizjet makroekonomike.....	7
1.1. Mjedisi ekonomik ndërkombëtar.....	7
1.2. Oferta e brendshme.....	11
1.3. Kërkesa agregate	15
<i>1.3.1. Kosnsumi personal</i>	<i>16</i>
<i>1.3.2. Konsumi publik</i>	<i>18</i>
<i>1.3.3. Konsumi i investimeve</i>	<i>18</i>
<i>1.3.4. Kërkesa neto për eksport.....</i>	<i>19</i>
1.4. Punësimi dhe pagat.....	20
1.5. Inflacioni.....	24
<i>1.5.1. Inflacioni aktual</i>	<i>24</i>
<i>1.5.2. Инфлациски очекувања</i>	<i>28</i>
1.6. Bilanci i pagesave.....	29
<i>1.6.1. Тековна сметка.....</i>	<i>30</i>
Shtojca: Shkëmbimi i tregtisë së jashtme të mallrave dhe lëvizja e kursit efektiv nominal dhe real të këmbimit (NEDK dhe REDK)	31
<i>1.6.2. Llogaria financiare.....</i>	<i>35</i>
<i>1.6.3. Pozicioni i investimeve ndërkombëtare dhe bruto borxhi i jashtëm.....</i>	<i>37</i>
II. Politika monetare	40
2.1. Likuiditeti i bankave.....	43
III. Lëvizjet në tregjet financiare.....	44
3.1. Tregu ndërbankar me depozita të pasigurta	45
3.2. Tregu i letrave me vlerë shtetërore.....	45
3.3. Bursat.....	49
IV. Agregatet monetare dhe kreditore	50
4.1. Agregatët monetarë	50
4.2. Aktivitetet kreditore.....	53
V. Financat publike	57
VI. Projektionet makroekonomike dhe rreziqet.....	61
6.1. Supozimet në projektionin e mjedisit të jashtëm	62
6.2. Projektioni dhe efektet në politikën monetare	64
6.3. Krahasimi me projektionin e mëparshëm	72

Hyrje

Gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022, në kushtet e presioneve më të theksuara të çmimeve, ka vazhduar rregullimi i politikës monetare, i nisur në fund të vitit të kaluar. **Kështu, norma bazë e interesit e Bankës Popullore u rrit në dy raste, ndërsa rritje shtesë u bë edhe në muajin tetor, për gjithsej 1,5 p.p., me çka norma e interesit arriti në nivelin e 3.5% në tetor.** Ky reagim është një përgjigje ndaj presioneve afatgjata dhe më të forta të çmimeve të importit dhe transferimit të tyre në disa kategori çmimesh vendase, me efekte edhe në pritjet inflacioniste. Ky përcaktim monetar u mbështet edhe nga masa shtesë, përkatësisht në shtator 2022 u mor vendimi për ndryshimin e instrumentit të rezervës së detyrueshme (i treti radhazi këtë vit), këtë herë me qëllim nxitjen e kreditimit të projekteve që lidhen me prodhimin energjisë elektrike vendase nga burime të rinovueshme. Me këtë vendim, baza për ndarjen e rezervës obligative në denarë për bankat do të zvogëlohet për shumën e kredive të reja të miratuara për financimin e projekteve për prodhim vendor të energjisë elektrike nga burimet e rinovueshme. Në këtë mënyrë, në kushtet e krizës energjetike dhe rritjes së fuqishme të çmimeve globale të energjisë elektrike, të cilat ndikojnë në tregun valutor, por edhe në çmimet vendase dhe standardin e jetesës, Banka Popullore kontribuon në zbutjen e presioneve dhe problemeve strukturore në ekonomi. Gjithashtu, kjo masë mbështet “financat e gjelbra” dhe financimin e qëndrueshëm, si objektiv strategjik në planin më të fundit strategjik të bankës qendrore. Duke pasur parasysh strategjinë monetare të kursit stabil të denarit në raport me euron, ndryshimet në politikën monetare të brendshme reflektojnë edhe ndryshimet në politikën monetare të Bankës Qendrore Evropiane.

Për sa i përket perspektivës makroekonomike, në periudhën ndërmjet dy cikleve të projeksionit, skena ekonomike globale u përkeqësua sërish. Kriza energjitike, inflacioni i lartë, përshpejtimi i ritmit të shtrëngimit të politikës monetare globale dhe kufizimet ende të pranishme në anën e ofertës po ngadalësojnë rritjen globale. Ngadalësimi i aktivitetit ekonomik global është më i madh se sa pritej dhe me bazë të gjerë, dhe inflacioni global është në nivelin më të lartë në dekada fundit. Ngadalësimi i ekonomive më të mëdha në botë do të ketë një ndikim më të fortë në vendet në zhvillim, të cilat po përballen me kërkesë të zvogëluar për eksportet e tyre, si dhe me presione nga çmimet e larta të ushqimeve dhe energjisë. Sfidë shtesë është edhe mbiçmimi i dollarit, i nxitur kryesisht nga shtrëngimi më i fortë i politikës monetare në SHBA dhe nga kriza më e theksuar energjetike në Evropë, si një faktor që rrit më tej çmimin e mallrave të importuara. Në rrethana të tilla, si aktiviteti i ardhshëm ekonomik globaldo të varen në mënyrë kritike nga rrjedha e luftës në Ukrainë dhe furnizimi me energji në Europë, nga rregullimi i suksesshëm i politikës monetare brenda kornizave globale, por edhe nga mundësia e shqetësime të mëtejshme të furnizimit lidhur me pandeminë. Kështu, **rreziqet e rënies për projeksionet afatshkurtër dhe afatmesëm janë ende në nivele të larta.** Nga ana tjetër, në kornizë të ekonomisë vendase, vërehen disa faktorë pozitivë që mund të ndikojnë në ekonomi dhe mbi të gjitha i referohen tendencës eventuale të zëvendësimit të furnitorëve të kompanive shumëkombëshe nga vendet më të largëta të prodhimit me furnitorë me lokacione më të afërt, përfshirë edhe në vendin tonë, për efektet e mundshme më të favorshme në aktivitetin ekonomik nga anëtarësimi i vendit tonë në NATO dhe që nga fillimi i procesit të negociatave për anëtarësim të plotë në BE, por edhe në efektivitetin me të cilin plani për përshpejtimin e rritjes ekonomike e vendit do të zbatohet për periudhën 2022-2026, duke përfshirë edhe nga projektet madhore të paralajmëruara të infrastrukturës.

Shikuar përmes treguesve të veçantë sasiorë të mjedisit të jashtëm domethënës për ekonominë e Maqedonisë, vlerësimet për vitin 2022 dhe 2023 për kërkesën e huaj efektive janë rishikuar në rënie krahasuar me projeksionet e prillit, veçanërisht për vitin 2023, ndërsa inflacioni i huaj efektiv ka ecuri të ngritjes. Pritjet për çmimet e produkteve parësore në bursat botërore, të shprehura në euro, për vitin 2022 dhe 2023 janë rishikuar në drejtime të ndryshme krahasuar me vëzhgimet e prillit, por kryesisht në rritje për çmimet e ushqimeve dhe në rënie për metalet, ndërsa çmimet e naftës kanë një ecuri të ngritjes për këtë vit dhe uljes për vitin

e ardhshëm. Lëvizjet dhe vlerësimet e çmimeve të produkteve parësore edhe më tej janë jashtëzakonisht të paqëndrueshme dhe ndikohen shumë nga zhvillimet që lidhen me luftën në Ukrainë, gjë që krijon pasiguri të madhe për rrugën e tyre të ardhshme dhe efektet në ekonominë globale dhe vendase, veçanërisht në afat të shkurtër.

Parashikimet e tetorit për rritjen e ekonomisë së Maqedonisë janë më pak të favorshme se ato të prillit, kur u prit normë të rritjes së PBB-së prej 2,9% dhe 3,6% për vitin 2022 dhe 2023. Rishikimi pasqyron pritshmëritë për një rritje më të ngadaltë në partnerët tanë kryesorë tregtarë, ndikimin e inflacionit më të lartë, kushteve më të shtrënguara financimi, zinxhirëve të tensionuar të furnizimit dhe rritjes së pasigurisë në lidhje me pushtimin rus të Ukrainës. Nisur nga pasiguria dhe ndryshueshmëria e madhe e mjedisit, forca e devijimit nga projeksionet e prillit kushtëzohet nga forca dhe dinamika me të cilën do të përmbushen supozimet individuale. Në këtë kontekst janë përgatitur dy skenarë. Sipas skenarit bazë, rritja **në 2022 dhe 2023 do të arrijë në 2,3% dhe 2,6%,** , ndërkohë që i njëjti do të mbështetet nga cikli i paralajmëruar i infrastrukturës publike, por edhe nga investimet dhe zgjerimi i kapaciteteve në një pjesë të sektorit të eksportit. Në mungesë të këtyre efekteve të pritshme dhe në kushtet kur stimuli nga kërkesa e jashtme pritet të jetë i vogël, perspektiva ekonomike mund të jetë më pak e favorshme, me skenarin alternativ që tregon një normë rritjeje të vlerësuar prej 2% për vitin 2022 dhe një ngadalësim prej 1,8% në vitin 2023. **Përsa i përket strukturës,** për vitin 2022, pritet një kontribut i rëndësishëm pozitiv nga kërkesa e brendshme, ndërkohë që kontributi nga eksportet neto do të jetë shumë negativ, duke reflektuar presion më të madh në kahun e importit. Në kuadër të kërkesës së brendshme, kontributi më i madh pozitiv pritet nga investimet bruto, të nxitura kryesisht nga rritja e tepërcave. Kontribut pozitiv të moderuar në rritjen ekonomike pritet të ketë edhe konsumi familjar, edhe pse tendenca e ngadalësimit të tij pritet të vazhdojë. Konkretisht, presioni mbi të ardhurat e disponueshme nga rritja e inflacionit pritet të zbutet pjesërisht nga fluksi i lartë neto i transfertave private, si dhe nga paketa e paralajmëruar e masave për mbështetjen e familjeve më të rrezikuara. Nga ana tjetër, shpenzimet reale publike do të kenë rënie, duke marrë parasysh arritjet e deritanishme dhe vlerësimet më të fundit për shpenzimet e shtetit. Për vitin 2023, pritet një strukturë e ngjashme rritjeje, me një kontribut pozitiv nga kërkesa e brendshme dhe një kontribut negativ nga eksportet neto, por me një intensitet më të butë. **Në periudhën afatmesme, sipas supozimeve për shterimin gradual të efekteve të goditjeve të jashtme aktuale në ekonominë globale dhe të brendshme, qetësimin e presioneve inflacioniste, uljen e pasigurisë dhe rivendosjen e besimit të subjekteve ekonomike, parashikohet përfortim i rritjes së PBB-së në 3.6% në vitin 2024 (kundrejt 4% që pritej në prill) dhe 4% në vitin 2025.**

Ngjashëm me shumicën e vendeve, korrigjimi i pritjeve inflacioniste është në një drejtim rritës. Projeksionet e fundit flasin për inflacion prej 14.3% në vitin 2022, kundrejt vlerësimeve të prillit për një normë inflacioni prej 8.8% (përkatesisht rreth 10% sipas skenarit alternativ), me rritje më të lartë të çmimeve të importit dhe efekti i mbartjes së tyre më të fortë në çmimet vendase. Pjesa më e madhe e presionit aktual në rritje vjen nga faktorë në kahun e ofertës, përkatesisht nga rritja e çmimeve të importit të ushqimeve dhe energjisë, rritja më afatgjatë dhe më e fortë e të cilëve krijon efekte transmetimi në çmimet e produkteve dhe shërbimeve të tjera. Projeksionet më të reja për lëvizjet e tregut botëror sugjerojnë një lehtësim gradual të presioneve të çmimeve nga çmimet e importit, ashtu që çmimet e ushqimeve dhe naftës pritet se do të bien gjatë vitit të ardhshëm. **Rrjedhimisht, nga gjysma e dytë e vitit të ardhshëm pritet një ngadalësim më i ndjeshëm i inflacionit. Kështu, në vitin 2023 norma mesatare e inflacionit pritet të ngadalësohet,** në mënyrë plotësuese dhe nën ndikimin e masave të shpallura për subvencionimin e çmimit të energjisë elektrike për industrinë ushqimore nga shteti për periudhën kohore derisa zgjat gjendja e krizës me furnizim të energjisë elektrike, si dhe për shkak të efekteve të shtrëngimit gradual të politikës monetare, **dhe të jetë rreth 8-9%, në varësi të fuqisë së rritjes së të çmimit të energjisë elektrike në tregun e rregullator. Në periudhën afatmesme, inflacioni do të vazhdojë të stabilizohet, duke u ulur në nivelet 2.4% dhe 2% në vitin 2024 dhe 2025, duke supozuar shterimin e plotë të efekteve të rritjes aktuale të çmimeve të produkteve**

primare ushqimore dhe energjitike në tregun botëror dhe për mungesën e goditjeve të reja në kahun e ofertës. Megjithatë, në kushtet e ndryshimeve të konsiderueshme në lëvizjen e çmimeve botërore të produkteve parësore, të shkaktuara nga lufta në Ukrainë dhe sanksionet e vendosura ndaj Rusisë nga shumica e vendeve të botës, pasiguria në lidhje me lëvizjet e ardhshme të çmimeve është jashtëzakonisht e lartë.

Vlerësimet më të fundit të aktivitetit kreditues të sektorit bankar flasin për rritje të kredisë në vitin 2022 me një normë prej 9.2%, e ndjekur nga një ngadalësim i moderuar në vitin 2023 dhe stabilizim i ritmeve të rritjes në dy vitet e ardhshme. Gjegjësisht, pas rritjes prej rreth 10% në gjysmën e parë të vitit 2022, deri në fund të vitit pritet një ngadalësim i lehtë i ritmit të rritjes, i cili në fund të vitit do të arrijë në 9.2% (7.7% sipas projeksionit të prillit). Ngadalësimi në gjysmën e dytë është ndikuar nga pritshmëritë për një aktivitet ekonomik më të dobët, nga rritja e pasigurisë, nga rritja e moderuar e bazës së depozitave dhe nga një efekt i caktuar i masave të Bankës Popullore në drejtim të një politike monetare më kufizuese për të shtypur rritjen e çmimeve duke rritur normën e interesit referencë. Në vitin 2023 pritet një normë e rritjes së kredisë prej 7.1%, me kushte më pak të favorshme financiare dhe efekt të pafavorshëm të pasigurisë së mëtejshme dhe ngadalësimit të aktivitetit ekonomik, ndërkohë që në afat të mesëm, aktiviteti kreditor pritet të stabilizohet, me një normë mesatare rritjeje prej 7.5. %. *Rritja e kredisë, si më parë, do të mbështetet nga rritja e depozitave, si burimi kryesor i financimit.* Kështu, me rritjen e pasigurisë për shkak të luftës në Ukrainë, në tremujorin e parë të vitit pati një ngadalësim të rritjes së depozitave, e cila pritet të përshpejtohet mesatarisht në fund të vitit 2022 dhe të arrijë në 3.9% (5% sipas projeksionit të prillit). Me stabilizimin e flukseve dhe efektivitetin e masave të Bankës Popullore për nxitjen e kursimeve në denarë, në vitin 2023 pritet një përshpejtim i moderuar i rritjes së depozitave në 6,5%. Me rritjen e aktivitetit ekonomik dhe rritjen e fuqisë blerëse të popullsisë, në periudhën e ardhshme (viti 2024-2025) pritet një rritje solide e depozitave mesatarisht rreth 8%.

Projeksioni afatmesëm i bilancit të pagesave është mesatarisht i ngjashëm me vlerësimet e prillit, domethënë, tregon për një përkeqësim të deficitit në llogarinë korente në vitet 2022-2023, kryesisht për shkak të rritjes së çmimeve të energjisë në bursat botërore. Sipas vlerësimeve të fundit, **për vitin 2022, deficitin në llogarinë korente të bilancit të pagesave pritet të arrijë në 7.4% të PBB-së (8% në projektionet e prillit).** Lëvizje të tilla në dinamikën e llogarisë korrente vijnë si pasojë e përkeqësimit të deficitit në saldon e mallrave, në kushtet e performancës më të mirë në të gjithë komponentët e tjerë. Konkretisht, rritja e çmimeve të energjisë në nivel global çon në një saldo dukshëm më negativ energjetik dhe rrjedhimisht në zgjerim të deficitit të përgjithshëm tregtar, pavarësisht pritjeve për ulje të deficitit në saldod joenergjetik, në kushtet e kërkesës së huaj efektive ende pozitive. Nga ana tjetër, pritet që arritjet solide në transfertat dhe shërbimet private të vazhdojnë edhe këtë vit. Ngadalësimi i aktivitetit ekonomik në kushtet e rritjes së pasigurisë do të çonte në arritje më pak të favorshme ekonomike të kompanive me kapital të huaj dhe, rrjedhimisht, në një ngushtim të deficitit të të ardhurave parësore, pas zgjerimit të vitit të kaluar. **Për sa i përket vlerësimeve të një mjedisi të jashtëm më pak të favorshëm në vitin 2023, por edhe presionit më të moderuar të çmimeve, është planifikuar që deficitin në llogarinë korente të ulët në 5.6% të PBB-së (pak më ngadalë se 4.5% e pritur e PBB-së në prill), kryesisht si pasojë e ngushtimit të saldod negative në shkëmbimin e mallrave dhe shërbimeve.** Konkretisht, ulja e kërkesës së brendshme për energji dhe rritja e prodhimit vendas pritet të kontribuojnë në ngushtimin gradual të deficitit energjetik, ndërsa ecuria më e favorshme e eksportit të sektorit të automobilave dhe rimëkëmbja e industrisë së përpunimit të metaleve, si dhe ulja e importeve për konsum dhe investime pritet të ndikojnë në drejtim të ngushtimit të mëtejshëm të deficitit tregtar joenergjetik dhe njëkohësisht një deficitin të përgjithshëm më të ulët në bazë vjetore. Nga ana tjetër, pjesëmarrja relative e të ardhurave dytësore në PBB pritet të ulët, pas arritjeve veçanërisht të larta në transfertat private në vitin 2022. **Për vitin 2024, pritet një zvogëlim i mëtejshëm i deficitit në llogarinë korente në 2,1% të PBB-së dhe ulja e tij në 1,2% të PBB-së në vitin 2025.** Flukset neto të parashikuara në llogarinë financiare, është parashikuar në tërësi të financojnë plotësisht transaksionet korente në periudhën 2022 - 2025 dhe të mundësojnë akumulim shtesë të rezervave valutore. Pjesa më e madhe e flukseve financiare pritet të

vijë nga huamarrja e jashtme e shtetit dhe nga investimet e huaja të drejtpërdrejta. Treguesit për mjaftueshmërinë e rezervave valutore tregojnë për mbajtjen e tyre në zonën e sigurt gjatë gjithë periudhës së projeksioneve.

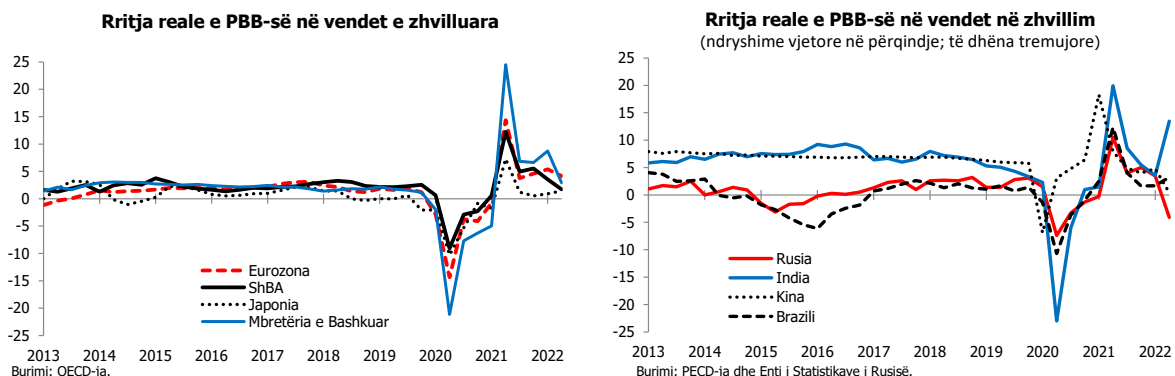
Në përgjithësi, vlerësimet e fundit për rritjen e ekonomisë së Maqedonisë janë më pak të favorshme se cikli i prillit të projeksioneve për këtë dhe vitin e ardhshëm, në ndikimin e luftës në Ukrainë që vazhdon, duke thelluar kështu krizën energjetike dhe duke ndikuar më fuqishëm në inflacion. Skenari aktual tregon për një rritje më të fortë të çmimeve të brendshme në vitet 2022 dhe 2023, krahasuar me vlerësimet e prillit, në kushtet e rritjes së fortë të çmimeve të energjisë dhe produkteve ushqimore primare në bursat botërore. Megjithatë, inflacioni vlerësohet të ngadalësohet më ndjeshëm në vitin 2023 dhe tashmë në vitin 2024 pritet një shterim gradual i presioneve të çmimeve, i cili do të ulë normën e inflacionit në rreth 2% në periudhën afatmesme. Pritjet për pozicionin e jashtëm janë përgjithësisht të ngjashme me pritshmëritë sipas projeksionit të prillit, në kushtet e rreziqeve më të theksuara të ndikuara mbi të gjitha nga efektet e krizës energjetike, ndërsa rezervat valutore do të vazhdojnë të qëndrojnë në zonën e sigurt gjatë gjithë periudhës së projeksionit. Vlerësime të tilla shoqërohen me pasiguri të lartë dhe rreziqet janë dukshëm në rënie dhe janë të lidhura me zhvillimet gjeopolitike që ndikojnë negativisht si në çmimet ashtu edhe në aktivitetin ekonomik në kornizë globale dhe janë burimi kryesor i krizës aktuale të energjisë në Evropë. *Banka Popullore monitoron me kujdes të dhënat dhe rreziqet makroekonomike dhe, si më parë, do të marrë të gjitha masat e nevojshme, duke përdorur të gjitha instrumentet në dispozicion, për të ruajtur stabilitetin e kursit të këmbimit dhe stabilitetin afatmesëm të çmimeve.*

I. Lëvizjet makroekonomike

1.1. Mjedisi ekonomik ndërkombëtar

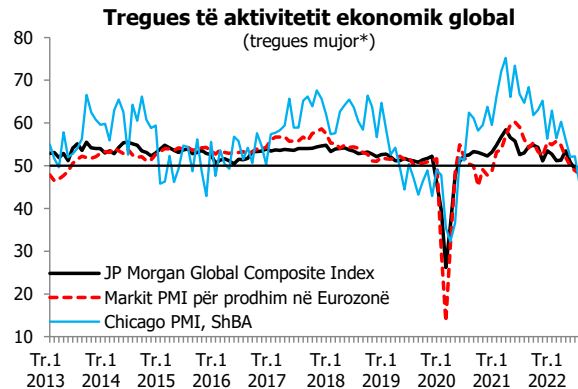
Në tremujorin e dytë të vitit 2022 vazhdoi rritja e aktivitetit ekonomik botëror, por me dinamikë më të ngadaltë krahasuar me tremujorin paraprakë, që vjen kryesisht si pasojë e ndikimeve negative nga lufta në Ukrainë. Eurozona, si partneri ynë më i rëndësishëm tregtar, shënoi një rritje të ngadaltë ekonomike prej 4.1% në tremujorin e dytë (5.4% në tremujorin e parë), me një rritje të ngadaltë të kërkesës së brendshme. Presionet inflacioniste në nivel global u intensifikuan në tremujorin e tretë të vitit 2022 dhe janë të përhapura, gjë që ka qenë arsyeja për një shtrëngim më të fortë të politikës monetare në vendet e zhvilluara. Në të njëjtën kohë, presionet e çmimeve u zbutën në bursat botërore, pra çmimet e burimeve të energjisë dhe produkteve të tjera parësore, pas një periudhe të gjatë, shënuan një lëvizje rënës. Sipas projeksioneve të tetorit të Fondit Monetar Ndërkombëtar, rritja ekonomike globale pritet të ngadalësohet këtë vit dhe vitin e ardhshëm, si rezultat, paragjithash të efekteve ekonomike të luftës në Ukrainë, politikës monetare kufizuese në përgjigje të inflacionit të lartë dhe ndikimi i masave kufizuese lidhur me pandeminë në Kinë në aktivitetin e saj, zinxhirët e furnizimit dhe tregtinë globale.

Rritja e aktivitetit ekonomik global vazhdoi në tremujorin e dytë të vitit 2022, por me ritme më të ngadalta se në tremujorin e mëparshëm. Gjegjësisht, lufta në Ukrainë vazhdon të ushtrojë presion mbi të gjitha mbi ofertën dhe çmimet e energjisë, duke nxitur presionet inflacioniste në mbarë botën dhe shtrëngimin e kushteve financiare. Brenda **ekonomive të zhvilluara**, rritja ekonomike vjetore në Mbretërinë e Bashkuar u ngadalësua ndjeshëm (2.9%), pas rritjes së fortë në tremujorin e mëparshëm (8.7%), ndërsa rritja në Eurozonë dhe SHBA-në u ngadalësua në 4.1% dhe 1.7%. përkatësisht (5.4% dhe 3.5%, përkatësisht në tremujorin paraprakë), me një impuls dukshëm më të ulët nga konsumi privat, pjesërisht si pasojë e uljes së fuqisë blerëse të familjeve, në kushtet e rritjes së lartë të çmimeve. Në grupin e **ekonomive me rritje të shpejtë**, janë vërejtur lëvizje divergjente, përkatësisht rritje e fortë ekonomike në Indi (13.5%), rritje e përsheptuar në Brazil (3.2%), në krahasim me pothuajse stagnimin në Kinë (rritje prej 0.4%), duke reflektuar mbylljen e ekonomisë për shkak të zbatimit të strategjisë "zero-covid", si dhe thellimin e krizës në tregun e pasurive të patundshme dhe rënien në Rusi për shkak të efekteve të luftës me Ukrainën.

Për sa i përket vlerësimeve për rritjen globale në tremujorin e tretë të vitit 2022, vlera mesatare e indeksit global PMI në tremujorin e tretë është 49,9 (52,0 në tremujorin e dytë), duke

treguar stagnim të aktivitetit global në periudhën e ardhshme. Në nivel vjetor, rënia e indeksit global PMI është më e fortë dhe arrin në 7,2%.

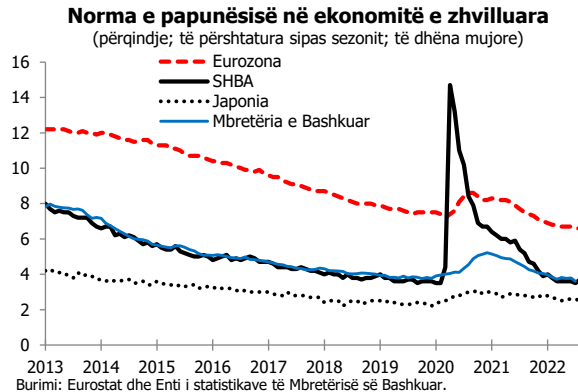
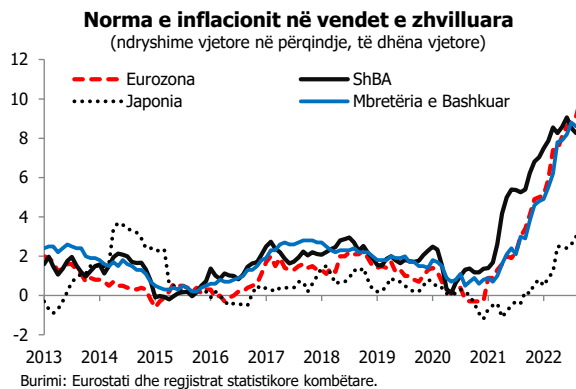
*PMI - treguesi mund të marrë vlerë mes 0 dhe 100. Ai llogaritet ashtuqë e merr përqindjen e anketuesve që kanë paraqitur përmirësim në kushtet ekonomike në raport me muajin paraprak. Vlera referuese e treguesit është 50, që tregon kushte të pandryshuara ekonomike. Vlera më e lartë, ose më e ulët se 50 tregon për ekspansion ekonomik, ose kontraksion.

Burimi: Markit, ISM-Chicago.

Në projeksionet e fundit të Fondit Monetar Ndërkombëtar nga tetori, janë bërë rishikime në rënie të rritjes ekonomike globale, e cila pritet të ngadalësohet nga 6,0% në vitin 2021 në 3,2% në vitin 2022 dhe 2,7% në vitin 2023, që është pasqyrë e ngadalësimit të ndjeshëm të rritjes në ekonominë më të mëdha. Projektioni për vitin 2023 përfaqëson rritjen më të dobët që nga viti 2001, duke përjashtuar krizën e madhe financiare dhe goditjen pandemike. Kjo perspektivë pasqyron disa faktorë, kryesisht efektet ekonomike të luftës në Ukrainë, shtrëngimin e politikës monetare në një sërë vendesh në përgjigje të inflacionit të lartë dhe të stëzgjatura, dhe zbatimin e strategjisë "zero-covid" në Kinë, e cila po ndikon në ngadalësimin e ekonomisë së saj, zinxhirët e furnizimit dhe tregtinë globale. Rreziqet që lidhen me rritjen e pritshme globale janë në rënie dhe lidhen me përcaktimin e politikave monetare në të ardhmen, në drejtim të shtrëngimit të tepruar ose të pamjaftueshëm, politikës së ndryshme ekonomike në vendet e zhvilluara dhe mbiçmimit më të fortë të dollarit amerikan, presionet afatgjata inflacioniste përballë goditjeve të reja të çmimeve të ushqimeve dhe energjisë, rritjes së cenueshmërisë së vendeve me borxhe të larta për shkak të kushteve më pak të favorshme financiare globale, një ndërprerje e mundshme e plotë e furnizimit me gaz rus në Evropë, thellimi i krizës me patundshmëritë në Kinë dhe paraqitja e eventuale e varianteve të reja të Covid-19. Inflacioni global parashikohet të rritet në 8,8% në vitin 2022 dhe gradualisht të bjerë në 6,5% dhe 4,1% në vitin 2023 dhe 2024, respektivisht, mes një lëvizjeje të pritshme rënësive të çmimeve të produkteve parësore në tregun ndërkombëtar.

Presionet inflacioniste globalisht u intensifikuan në tremujorin e tretë të 2022 dhe janë të përhapura, të nxitura kryesisht nga rritja e fortë vjetore e çmimeve globale të energjisë dhe ushqimeve, mes zinxhirëve të furnizimit ende të ndërprerë. Kështu, inflacioni në tremujorin e tretë¹ është nxitur nga komponentët e energjisë dhe ushqimit, me një kontribut gjithnjë e më të rëndësishëm nga inflacioni bazë. Kështu, nga grupi i vendeve të zhvilluara, në Eurozonë dhe në Mbretërinë e Bashkuar ka vijuar tendenca rritëse e inflacionit, duke arritur përkatësisht normat 9,3% dhe 8,7%, ndërsa në SHBA-në rritja e çmimeve është ngadalësuar mesatarisht (8,4%) në tremujorin e tretë.

¹ Të dhënat i referohen dy muajve të parë të tremujorit të tretë, me përjashtim të Eurozonës.

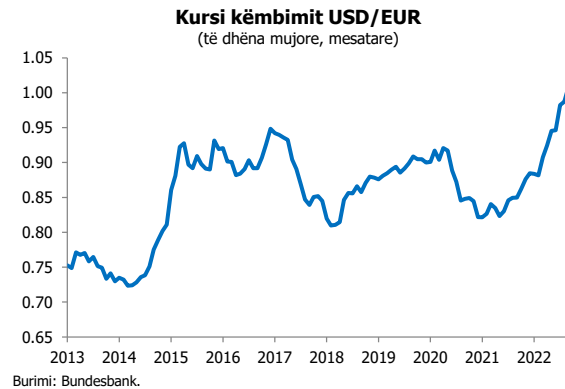
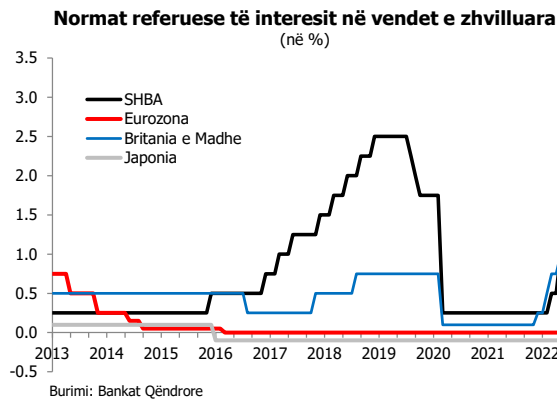
Eurozona, si partneri ynë tregtar më i rëndësishëm, shënoi një rritje të aktivitetit ekonomik prej 4.1% në tremujorin e dytë, pas rritjes prej 5.4% në tremujorin e parë. Dinamika e ngadalësuar e rritjes rezulton nga zvogëlimi i kontributit të kërkesës së brendshme në rritje, veçanërisht të konsumit të popullsisë. Duke marrë parasysh arritjet më të mira në gjysmën e parë, në projeksionet e BQE-së për shtatorin, projeksioni për vitin 2022 është rishikuar lehtë në rritje dhe parashikohet një rritje prej 3,1%, ndërkohë që janë bërë korrigjime në rënie për vitin 2023 dhe 2024 dhe një rritje përkatësisht prej 0,9% dhe 1,9%². Për sa i përket tregut të punës, shkalla e papunësisë në Eurozonë ka vijuar të ulet dhe në periudhën korrik-gusht ka qenë në nivelin më të ulët historik prej 6,6%. Norma e inflacionit në tremujorin e tretë të vitit 2022 arriti në 9,3% (8,0% në tremujorin paraprakë), si rezultat i rritjes së rritjes së çmimeve në komponentin e ushqimeve dhe inflacionit bazë, në kushtet e një norme të ngjashme të lartë të inflacionit të energjisë. Sipas projeksioneve të shtatorit të BQE-së, inflacioni në eurozonë pritet të jetë 8,1% në vitin 2022, përpara se të ngadalësohej gradualisht në 5,5% dhe 2,3% në vitin 2023 dhe 2024 dhe krahasuar me parashikimet e qershorit, u krye një rishikim në rritje për tre vjet³.

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, vendet e zhvilluara vijuan me një shtrëngim më të fortë të politikës monetare, në kushtet e presioneve afatgjata të çmimeve. Konkretisht, brenda tremujorit të tretë, FED e rriti normën e interesit referencë në dy raste (korrik dhe shtator) me 0,75 pikë përqindjeje, në mënyrë që në shtator të të jetë nga 3% deri në 3,25%. Në mënyrë plotësuese, FED vendosi të vazhdojë uljen e portofolit të saj të letrave me vlerë të thesarit dhe hipotekave. Banka e Anglisë gjithashtu rriti dy herë normën e interesit referencë (në gusht dhe shtator me 0,5 p.p.), e cila arriti në 2,25%. Gjithashtu, programi për shitjen e aktiveve nëpërmjet uljes së portofolit të letrave me vlerë në bilancin e bankës qendrore është planifikuar të nisë në fund të muajit shtator. Në korrik, për herë të parë, pas më shumë se një dekade, BQE rriti tre normat bazë të interesit (me 0,5 p.p.), që paraqet edhe një dalje nga zona negative e normës së interesit për depozitat në dispozicion, dhe në shtator në mënyrë shtesë i rriti ato me 0,75 p.p., kështu që norma e interesit për operacionet bazë të rifinancimit, për kreditë e disponueshme njëditore dhe për depozitat e disponueshme u pozicionua përkatësisht në nivelin 1,25%, 1,5% dhe 0,75%. Gjithashtu, BQE vendosi të prezantojë një instrument shtesë të quajtur Instrumenti i Mbrojtjes së Transmisionit (TPI), me qëllim transmetimin efektiv të politikës monetare në të gjitha vendet e Eurozonës gjatë procesit të normalizimit të politikës monetare⁴.

² Në qershor, rritja e PBB-së në eurozonë ishte parashikuar në 2,8% për vitin 2022 dhe 2,1% për vitin 2023 dhe 2024.

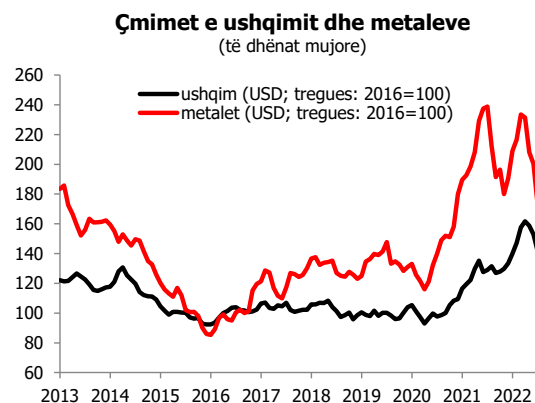
Në qershor, rritja e PBB-së në eurozonë ishte parashikuar në 6,8% për vitin 2022 dhe 3,4% për vitin 2023 dhe 2,1 për vitin 2024.

⁴ Ky instrument synohet të aktivizohet në kushtet e dinamikave të padëshirueshme të tregut që do të kërcënonin transmetimin monetar.

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, vlera e dollarit amerikan vazhdoi të rritet kundrejt euros dhe shënoi një mbiçmim prej 5,8% krahasuar me tremujorin paraprak, e cila është mesatarisht 0.99 euro. Në bazë vjetore, vlera e dollarit amerikan kundrejt euros u rrit me 17,1%. Kjo dinamikë reflekton shqetësimet e investitorëve për një recesion në Eurozonë për shkak të krizës energjetike, politikës monetare më kufizuese në SHBA, por edhe rritjes së kërkesës për dollarin amerikan në kushtet e rritjes së rreziqeve globale.

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, çmimet e energjisë dhe produkteve të tjera parësore, pas një periudhe më të gjatë, kanë një lëvizje rënëse në bursat botërore. Kështu, çmimi i naftës shënoi një rënie prej 7,7% krahasuar me tremujorin paraprakë, ashtu që çmimi mesatar të jetë 97.1 euro për fuçi. Rënia e çmimit të naftës është një reflektim i frikës në rritje për një recesion global, kërkesë më të dobët për naftë nga Kina për shkak të masave kufizuese lidhur me Covid-19 dhe dollarit të fortë amerikan. I analizuar në bazë vjetore, çmimi i naftës në tremujorin e tretë shënoi një rritje prej 56,3%, që është pjesërisht reflektim i bazës së ulët krahasuese. Në çmimet e produkteve primare joenergjetike⁵ (të shprehura në euro), rënia në tremujorin e tretë është 8.5% krahasuar me tremujorin paraprakë. Analizuar sipas grupeve të produkteve, indekset e çmimeve të ushqimeve⁶ dhe metaleve⁷ shënuan rënie përkatësisht me 8,0% dhe 15,1%.

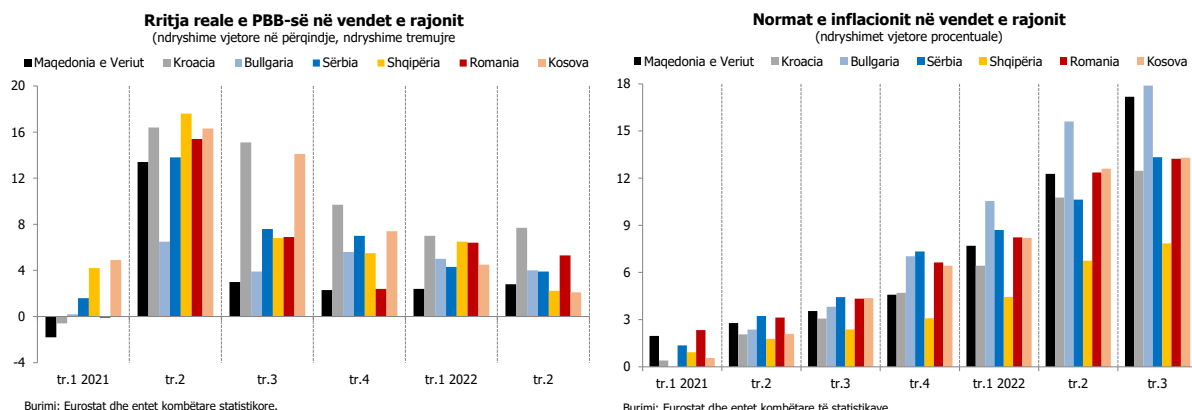

⁵ Ky indeks agregat përfshin indeksin e metaleve të çmuara, indeksin e ushqimeve dhe pijeve, indeksin e mallrave bujqësore dhe indeksin e metaleve bazë.

⁶ Ky indeks përfshin këto produkte ushqimore primare: drithëra, vaj vegjetal, mish, ushqim deti, sheqer dhe ushqime të tjera.

⁷ Në këtë indeks përfshihen metalet e mëposhtme: alumini, kobalti, bakri, hekuri, plumbi, molibdeni, nikeli, kallaji, uranumi dhe zinku.

Në raport me vendet e rajonit, rritja e aktivitetit ekonomik vazhdoi edhe në tremujorin e dytë të vitit 2022, me përshpejtimin e rritjes vetëm në Kroaci, e nxitur kryesisht nga rritja e aktivitetit eksportues, ndërkohë që vërehet një ngadalësim i caktuar në pjesën tjetër të vendeve. **Përsa i përket inflacionit, ngjashëm me kornizat globale, në tremujorin e tretë të vitit 2022, të gjitha vendet e analizuar të rajonit shënuan një intensifikimin e normës vjetore të inflacionit,** e cila në përgjithësi vjen si pasojë e rritjes së përshpejtuar të çmimeve në komponentin ushqimor dhe inflacionit bazë më të lartë.

1.2. Oferta e brendshme

Në tremujorin e dytë të vitit 2022, aktiviteti në ekonominë e brendshme shënoi një rritje reale prej 2,8% me bazë vjetore, që paraqet një përshpejtim të lehtë krahasuar me rritjen e tremujorit paraprakë. Rritja është ende kryesisht për shkak të grupit të aktiviteteve "tregti, transport dhe hoteleri", të cilat ishin një nga aktivitetet më të prekura nga kriza e shkaktuar nga Covid-19. Një kontribut pozitiv shtesë më të rëndësishëm kanë aktivitetet që lidhen me pasuritë e patundshme, industrinë dhe veprimtarit informatiko-komunikative. Të dhënat e frekuencës së lartë për kahun e ofertës që disponohen për periudhën korrik-gusht 2022 tregojnë kryesisht për një ngadalësim të rritjes së aktivitetit ekonomik në tremujorin e tretë të vitit. Gjithashtu, vlerësimet e drejtuesve për situatën e biznesit të ndërmarrjeve për tremujorin e tretë të vitit 2022, krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë, janë më të dobëta në të gjithë sektorët e rëndësishëm të ekonomisë. Në të njëjtën kohë, pritjet për periudhën e ardhshme janë më pak të favorshme për industrinë përpunuese, tregtinë me pakicë dhe sektorin e shërbimeve, ndërsa më të favorshme për sektorin e ndërtimit.

Në tremujorin e dytë të vitit 2022, rritja reale e ekonomisë vendase u përshpejtua lehtësisht dhe arriti në 2,8% me bazë vjetore (me rritje tremujore prej 1.3%, e rregulluar sezonalisht). Nga pikëpamja strukturore, rritja në tremujorin e dytë i detyrohet kryesisht kontributit pozitiv të grupit të aktiviteteve "tregti, transport dhe hoteleri", të cilat ishin një nga aktivitetet më të prekura nga kriza e shkaktuar nga Covid-19. Një kontribut pozitiv shtesë kanë veprimtaritë që lidhen me pasuritë e patundshme, industrinë, informacionin dhe komunikimin, "veprimtaritë profesionale, shkencore dhe teknike". veprimtaritë e shërbimit administrativ dhe ndihmës", si dhe veprimtarit e artit, argëtimit dhe rekreacionit. Bujqësia, ndërtimi, si dhe veprimtarit financiare dhe veprimtarit e sigurimeve janë pothuajse në amulli dhe një kontribut të vogël negativ shënon vetëm aktiviteti "administrata publike dhe mbrojtja; arsimimi; shëndetësisë dhe mbrojtjes sociale".

PBB dhe komponentët - normat e rritjes vjetore (në %)

	norma vjetore e rritjes, në %*															
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Tr. 1 2020	Tr. 2 2020	Tr. 3 2020	Tr. 4 2020	Tr. 1 2021	Tr. 2 2021	Tr. 3 2021	Tr. 4 2021	Tr. 1 2022	Tr. 2 2022
Bujqësia	-0.4	-12.5	8.3	0.1	-3.2	-1.2	-2.4	-1.7	-0.4	-7.0	0.4	-0.6	1.2	-4.6	0.3	0.1
Industria	-3.0	1.4	5.3	1.4	-10.4	-1.3	-8.1	-27.5	-9.1	3.2	-6.2	11.9	-4.5	-3.6	2.2	2.4
prej të cilave industria përpunuese	-1.5	1.6	6.2	2.6	-6.5	0.0	-2.1	-28.4	-3.5	8.0	-4.6	20.7	-5.8	-4.8	0.2	1.5
Ndërtimtaria	-2.8	1.6	-11.0	5.5	-4.0	-3.8	1.1	-14.7	1.3	-3.2	3.9	-2.4	-1.5	-9.9	-17.2	0.2
Tregtia, transport dhe komunikacion dhe shërbime	8.7	7.1	5.0	6.7	-10.6	14.0	-3.8	-31.1	-5.7	-1.9	-2.1	46.4	11.0	9.2	11.2	8.1
Informacione dhe komunikim	7.2	7.6	-4.1	6.8	4.5	3.2	13.8	-2.4	5.0	2.3	1.1	7.3	-0.7	5.3	0.4	8.1
Ndërmjetësim financiar	1.5	1.9	2.6	0.4	-0.1	1.3	1.6	-4.9	0.6	2.4	0.5	5.2	-1.8	1.7	1.9	-0.4
Veprimtari në lidhje me patundshmëri	-3.2	-1.6	0.1	0.2	1.1	2.0	4.4	-2.0	-1.1	2.9	1.2	3.0	0.7	3.1	1.2	5.5
Veprimtari administrative, ndihmëse dhe shërbyese	11.5	8.8	7.9	8.0	-8.7	0.8	-6.3	-9.9	-11.3	-7.3	-2.9	2.1	2.6	1.6	5.9	6.3
Administrata publike	3.5	-2.2	2.0	5.2	3.2	1.5	2.7	3.6	2.7	3.7	-0.2	2.4	2.2	1.6	-1.1	-0.6
Art, argëtim dhe rekreacion: aktivitete të tjera shërbimi	7.2	3.1	6.6	9.6	-22.6	-6.3	-10.8	-20.7	-33.2	-25.6	-17.2	-7.9	2.6	0.4	1.3	7.9
Prodhi i brendshëm bruto	2.8	1.1	2.9	3.9	-6.1	4.0	-1.3	-16.4	-5.9	-0.8	-1.8	13.4	3.0	2.3	2.4	2.8

*Nga njoftimi për PBB-në në 2.9.2023

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikave

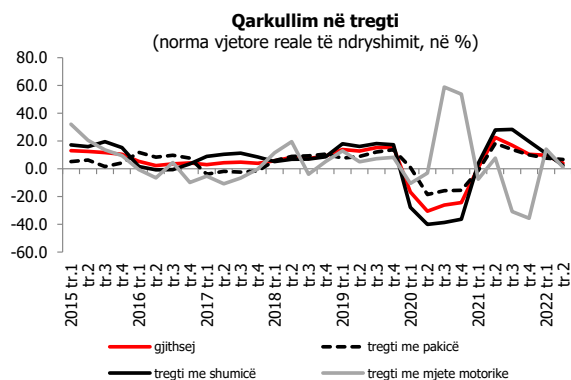
PBB dhe komponentët - kontributet në rritjen e PBB-së (në p.p.)

	kontributi i rritjes në PBB, në p.p.															
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Tr. 1 2020	Tr. 2 2020	Tr. 3 2020	Tr. 4 2020	Tr. 1 2021	Tr. 2 2021	Tr. 3 2021	Tr. 4 2021	Tr. 1 2022	Tr. 2 2022
Bujqësia	0.0	-1.1	0.7	0.0	-0.3	-0.1	-0.2	-0.1	0.0	-0.7	0.0	0.0	0.1	-0.4	0.1	0.0
Industria	-0.5	0.2	0.9	0.3	-1.9	-0.2	-1.5	-5.0	-1.7	0.6	-1.1	1.9	-0.8	-0.6	0.4	0.4
prej të cilave industria përpunuese	-0.2	0.2	0.8	0.3	-0.9	0.0	-0.3	-3.9	-0.5	1.1	-0.6	2.4	-0.8	-0.7	0.0	0.2
Ndërtimtaria	-0.2	0.1	-0.7	0.3	-0.2	-0.2	0.0	-0.8	0.1	-0.2	0.2	-0.1	-0.1	-0.8	-0.6	0.0
Tregtia, transport dhe komunikacion dhe shërbime	1.6	1.3	1.0	1.3	-2.1	2.7	-0.8	-6.3	-1.1	-0.4	-0.4	7.7	2.2	1.8	2.2	1.7
Informacione dhe komunikim	0.2	0.2	-0.1	0.2	0.2	0.1	0.5	-0.1	0.2	0.1	0.0	0.3	0.0	0.2	0.0	0.3
Ndërmjetësim financiar	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.1	0.0	0.2	-0.1	0.0	0.1	0.0
Veprimtari në lidhje me patundshmëri	-0.4	-0.2	0.0	0.0	0.1	0.2	0.5	-0.2	-0.1	0.2	0.1	0.3	0.1	0.3	0.1	0.5
Veprimtari administrative, ndihmëse dhe shërbyese	0.4	0.3	0.3	0.3	-0.3	0.0	-0.3	-0.4	-0.4	-0.3	-0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2
Administrata publike	0.4	-0.3	0.2	0.6	0.4	0.2	0.4	0.4	0.3	0.4	0.0	0.4	0.3	0.2	-0.2	-0.1
Art, argëtim dhe rekreacion: aktivitete të tjera shërbimi	0.2	0.1	0.2	0.3	-0.7	-0.2	-0.3	-0.6	-1.0	-0.7	-0.5	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.2
Prodhi i brendshëm bruto	2.8	1.1	2.9	3.9	-6.1	4.0	-1.3	-16.4	-5.9	-0.8	-1.8	13.4	3.0	2.3	2.4	2.8

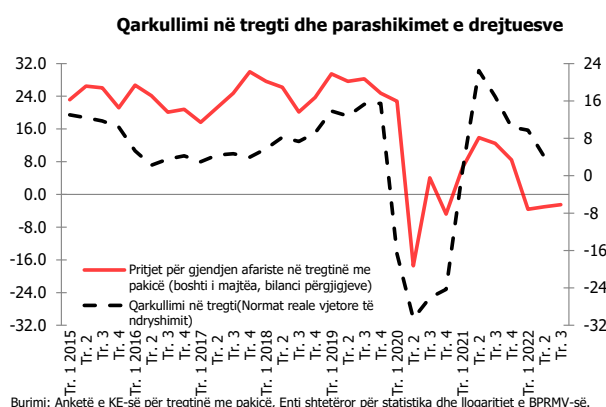
*Nga njoftimi për PBB-në në 2.9.2023

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikave

Analizuar nga të dhënat me frekuencë të lartë, në tremujorin e dytë të vitit, qarkullimi tregtar vijon të shënojë një rritje reale relativisht të lartë me bazë vjetore, e regjistruar në tre llojet e tregtisë (tregtia me pakicë, tregti me shumicë dhe tregti e automjeteve motorike). Në periudhën korrik-gusht 2022 qarkullimi në totalin tregtar shënoi një rritje të vogël reale vjetore, por gjithsesi dukshëm më e ngadaltë krahasuar me rritjen e tremujorit paraprakë, ndërkohë që rritja e tregtisë me pakicë u ngadalësua, rritje e vogël në tregtia e automjeteve motorike dhe një rënie e vogël e tregtisë me shumicë. Vlerësimet e drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin "tregti me pakicë" për situatën e biznesit gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022 janë më të dobëta krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë, si dhe pritjet për periudhën e ardhshme janë gjithashtu më pak të favorshme.

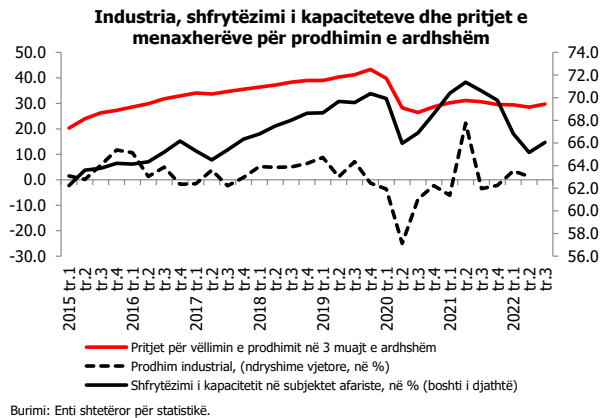
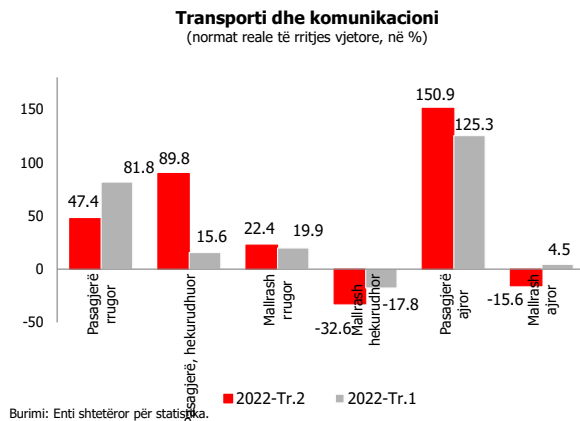

Burimi: Enti shtetëror për statistikë.

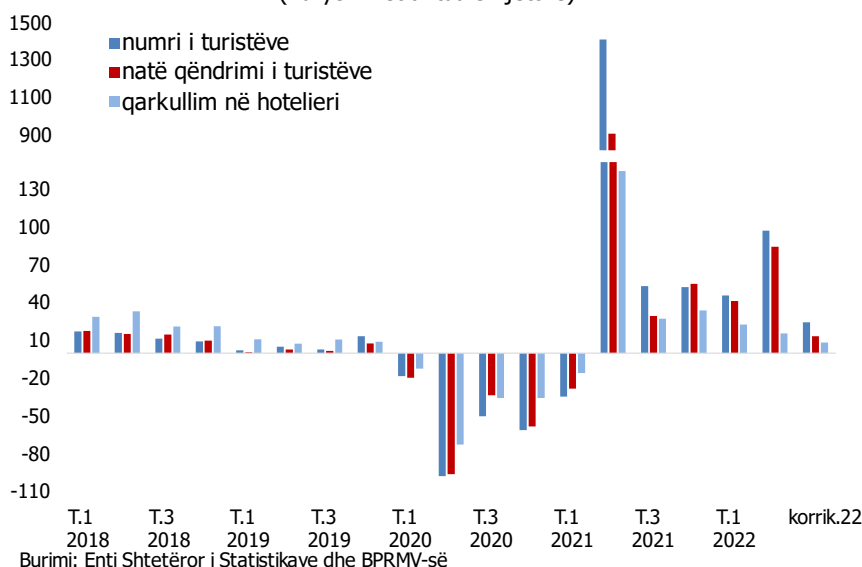
Burimi: Anketë e KE-së për tregtinë me pakicë, Enti shtetëror për statistika dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Në tremujorin e dytë të vitit 2022, **transporti** po shënon përgjithësisht arritje të favorshme, në kushte të rritjes së lartë në të gjitha llojet e trafikut të pasagjerëve, si dhe në trafikun rrugor të mallrave. Arritjet më të mira në trafikun e pasagjerëve janë reflektim i lëvizshmërisë më të madhe të popullsisë në ndryshim nga viti i kaluar, si rezultat i masave më pak kufizuese për parandalimin e përhapjes së Covid-19. Nga ana tjetër, ka pasur rënie në transportin hekurudhor dhe atë ajror të mallrave.

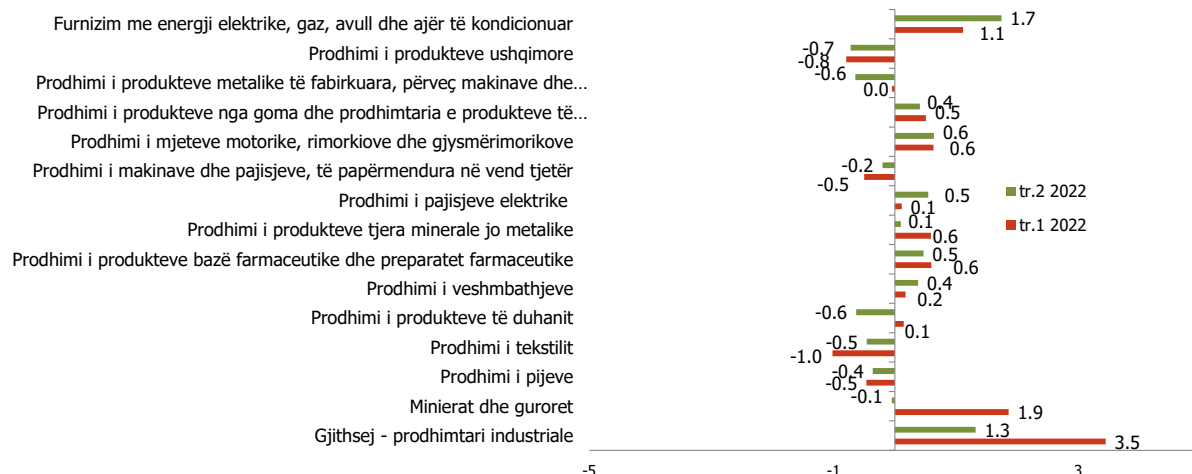
Në kuadër të sektorit të hotelarisë, në tremujorin e dytë 2022, ka vijuar rritja reale e lartë me bazë vjetore e numrit të turistëve, butjeve, si dhe e qarkullimit total, me një bazë krahasuese ende të ulët. Njëkohësisht, në numrin e turistëve dhe butjeve, rritja vjen si pasojë e rritjes së lartë të numrit dhe butjeve të turistëve të huaj, por edhe vendas, në kushtet e rritjes së udhëtimeve me masa më pak kufizuese lidhur me pandeminë. Në muajin korrik, ritme të larta rritjeje vjetore vihen re në numrin e përgjithshëm të turistëve, butjet dhe qarkullimi total, por me dinamikë dukshëm më të ngadaltë krahasuar me rritjen në tremujorin paraprakë për shkak të rimëkëmbjes më të theksuar në të njëjtën periudhë të një viti më parë. Vlerësimet e drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin e shërbimeve për gjendjen e tyre të biznesit në tremujorin e tretë të vitit 2022 janë më pak të favorshme krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit të kaluar, si dhe pritjet për periudhën e ardhshme për sa i përket kërkesës janë më pak të favorshme.

Treguesit e mikpritjes (ndryshimet aktuale vjetore)

Në tremujorin e dytë të vitit, prodhimi industrial⁸ shënoi një rritje reale të aktivitetit prej 1,3% në bazë vjetore (ritje prej 3.5% në tremujorin paraprakë), në tërësi si rezultat i rritjes së prodhimit të sektori energjetik, ndërsa industria përpunuese dhe minierat kanë shënuar rënie. Në kuadër të industrisë përpunuese, kontributi më i madh negativ vërehet në disa nga aktivitetet tradicionale, si prodhimi i produkteve ushqimore, prodhimi i produkteve të duhanit, prodhimi i produkteve metalike të fabrikua, përveç makinerive dhe pajisjeve, prodhimi i tekstilit, si dhe prodhimi i pijeve. Nga ana tjetër, kontributi pozitiv më i rëndësishëm vërehet në një pjesë të grupit të veprimtarive ku janë aktive kapacitetet më të mëdha të eksportit të huaj, si prodhimi i automjeteve motorike dhe prodhimi i pajisjeve elektrike, ndërsa një kontribut më të rëndësishëm pozitiv ka edhe prodhimi i produkteve bazë farmaceutike dhe preparatet farmaceutike, prodhimi i produkteve të gomës dhe produkteve nga tavolina plastike, si dhe prodhimi i veshjeve. Nga ana tjetër, në periudhën korrik-gusht 2022 prodhimi industrial shënoi një rënie reale vjetore prej 2,5%. Në të njëjtën kohë, rënia e industrisë është rezultat i kontributit negativ të industrisë përpunuese dhe sektorit energjetik, ndërsa minierat kanë një kontribut të vogël pozitiv. Udhëheqësit e sektorit industrial kanë vlerësime më pak të favorshme për situatën e biznesit në tremujorin e tretë të vitit 2022 krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit të kaluar, ndërsa pritjet për lëvizjen e prodhimit në periudhën e ardhshme janë gjithashtu disi më pak të favorshme.

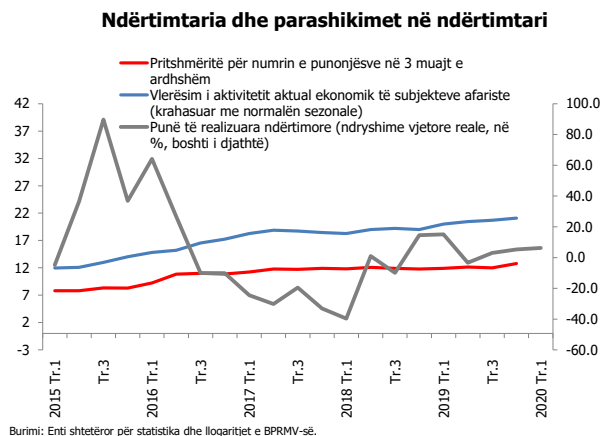
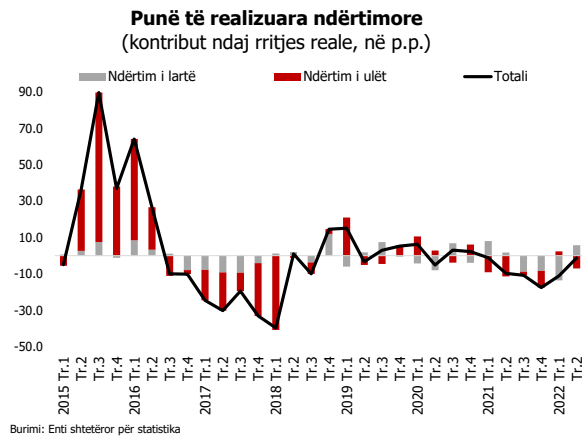
Kontribute të veprimtarive të zgjedhura ndaj ndryshimit vjetor të industrisë së prodhimit (në p.p.)

Извор: Државен завод за статистика и НБРСМ.

Sipas të dhënave të disponueshme me frekuencë të lartë, në tremujorin e dytë të vitit, aktiviteti në sektorin e ndërtimit shënoi një rënie të mëtejshme reale me bazë vjetore, por dukshëm më të butë krahasuar me tremujorin e paraprakë. Në të njëjtën kohë, rënia në totalin e punëve ndërtimore të kryera është tërësisht rezultat i rënies së ndërtimeve të ulëta, ndërkohë që ndërtimet e larta shënuan rritje pas tre tremujorësh të ndjekur nga një rënie vjetore e aktivitetit. Rënia e vogël në ndërtim mund të lidhet me zbatimin e ngadaltë të projekteve të infrastrukturës publike të filluara dhe ndikimin e pafavorshëm të fillimit të luftës në Ukrainë, që shkaktoi rritje të mëtejshme të larta të çmimeve tashmë të larta të materialeve të ndërtimit dhe të inputeve të tjera. Në muajin korrik, vlera e punëve ndërtimore të kryera në bazë vjetore shënoi rënie dukshëm më të thellë krahasuar me rënien e tremujorit të mëparshëm, tërësisht si pasojë e rënies së lartë të ndërtimeve të ulëta, ndërkohë që ndërtimet e larta shënuan rritje. Vlerësimet e drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin e ndërtimit për lëvizjen e aktivitetit të tyre në tremujorin e tretë të vitit 2022 janë më pak të favorshme krahasuar me tremujorin e njëjtë të vitit të kaluar, ndërsa pritjet për periudhën e ardhshme janë pak më të favorshme.

⁸ Analiza e lëvizjeve në industri është bërë në bazë të të dhënave mujore për indekset e prodhimit industrial të ESHS-së.

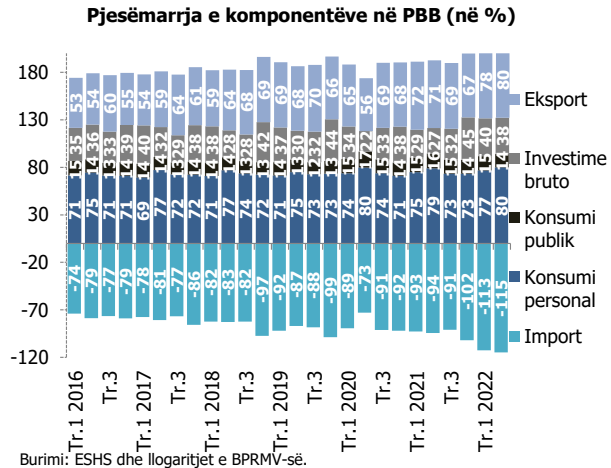
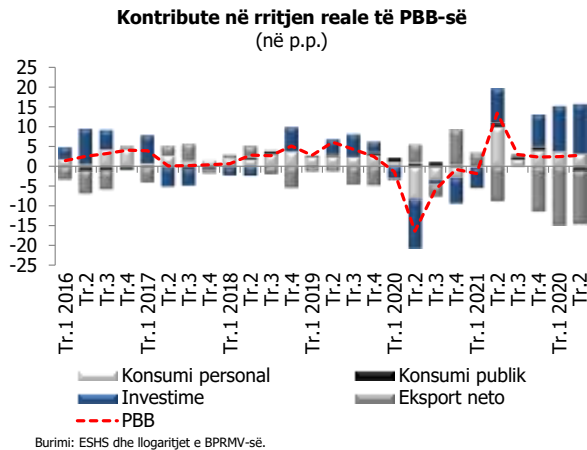

1.3. Kërkesa agregate

Rritja reale vjetore e PBB-së prej 2,8% në tremujorin e dytë 2022 rezulton nga kërkesa e brendshme, më së shumti reflektim i akumulimit të stokeve të lëndëve të para dhe energjisë, por edhe të produkteve për konsum personal, në kushtet e ndikimeve të pafavorshme nga ufta në Ukrainë mb furnizimin dhe çmimin. Kështu, edhe këtë tremujor, investimet bruto janë komponenti me kontributin më të lartë pozitiv individual në rritjen e përgjithshme ekonomike, të plotësuar me kontributin e konsumit personal, rritja e të cilit po ngadalësohet dhe është mbështetur kryesisht nga rritja e transfertave private. Për rrjedhojë, komponenti i eksportit neto vijon të ketë një kontribut negativ në PBB, për shkak të rritjes dukshëm më të fortë të importeve në raport me rritjen e eksporteve, që korrespondon me rritjen e stokeve.

Analiza strukturore e komponentëve të PBB-së⁹ nga këndvështrimi i kërkesës tregon se edhe në tremujorin e dytë të vitit 2022, rritja në tërësi rezulton nga kërkesa e brendshme, ndërkohë që neto-eksporti përsëri ka pasur një kontribut negativ. Në kushtet e rritjes së pasigurisë nga konflikti ushtarak në Ukrainë, presionet e intensifikuara të çmimeve dhe krizës energjetike, ekonomia vendase megjithatë arriti të ruajë një rritje të qëndrueshme edhe gjatë kësaj periudhe. Në të njëjtën kohë, sikurse dy tremujorët e mëparshëm, bartësi kryesor i rritjes së kërkesës së brendshme, por edhe i rritjes së përgjithshme ekonomike, edhe këtë tremujor ishin bruto-investimet, e cila lidhet kryesisht me krijimin e stokeve të lëndës së parë dhe energjisë nga importi. Kontribut pozitiv ka shënuar edhe konsumi personal, ndërkohë që konsumi publik ka shënuar rënie reale këtë tremujor. Ashtu si në dy tremujorët e mëparshëm, edhe këtë tremujor, neto-eksportet patën një kontribut negativ në PBB me rritje dukshëm më të lartë të importeve krahasuar me rritjen e eksporteve.

⁹ Ndryshimet tremujore në PBB dhe përbërësit e tij janë llogaritur nga të dhënat e rregulluara sezonale.

Normat reale vjetore (%)										Kontributet në rritjen reale vjetore (në p.p.)**								
	2019	2020	2021	2021-Kë.1	2021-Kë.2	2021-Kë.3	2021-Kë.4	2022-Kë.1	2022-Kë.2	2019	2020	2021	2021-Kë.1	2021-Kë.2	2021-Kë.3	2021-Kë.4	2022-Kë.1	2022-Kë.2
Konsumi personal	3,5	-4,6	5,0	-0,3	12,4	2,4	5,7	4,9	4,0	2,5	-3,0	3,4	-0,2	9,0	1,6	3,7	3,2	2,6
Konsumi publik	2,5	6,4	4,1	-0,1	5,2	4,9	6,5	0,5	-7,2	0,4	0,9	0,7	0,0	1,1	0,8	0,9	0,1	-1,2
Eksport i mallrave dhe shërbimeve	8,9	-10,9	12,3	7,8	45,5	4,1	1,8	11,1	14,7	5,4	-6,8	7,2	4,6	23,1	2,6	1,1	7,6	10,0
Import i mallrave dhe shërbimeve	10,1	-10,9	13,9	2,0	46,6	2,7	13,5	24,4	25,2	-7,3	8,3	-10,0	-1,4	-28,2	-2,0	-10,3	-19,4	-20,4
Investime bruto	8,7	-16,1	9,2	-15,3	40,7	0,4	21,2	38,6	46,5	3,1	-5,5	2,7	-4,8	8,5	0,1	6,9	11,0	11,8
Kërkesa vendase	4,9	-6,8	6,0	-4,4	16,5	2,2	10,6	12,6	11,9	5,9	-7,6	6,8	-5,0	18,5	2,5	11,5	14,3	13,2
Eksport neto*	13,7	-10,9	18,8	-13,9	49,9	-1,5	46,7	69,7	57,4	-2,0	1,5	-2,8	3,2	-5,1	0,5	-9,2	-11,8	-10,4
Mospërputhje statistikore										0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
PBB	3,9	-4,7	3,9	-1,8	13,4	3,0	2,3	2,4	2,8	3,9	-4,7	3,9	-1,8	13,4	3,0	2,3	2,4	2,8

* rënia e eksportit neto tergon shtrëngimin e deficitit

** Kontributet sipas komponentave nuk e shtohen në PBB-në totale shkaku i mospërputhjes statistikore në shumat reale.

Me qëllim të përshatjes me normat zyrtare reale të rritjes, në PBB është përfshirë mospërputhja statistikore.

Burimi: ESHS dhe llogaritjet e BPRMV-së.

1.3.1. Kosnsumi personal

Në tremujorin e dytë të vitit 2022, rritja e konsumit personal vazhdoi të ngadalësohej (rritje vjetore dhe tremujore përkatësisht 4,0% dhe 0,4%). Nga aspekti i financimit të konsumit, edhe pse të ardhurat e disponueshme shënuan rënie në tremujorin e dytë, ato ishin më të ulëta në krahasim me tremujorin paraprakë, në kushtet e rritjes së lartë dyshifrore të transfertave private dhe rënies më të vogël të masës së pensioneve të paguara¹⁰. Nga ana tjetër, masa e pagave të paguara¹¹ ka shënuar rënie reale, ndërsa njëkohësisht një rënie reale vjetore më e lartë ka shënuar edhe kreditimi i popullsisë nga ana e bankave. Në kushtet e rritjes së pasigurisë nga konflikti

¹⁰ Me pagesën e pensionit të prillit dhe majit përmes ndihmës së dakorduar direkte financiare për tre muaj në përputhje me pakon e miratuar të masave të Qeverisë, më shumë se 330 mijë pensionistë kanë marrë pension më të lartë për 1.000 denarë (https://www.mtsp.gov.mk/april-2022-ns_article-mtsp-vo-tek-etapnata-isplata-na-aprilskite-penzii-so-dopolnitelni-1000-denari-finansiska-poddrshka.nspx) dhe https://www.mtsp.gov.mk/maj-2022-ns_article-mtsp-vo-ponedelnik-pocnuva-isplata-na-majskite-penzii-so-dopolnitelni-1000-denari-finansiska-poddr.nspx).

¹¹ Më shumë detaje në pjesën 1.3. Punësimi dhe pagat.

ushtarak në Ukrainë dhe presioneve të rritura të çmimeve, gjatë kësaj periudhe u miratuan masa shtesë ekonomike për të mbrojtur standardin e jetesës¹².

Nga pikëpamja e të dhënave të disponueshme për lëvizjet në konsumin personal¹³ за третиот квартал од 2022 година, ka ende një rënie reale vjetore në disa nga komponentët e të ardhurave të disponueshme (pensionet dhe pagat), ndërsa vazhdon edhe rënia reale vjetore të kreditimit të popullatës. Rezultatet e Anketave të aktivitetit kreditor të muajit shtator tregojnë për një shtrëngim neto të kushteve të përgjithshme të kreditimit dhe një rënie të lehtë neto të kërkesës për kreditet totale të familjeve. Gjithashtu, ka ende rënie të importit të mallrave të konsumit të gjerë. Nga ana tjetër, pas rënies në tremujorin paraprakë, në këtë periudhë është vërejtur rritje e prodhimit vendas të mallrave të konsumit, ndërsa vazhdoi edhe rritja e tregtisë me pakicë dhe e të ardhurave bruto nga TVSH-ja, por më e moderuar. Për sa i përket treguesit të besimit të konsumatorit¹⁴, ai tregon perceptime më pak të favorshme për tremujorin e tretë 2022 krahasuar me tremujorin paraprakë, për sa i përket situatës financiare dhe të përgjithshme ekonomike në vend, si dhe është gjithashtu më pak i favorshëm krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2021. Nën ndikimin e efekteve negative afatgjata të luftës në Ukrainë mbi çmimet dhe furnizimin, si dhe përballë ndryshueshmërisë së theksuar dhe pasigurisë së kushteve të jashtme ekonomike dhe financiare, gjatë kësaj periudhe u miratuan masa ekonomike shtesë¹⁵.

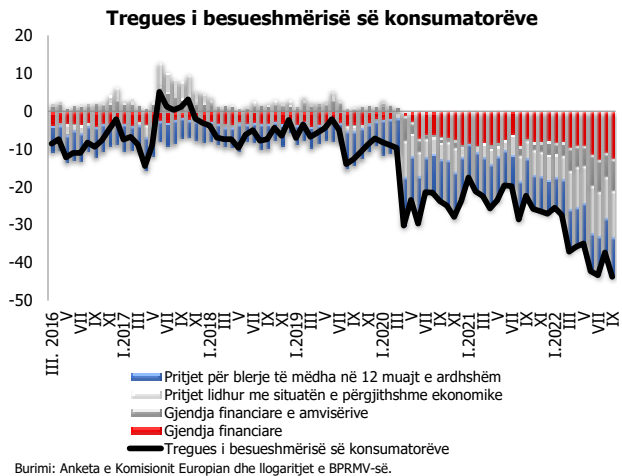
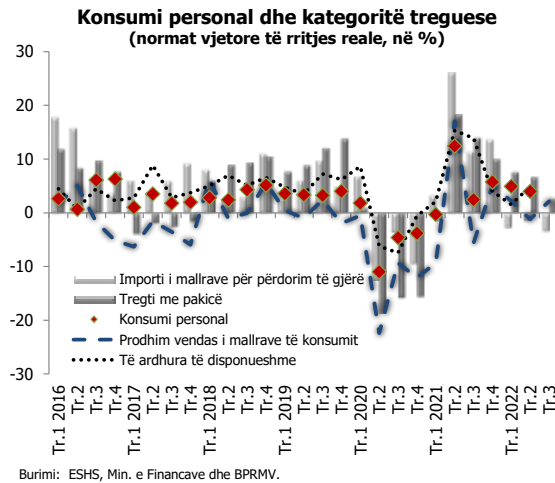
¹² Më shumë detaje në pjesën 1.3. Punësimi dhe pagat.

Në fillim të marsit 2022, u miratua një paketë prej 26 masash për mbrojtjen e standardit të jetesës dhe për likuiditetin e kompanive. Ndër të tjera, përfshin subvencione për pensionistët, ndihmë direkte financiare për kategoritë më të rrezikuara të popullsisë, më pas masa për subvencionimin e çmimit të energjisë elektrike dhe ngrohjes, aplikimin e zgjatur të normës preferenciale të TVSH-së prej 5% për energjinë elektrike deri në fund të vitit, uljen e normës së TVSH-së për ushqimet bazë dhe heqjen e normave doganore, kufizimin e marzheve tregtare dhe ndalimin e eksportit të produkteve të caktuara ushqimore, uljen e akcizës dhe TVSH-së për burimet e energjisë dhe shtyrjen e tarifave të gjelbra për derivatet. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#). Gjithashtu, me Vendimin për kushte të veçanta për tregtimin e mallrave të caktuara, të miratuar më 14 qershor 2022, është përcaktuar marzhi më i lartë tregtar i produkteve ushqimore bazë në tregtinë me shumicë dhe pakicë, i cili është i vlefshëm deri më 30 shtator 2022, me mundësi zgjatje deri në fund të vitit në varësi të kushteve të tregut. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#).

¹³ Të dhënat për pagat janë të korrikut 2022, ndërsa të dhënat për kreditë e popullsisë, pensionet, tregtinë me pakicë, prodhimin vendas të mallrave të konsumit, importet e mallrave të konsumit dhe të ardhurat bruto nga TVSH-ja i referohen periudhës korrik – gusht 2022.

¹⁴ Anketa e Komisionit Evropian mbi optimizmin e konsumatorëve përfundimisht shtatori 2022. Në pasqyrën grafike, indeksi i besimit të konsumatorit shfaqet si përqindje neto e përgjigjeve. Ky indeks është një komponent përbërës i indeksit të përgjithshëm të besimit ekonomik.

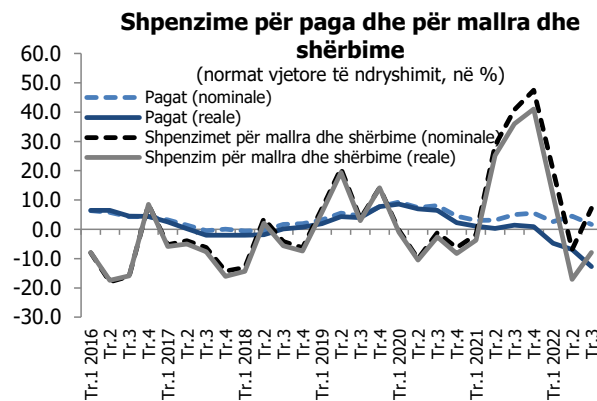
¹⁵ Më 20 korrik 2022 u miratuan edhe dy vendime me të cilat ndalohej eksporti i druve të zjarrit, peletave dhe grurit e miellit, si dhe u hoq taksa doganore për importin e vajit të gatimit deri në fund të vitit. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#). Gjithashtu, më 11 gusht 2022 u morën edhe dy vendime të tjera: Vendimi për kufizimin e eksportit të mallrave të caktuara, i cili do të zbatohet edhe për farat e lulediellit, përfshirë të grimcuara apo të thyer, me vlefshmëri deri më 31 dhjetor 2022 dhe Vendimi për kushte të veçanta për tregtimin e mallrave të caktuara, i cili përcakton marzhin më të lartë tregtar, në shumën prej maksimumi deri në 10%, si kusht i veçantë në tregti për mallrat e mëposhtëm: dru zjarri nga lisi, dru zjarri nga ahu dhe pelet për zjarr i vlefshëm deri më 31 dhjetor 2022. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#). Gjithashtu, më 30 gusht 2022, u miratua vendimi për heqjen e përkohshme (deri më 31 dhjetor 2022) të normës doganore prej 20 për qind për qumështin dhe ajkën, të pa koncentruar dhe pa sheqer të shtuar apo ëmbëlsues të tjerë me përmbajtje yndyre për masë që tejkalon 21% por jo më shumë se 45% dhe normën doganore 15% për qumështin dhe ajkën, të pa koncentruar dhe pa sheqer të shtuar me një përmbajtje yndyre në masë që tejkalon 10% por jo më shumë se 45% në paketim, masa neto e të cilave nuk tejkalojnë 2.5 kg. Importi i këtyre etiketave tarifore nga vendet e CEFTA-s është pa doganë, ndërsa nga vendet anëtare të Bashkimit Evropian kryhet me një normë doganore prej 5%. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#). Më 9 shtator 2022 është marrë Vendimi për përcaktimin maksimal të marzhit 10% për tregtimin në tregun e energjisë elektrike me vlefshmëri deri më 15 prill 2023. Për më shumë shikoni në linkun <https://vlada.mk/node/30138> lidhja Më 20 shtator 2022, u vendos të zgjerohej masa për të përcaktuar marzhin më të lartë tregtar të produkteve ushqimore bazë në tregtinë me shumicë dhe pakicë të miratuar më 14 qershor 2022, përkatësisht të jetë e vlefshme deri në fund të vitit. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#). Gjithashtu më 28 shtator 2022, Këshilli Ekonomik dhe Energjetik mori vendime lidhur me sigurimin e ngrohjes dhe energjisë elektrike. Njëkohësisht, sa i përket energjisë termike, është marrë vendim për fillimin e procedurës për lëshimin e licencës për ERM për prodhimin e energjisë termike nga tregu i rregulluar, në përputhje me nenin 6 të Ligjit për Energjinë, me të cilin do të mundësohet ERM të marrë përsipër plotësisht funksionimin me termocentralet. Në të njëjtën kohë, janë siguruar burime financiare për burimet e nevojshme të energjisë për energjinë termike. Për energjinë elektrike u vendos që: shteti do të subvencionojë 80% të faturës së energjisë elektrike për 650 mijë familje, kurse konsumatorët e vegjël (kompanitë dhe personat e tjerë juridikë me qarkullim maksimale vjetore prej 2 milionë euro ose rreth 70 mijë subjekte) do të marrin energji elektrike të subvencionuar me një çmim që është tre herë më i ulët se çmimi i bursës; shkollat fillore dhe të mesme në tërë territorin e shtetit do të furnizohen në tregun e rregulluar të energjisë elektrike; të gjitha institucionet publike dhe shëndetësore do të pajisen me energji elektrike përmes shitjeve të EMV me çmim më të favorshëm se bursa. Për më shumë shikoni në linkun [lidhja](#).

1.3.2. Konsumi publik

Pas rritjes së vogël prej 0.5% në fillim të vitit, në tremujorin e dytë 2022, konsumi publik ka shënuar rënie reale vjetore dhe tremujore përkatësisht me 7.2% dhe 3.5%. Sipas të dhënave nga buxheti, në këtë periudhë është vërejtur një rënie në të gjitha kategoritë kryesore të konsumit publik, më e theksuar në shpenzimet e mallrave, shërbimeve dhe në fondin e shëndetësisë.

Arritjet buxhetore sipas të dhënave fiskale për periudhën korrik-gusht 2022 tregojnë një rënie reale vjetore të konsumit publik në tremujorin e tretë të vitit, në kushtet e rënies në të gjitha kategoritë kryesore të tij.

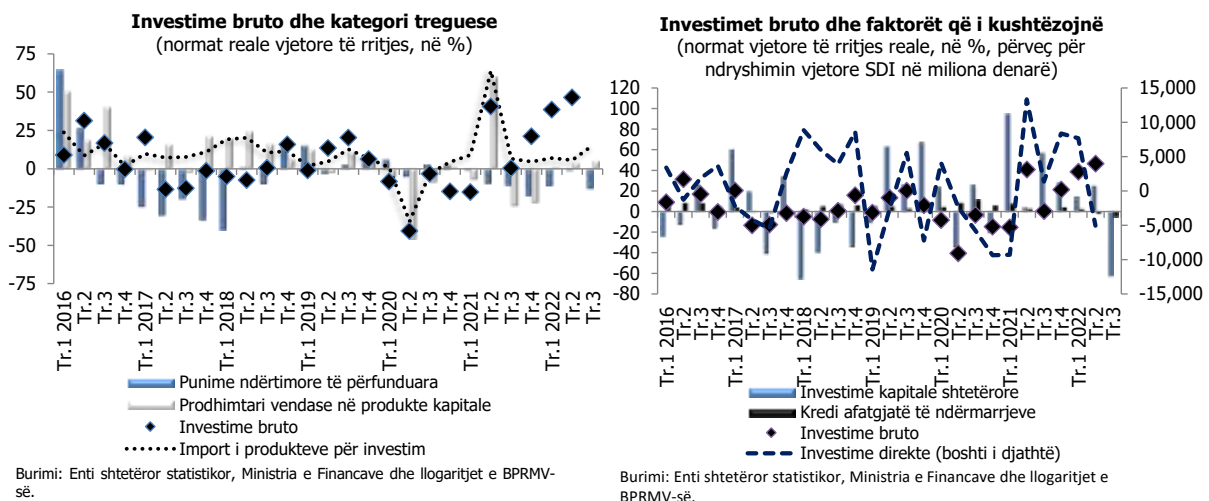

1.3.3. Konsumi i investimeve

Rritja e fortë e investimeve bruto nga dy tremujorët e mëparshëm vazhdoi edhe në tremujorin e dytë të vitit 2022, me rritje reale dyshifrore të lartë vjetore dhe në tremujorshin përkatësisht 46.5% dhe 17.3%. Ngjashëm me tremujorët e mëparshëm, rritja e

lartë e kësaj kategorie shoqërohet kryesisht me akumulimin e stokeve të lëndëve të para dhe të energjisë, por edhe të produkteve për konsum personal, në kushtet e efekteve të pafavorshme të luftës në Ukrainë mbi furnizimin dhe çmimet. Nga pikëpamja e kategorive treguese të investimeve, edhe në këtë tremujor është shënuar rritje në importin e makinerive dhe pajisjeve, ndërsa rritje më të lartë është shënuar prodhimi vendas i mallrave kapitale, të ardhurat nga tatimi mbi fitimin, si dhe investimet kapitale shtetërore. Për situatën në industrinë e ndërtimit, të dhënat tregojnë për një ngadalësim të ndjeshëm të rënies së punëve ndërtimore. Në anën tjetër, pas rritjes në periudhën e kaluar, investimet e huaja të drejtpërdrejta në tremujorin e dytë të vitit 2022 shënuan rënie, ndërsa rënie më e madhe u vu re edhe te kredia afatgjatë e ndërmarrjeve.

Në lidhje me të dhënat me frekuencë të lartë për bruto -investimet¹⁶, në periudhën korrik-gusht 2022 vërehet një rënie e lartë në investimet kapitale shtetërore, si dhe rënie vërehet edhe në totalin e prodhimit industrial. Gjithashtu, rënia reale vjetore e kredisë afatgjatë të ndërmarrjeve ka vazhduar. Në korrik 2022, ndërtimi shënoi një rënie reale vjetore dhe e njëjta po thellohet. Nga ana tjetër, importi i mjeteve për punë në periudhën korrik-gusht 2022 ka shënuar rritje të fortë, ndërsa rritje disi më të lartë është vërejtur edhe në prodhimin vendas të mallrave kapitale. Gjithashtu, në korrik 2022, pati një rritje të fortë vjetore të stokeve të produkteve të gatshme. Rezultatet e Anketës të aktivitetit kreditor për tremujorin e dytë tregojnë për një shtrëngim neto të kushteve të përgjithshme të kreditimit dhe për një rritje neto të kërkesës për kredi për korporatat.

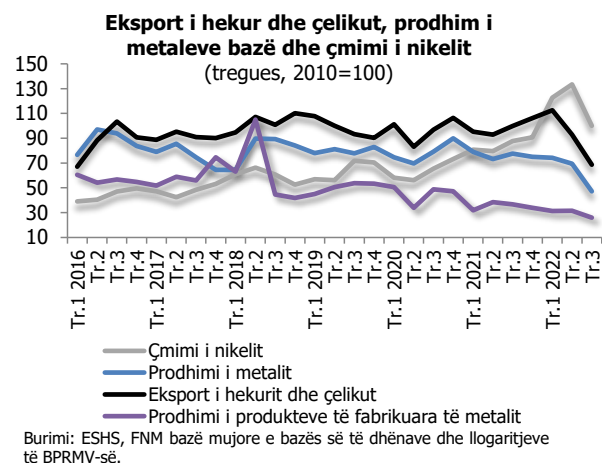
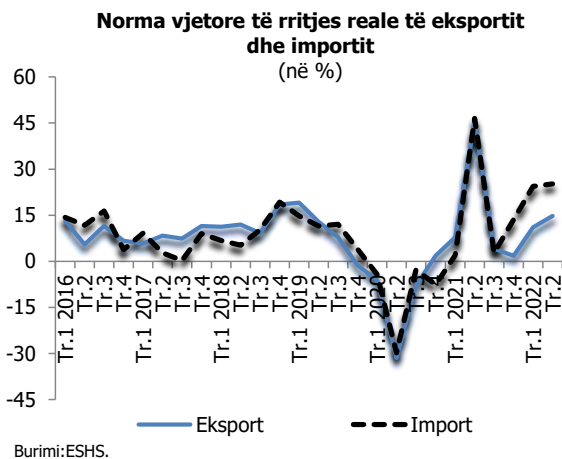
1.3.4. Kërkesa neto për eksport

Ngjashëm me dy tremujorët e mëparshëm, në kushtet e rritjes më të theksuar të importeve në raport me rritjen e eksporteve, edhe eksportet neto kanë patur një kontribut negativ në PBB në tremujorin e dytë të vitit 2022. Konkretisht, eksportet vazhduan të rriten dhe arritën një normë dyshifrore të rritjes vjetore prej 14,7% me rritje tremujore prej 5,3% (rritje vjetore dhe të tremujorshit përkatësisht prej 11,1% dhe 13,2% në tremujorin paraprak). Analizuar sipas vlerave nominale nga statistikën e tregtisë së jashtme, kontributin më të madh në arritje të tilla kanë kompanitë me pronësi të huaj që lidhen me industrinë e automobilave të orientuara nga eksporti, si dhe eksporti i industrisë së përpunimit të metaleve. Kontribut pozitiv ka dhënë edhe eksporti i energjisë. Kjo rritje e eksporteve, por mbi të gjitha rritja e kërkesës për investime lidhur me krijimin e

¹⁶ Të dhënat për punët ndërtimore të përfunduara dhe stokat e produkteve të gatshme janë të korrikut 2022, ndërsa të dhënat për kreditin afatgjatë për ndërmarrjet, investimet kapitale shtetërore, prodhimin industrial, importin e produkteve të investimeve dhe prodhimin vendas të produkteve kapitale i referohen periudhës korrik - gusht 2022.

stoqeve të lëndëve të para dhe energjisë në kushte të mëtejshme pasigurie të përgjithshme dhe rritje të çmimeve, çuan në rritje të mëtejshme të fuqishme të importeve, të cilat në tremujorin e dytë të 2022 arritën në 25,2 % (me rritje tremujore prej 7,4%).

Të dhënat e tregtisë së jashtme në periudhën korrik-gusht 2022 tregojnë për një zgjerim të deficitit me bazë vjetore, me një rritje nominale pak më të lartë të importeve se eksporteve të mallrave.

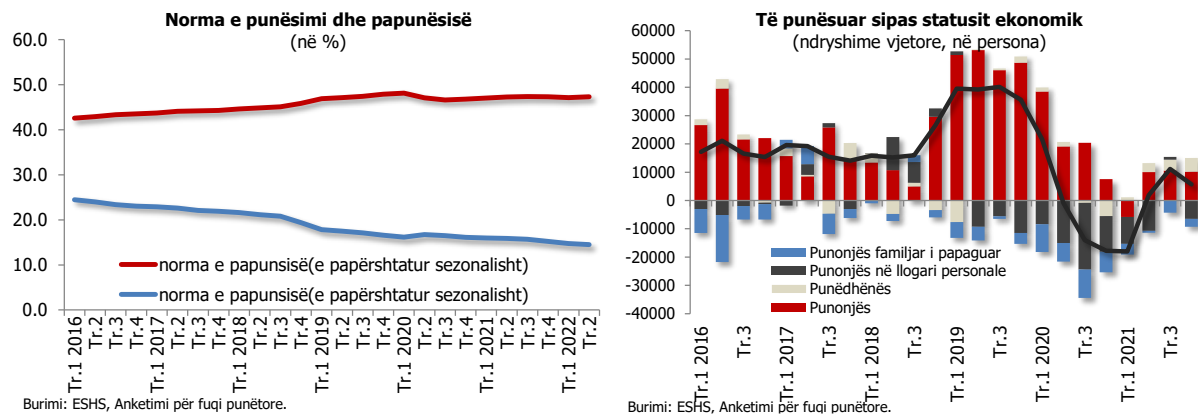
1.4. Punësimi dhe pagat

Në përputhje me lëvizjet e rritjes ekonomike, lëvizjet e tregut të punës gjatë tremujorit të dytë të vitit 2022 tregojnë për një stabilizim të mëtejshëm të situatës në këtë segment të ekonomisë. Rimëkëmbja po ndodh mes pasigurisë së lartë nga pandemia e zgjatur, zhvillimi i luftës në Ukrainë dhe lëvizjet e trazuara të tregut të energjisë. Kështu, numri i të punësuarve shënoi një rritje të moderuar tremujore prej 0,4%, ndërsa në të njëjtën kohë numri i të papunësuarve u ul me 1,7%. Lëvizje të tilla kontribuan në një rritje të moderuar të shkallës së punësimit, e cila arriti në 47,3%, duke ulur njëkohësisht edhe më tej normën e papunësisë, e cila u ul në 14,5%. Lëvizjet në ofertën e fuqisë punëtore janë gjithashtu mesatarisht pozitive. Gjegjësisht, në tremujorin e dytë u shënua rritje minimale e popullsisë aktive, dhe rrjedhimisht një rënie minimale e popullsisë joaktive. Anketat e tendencave të biznesit tregojnë për një optimizëm të vogël midis drejtuesve të biznesit në lidhje me punësimet e reja në tremujorin e tretë të 2022, krahasuar me pritjet për tremujorin e mëparshëm.

Lëvizjet në tregun e punës¹⁷ tregojnë për një stabilizim të mëtejshëm gradual të këtij segmenti të tregut nga pasojat e krizës shëndetësore dhe ekonomike të shkaktuar nga pandemia Covid-19. Rimëkëmbja po bëhet në kushte ku ende ka pasiguri, për shkak të pandemisë së zgjatur dhe zhvillimit të luftës ruso-ukrainase. Kështu, në tremujorin e dytë të vitit 2022, vërejmë një rritje të moderuar të numrit të të punësuarve me 0,4% në

¹⁷ Gjatë përpunimit të të dhënave për tremujorin e parë dhe të dytë të vitit 2022, shpërndarjet demografike rajonale sipas gjinisë dhe sipas grupmoshave pesëvjeçare janë përdorur për të kalibruar popullsinë sipas të dhënave nga Regjistrimi i vitit 2021. Prandaj, edhe ky raport është në formë të modifikuar dhe të shkurtuar, deri në marrjen e të dhënave të përpunuara dhe të harmonizuara për vitet e kaluara për këtë segment sipas regjistrimit të fundit. Prandaj, pjesa më e madhe e analizës së të dhënave i referohet ndryshimeve në baza tremujore me të dhëna të parregulluara sezonale.

baza tremujore. Në veprimtaritë individuale, kontributin më të madh në rritjen tremujore të punësimit kanë aktivitetet që lidhen me “veprimtaritë profesionale, shkencore dhe teknike”, “arsimimi”, “veprimtaritë financiare dhe sigurimet”, “ndërtimtaria” dhe “informacioni dhe komunikimi”. Nga ana tjetër, “administrata publike dhe mbrojtja”, “hotele dhe restorante” dhe industria përpunuese kanë një kontribut negativ më të theksuar. Nga pikëpamja e statutit ekonomik¹⁸, rritja e numrit të të punësuarve shpjegohet kryesisht me rritjen e kategorive “të punësuar” dhe “punëdhënës”, ndërsa tendenca negative vërehet te “të vetëpunësuarit” dhe “të papaguarit familjarë”.

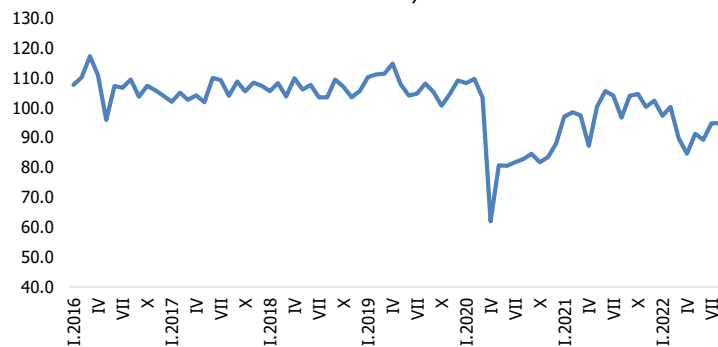

Përsa i përket rritjes tremujore të numrit të të punësuarve, shkalla e punësimit është 47.3%, dhe është rritur me 0.2 p.p. krahasuar me tremujorin paraprak. Sinjalet nga anketat e tendencave të biznesit¹⁹, mesatarisht, tregojnë kryesisht një optimizëm të moderuar midis drejtuesve të biznesit në lidhje me pritjet e punësimit në tremujorin e tretë të 2022. Kështu, mesatarisht, sondazhet e kryera gjatë tremujorit të tretë tregojnë një optimizëm të moderuar për pritshmëritë për rritje të numrit të të punësuarve në krahasim me tremujorin paraprak (përveç segmentin e tregtisë me pakicë). Megjithatë, në kushtet e shqetësimeve të mëtejshme në tregun e energjisë dhe efekteve të pafavorshme të konfliktit ruso-ukrainas, sondazhet e kryera në shtator janë pak më pak të favorshme për sa i përket pritjeve për një rritje të numrit të të punësuarve për periudhën e ardhshme, krahasuar me sondazhet e gushtit.

¹⁸ Klasifikimi sipas gjendjes ekonomike i referohet grupeve të mëposhtme: **punëdhënës** – persona që drejojnë subjektin e tyre afarist ose janë pronarë që punojnë në dyqanin e tyre, ose janë pronarë të pronës së tyre bujqësore dhe punësojnë persona të tjerë; **të punësuarit** – persona që punojnë në institucione shtetërore, subjekte afariste në pronësi shoqërore, të përzier, kooperativë dhe të pacaktuar ose me punëdhënës privat; **të punësuar për llogari të tyre** – persona që kanë subjekt afarist, biznes, në mënyrë të pavarur kryejnë veprimtari dhe punojnë në pronë bujqësore për të krijuar të ardhura dhe nuk punësojnë persona të tjerë; **punëtorë familjarë të papaguar** – persona që punojnë pa pagesë në një subjekt afarist, dyqan apo pronë bujqësore (në pronësi të një anëtarit të tyre të familjes).

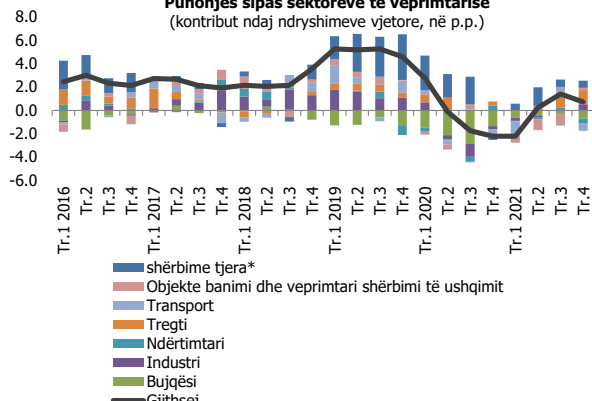
¹⁹ Burimi: Komisioni Evropian, sondazhi mbi tendencat e biznesit, pritshmëritë e punësimit në 3 muajt e ardhshëm në industri, shërbime, tregti me pakicë dhe ndërtim (sondazhe të kryera në korrik, gusht dhe shtator 2022).

Treguesi i pritjeve të punësimit
(masë e përbërë e bilanceve të përgjigjeve, e rregulluar sezonalisht)

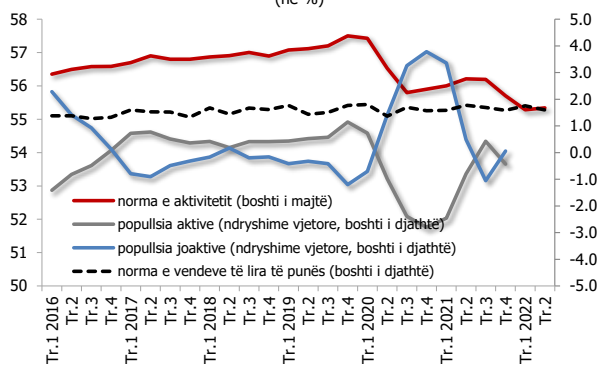
Në tremujorin e dytë 2022, **shkalla e vendeve të lira të punës²⁰ ishte 1.6%** (1.8% në tremujorin korrespondues të 2021). Shkalla e vendeve të lira të punës ka qenë relativisht e qëndrueshme për një periudhë të gjatë kohore, gjë që tregon për një përmirësim të mundshëm në procesin e lidhjes së ofertës me kërkesën për aftësi në tregun e punës. Shikuar nga aktivitetet, ritmet më të larta të vendeve të lira të punës vërehen në aktivitetet që u prekën më shumë nga pandemia, aktivitetet që lidhen me aftësitë e TIK-ut, si dhe në aktivitetet që shënojnë rritje të vazhdueshme të aktivitetit të tyre. Kështu, përqindjet më të larta të vendeve të lira të punës janë gjetur në "veprimtari të tjera shërbuese" (4,4%), "informacion dhe komunikim" (3%), "objekte akomodimi dhe shërbime ushqimore" (2,9%), "veprimtari shërbimi administrativ dhe ndihmës" (2,8%), "transport" (2,6%), si dhe "ndërtimtari" (2%) dhe "miniera" (1,9%).

Punonjës sipas sektoreve të veprimtarisë
(kontribut ndaj ndryshimeve vjetore, në p.p.)

* Në shërbime tjera janë të përfshira veprimtaritë G+Gj+H+I+J+K+L+M+N.
Burimi: Enti Shtetëror Statistikor.

Popullsia aktive dhe joaktive dhe norma e aktivitetit
(në %)

Burimi: ESHS.

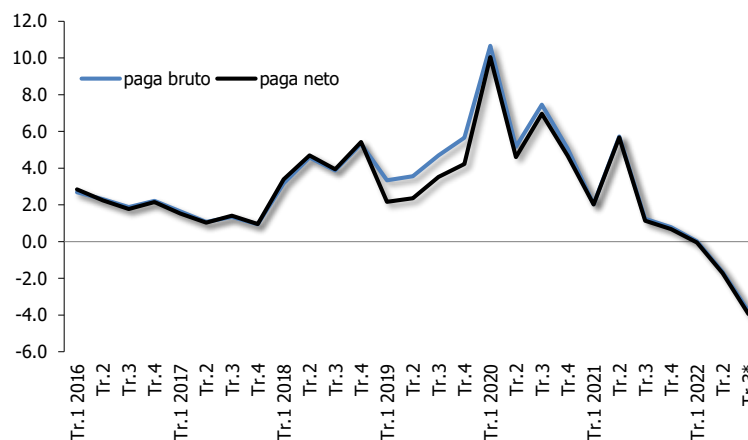
Ngjashëm me kërkesën, në tremujorin e dytë të vitit 2022 vërehet një përmirësim i lehtë edhe në ofertën e fuqisë punëtore. Konkretisht, totali i popullsisë aktive në tremujorin e dytë shënoi një rritje minimale prej 0,1% në bazë tremujore, pa reflektim të ndjeshëm në normën e aktivitetit, e cila mbeti në nivelin 55,3%.

²⁰ Shkalla e vendeve të lira të punës është raporti ndërmjet numrit të vendeve të lira dhe numrit total të vendeve të punës. Zakonisht, shkalla e punës konsiderohet së bashku me shkallën e papunësisë (një marrëdhënie e njohur si kurba e Beveridge). Vendosja e këtyre dy treguesve jep informacion mbi efikasitetin e tregut të punës përsa i përket mospërputhjeve të mundshme midis profileve të kërkuara dhe atyre të disponueshme në tregun e punës në një moment të caktuar (angl. skill mismatches). Në veçanti, nëse të dy treguesit lëvizin në të njëjtën kohë, bëhet fjalë për luhatje të përkohshme, ciklike, ndërsa në rastin kur shkalla e papunësisë zvogëlohet, me një normë të qëndrueshme të vendeve të lira, bëhet fjalë për ndryshime strukturore, përkatësisht përmirësim të efikasitetit i tregut të punës.

Rritja më e madhe e kërkesës në raport me ofertën e punës në tremujorin e dytë të 2022 çoi në një rënie të mëtejshme të papunësisë. Kështu, numri i të papunëve në tremujorin e dytë u ul me 1.7% në bazë tremujore, ndërsa shkalla e papunësisë u ul në nivelin 14.5% (rënie tremujore prej 0.3 p.p.). Kjo lëvizje e shkallës së papunësisë është rezultat i uljes së mëtejshme të numrit të të personave të papunësuar, në kushtet e lëvizjeve pozitive të njëkohshme të numrit të të punësuarve dhe zvogëlim të popullsisë joaktive.

Pagat mesatare neto dhe bruto të paguara në tremujorin e dytë shënuan rritje të mëtejshme vjetore. Kështu, pagat bruto dhe neto në tremujorin e dytë shënuan një rritje vjetore prej 10.4%, përkatësisht (në tremujorin paraprak, përkatësisht një rritje prej 7.7%,). Rritja vjetore e pagës është pjesërisht rezultat i rritjes së pagës minimale prej 18.5% në mars 2022, në përputhje me ndryshimet më të fundit ligjore²¹, si dhe nga disa faktorë strukturorë, si mungesa e fuqisë punëtore në segmente të caktuara të tregut të punës. Analizuar sipas aktiviteteve, rritje vjetore e pagave është vërejtur pothuajse në të gjitha aktivitetet ekonomike²², ndërsa rritje më të lartë e kanë shënuar ende aktivitetet e prekura nga pandemia, parajgithash aktivitetet shërbyese, siç janë: "objektet për akomodim dhe aktivitetet e shërbimit ushqimor", "artet, argëtimi dhe rekreacioni", "industria përpunuese", "tregtia", "aktivitetet administrative dhe ndihmëse" dhe "ndërtimtaria". Rritje të ndjeshme të pagave ka edhe në "veprimtaritë profesionale, shkencore dhe teknike", "transport dhe magazinim", "veprimtaritë që lidhen me pasuritë e patundshme", miniera, bujqësi dhe "informacion dhe komunikim". Në kushtet e rritjes së përsheptuar të çmimeve të konsumit prej 12,3%, paga reale neto dhe bruto në tremujori i dytë u ul përkatësisht me 1,7% dhe 1,6% me bazë vjetore. Në korrik 2022, rritja e pagës mesatare nominale neto arriti në 11.5%, ndërsa paga neto reale regjistroi një rënie prej 3.9%.

Paga mesatare e paguar bruto dhe neto
(ndryshime reale vjetore, në %)

Burimi: ESHS.

*E dhëna për tremujorin e tretë 2022 është më korrik të 2022.

²¹ Në përputhje me ndryshimet dhe plotësimet e fundit ligjore për rritjen e pagës minimale ("Gazeta Zyrtare e RMV" nr. 41/22) nga marsi 2022, është bërë rritje e jashtëzakonshme e pagës minimale neto për 2806 denarë, në përputhje me marrëveshjen trepalëshe të arritur në mes të Qeverisë, sindikatave dhe punëdhënësve, ku shteti do të subvencionojë pjesën që ka të bëjë me kontributet (nga marsi 2022 deri në dhjetor 2022 në shumë prej 1197 denarë për çdo muaj). Shuma e pagës minimale në shumën bruto, duke filluar nga marsi 2022 deri në shkurt 2023, është 26.422 denarë (më parë 22.146 denarë), gjegjësisht paga minimale në shumën neto është 18.000 denarë (më parë 15.194 denarë). Gjithashtu, me ndryshimet dhe plotësimet e fundit është vendosur një metodologji e re me të cilën do të harmonizohet paga minimale në periudhën e ardhshme, përkatësisht nga marsi i vitit 2023, pra me rritjen për vitin paraprak të pagës mesatare të paguar në RMV dhe indeksi i shpenzimeve të jetesës - përkatësisht 50 % e rritjes nga secili tregues. Gjithashtu është përcaktuar se shuma e pagës minimale nuk mund të jetë më e ulët se 57% e shumës së pagës mesatare neto të paguar në RMV për vitin paraprak.

²² Ulje është vërejtur vetëm në aktivitetet financiare dhe të sigurimit.

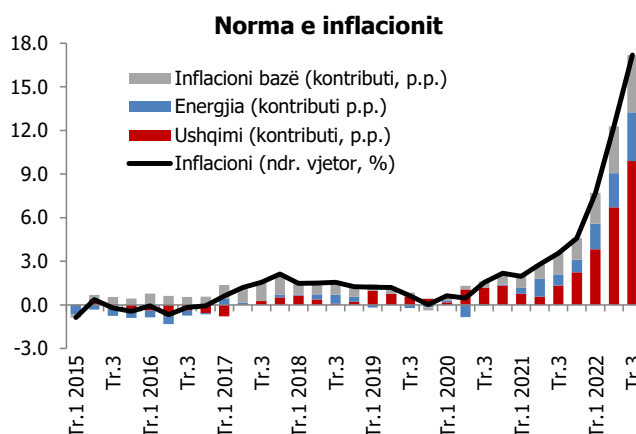
1.5. Inflacioni

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, norma vjetore e inflacionit u përshpejtua më tej dhe arriti një mesatare prej 17.2%. Inflacioni i brendshëm vazhdon të përcaktohet në masë të madhe nga faktorë të jashtëm, përkatësisht nga rritja e çmimeve të importit të ushqimeve dhe energjisë, duke përfshirë çmimin e brendshëm të energjisë elektrike dhe të energjisë termike, të cilat ndikohen nga zhvillimet në tregun botëror të energjisë. Ndonëse rregullime më të theksuara në rënie ishin të pranishme në çmimet e produkteve ushqimore bazë në bursat botërore, presionet rritëse nga çmimet e energjisë elektrike (energjisë) ngadalësojnë kalimin e këtyre tendencave në çmimet e ushqimeve në tregun vendas, të cilat vazhdojnë të rriten. Duke pasur parasysh se ushqimi dhe energjia janë një komponent input i shumë produkteve dhe shërbimeve të tjera, inflacioni bazë shënon një rritje më intensive. Përsa i përket faktorëve që do të ndikojnë në dinamikën e ardhshme afatshkurtra të çmimeve të konsumit, vihet re një përshpejtim i mëtejshëm i ritmit të rritjes së çmimeve të prodhuesve vendas dhe inflacionit të importuar nga jashtë. Për sa i përket pritjeve për normën e inflacionit në periudhën e ardhshme, sipas Anketës së Bankës Popullore, analistët ekonomikë presin një normë inflacioni prej 12.6% në vitin 2022, 7.1% në vitin 2023 dhe 4.4% në vitin 2024, të cilat janë më të larta në krahasim me pritjet nga anketa e mëparshme, por në përputhje me parashikimet e fundit të Bankës Popullore dhe institucioneve ndërkombëtare.

1.5.1. Inflacioni aktual

Në tremujorin e tretë 2022, norma vjetore e inflacionit arriti në 17.2% (12.3% në tremujorin paraprakë)²³. Përshpejtimi i rritjes së çmimeve në këtë periudhë vjen si pasojë e arritjeve më të larta të tre komponentëve. Efekti më i madh në këtë dinamikë është ende kontributi në rritje i çmimeve të ushqimeve në inflacion. Rritja e çmimeve të komponentit të energjisë mbetet dyshifrore, në kushtet e rritjes së lartë dhe të përhapur të çmimeve të brendshme të energjisë, dhe së bashku me komponentin ushqimor shpjegon rreth tre të katërtat e normës së inflacionit në tremujorin e tretë. Rritja e përshpejtuar e çmimeve të ushqimeve dhe energjisë, të cilat janë një komponent hyrës për shumë produkte dhe shërbime të tjera, krijoi presion edhe mbi inflacionin bazë, i cili pati prirje rritëse edhe në tremujorin e tretë. Në përgjithësi, rritja e çmimeve të brendshme reflekton kryesisht faktorë të ofertës dhe rritje të çmimeve të importit, të shkaktuara nga ndërprerjet në tregjet globale të produkteve ushqimore bazë dhe energjisë, kryesisht për shkak të luftës në Ukrainë dhe sanksioneve të vendosura kundër Rusisë.

²³ Në bazë tremujore, çmimet e konsumit të brendshëm janë më të larta për 5.8%, dhe me bazë sezonale të rregulluara për 5.6%.

Inflacioni bazë në tremujorin e tretë 2022 është 7.9% me bazë vjetore (6.5% në tremujorin), i cili më së shumti vjen si pasojë e çmimeve më të larta të shërbimeve në restorante dhe hotele, të shoqëruara me rritjen e shpenzimeve të ushqimit dhe energjisë. Kontribut më të rëndësishëm kanë çmimet e pijeve joalkoolike, të duhanit²⁴, çmimet e produkteve për higjienën personale dhe mirëmbajtjen rutinë të amvisërive dhe çmimet e trafikut rrugor. Nën-indeksat e tjera të inflacionit, të cilët përjashtojnë çmimet më të luhatshme, gjithashtu shënuan rritje të përshpejtuar në tremujorin e tretë, krahasuar me tremujorin paraprak. Kështu, në indeksin total me përjashtim të energjisë²⁵, karburantët djegës dhe lubrifikantët të lëngshëm (për transport) dhe ushqimet e papërpunuara, vërehet një rritje vjetore prej 15.1% (10.4% në tremujorin paraprak), ndërsa në indeksin total me përjashtim të energjisë, karburantët djegës lubrifikantët të lëngshëm (për transport), ushqime të papërpunuara, duhani dhe pije alkoolike, norma vjetore e rritjes është 15.7% (10.5% në tremujorin paraprak).

	(ndryshime vjetore, në %)										(kontribute ndaj ndryshimeve vjetore, në p.p.)									
	2020					2021					2021					2021				
	2020	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2021	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2020	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	2021	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4
Tregues e çmimeve të konsumit - gjithsej	1.2	2.0	2.8	3.5	4.6	3.2	7.7	12.3	17.2	1.2	2.0	2.8	3.5	4.6	3.2	7.7	12.3	17.2	1.2	2.0
Ushqimi	2.6	2.1	1.5	3.6	6.1	3.3	10.4	18.0	26.7	0.9	0.8	0.6	1.3	2.2	1.2	3.8	6.7	9.9	0.8	1.8
Çmimi i energjisë	-1.4	3.2	9.9	6.0	6.6	6.4	13.4	17.8	25.5	-0.2	0.4	1.2	0.8	0.9	0.8	1.8	2.3	3.4	0.3	0.7
Energjia elektrike	3.1	7.4	7.4	2.4	0.0	4.3	9.4	9.4	20.2	0.2	0.5	0.5	0.2	0.0	0.3	0.7	0.7	1.5	0.0	0.0
Ngrohje qendrore	-3.8	0.0	0.0	-2.7	-4.0	-1.7	9.4	9.4	23.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0
Lëndë djegëse dhe lubrifikantë	-11.3	-3.5	25.3	20.0	27.7	17.4	29.1	42.0	37.7	-0.4	-0.1	0.7	0.6	0.8	0.5	0.9	1.4	1.3	0.5	0.9
Ushqimi dhe energjia (çmime të paqëndrueshme)	1.5	2.3	3.6	4.2	6.2	4.1	11.2	18.0	26.4	0.7	1.2	1.8	2.1	3.1	2.0	5.6	9.1	13.2	0.7	1.2
Inflacioni bazë i llogaritur nga BPRMV-ja (treguesi total - ushqimi dhe energjia (kategoritë 01.1, 04.5, 07.2.2))	0.9	1.6	2.0	2.9	3.0	2.4	4.2	6.5	7.9	0.5	0.8	1.0	1.5	1.5	1.2	2.1	3.2	3.9	0.5	0.8
Treguesi total pa energji, lëndë djegëse dhe lubrifikantë dhe ushqim të papërpunuar (ESHs)	1.8	1.9	2.2	2.9	3.9	2.7	6.0	10.4	15.1											
Treguesi total pa energji, lëndë djegëse dhe lubrifikantë, ushqim të papërpunuar, duhan dhe pije alkoolike (ESHs)	1.5	1.5	2.1	2.8	4.2	2.6	6.1	10.5	15.7											

Burimi: Enti Shtetëror Statistikor dhe Ilogaritjet e BPRMV-së.

Çmimet e ushqimeve në tremujorin e tretë 2022 shënuan një rritje vjetore prej 26.7% (18% në tremujorin e mëparshëm). Për nga struktura, rritja e çmimeve të ushqimeve vjen kryesisht nga rritja e çmimeve në kategoritë “bukë dhe drithëra”, “qumësht, djathë dhe vezë” dhe mish, të cilat shpjegojnë afërsisht tre të katërtat e rritjes së çmimeve të komponentit ushqimor. Për të zbutur

²⁴ Çmimet e pjesës më të madhe të markave dhe llojeve të cigareve janë rritur për 10 denarë që nga shkurti i vitit 2022, si rezultat i trendit të rritjes së çmimeve të lëndëve të para, ripromaterialeve dhe energjisë, para së gjithash gazit dhe energjisë elektrike, të cilat kanë pjesëmarrje të konsiderueshme në prodhim, si dhe për shkak të rritjes së rregullt vjetore të akcizës (çdo vit, duke filluar nga viti 2013 deri më 1 korrik 2023, akciza për cigaret rritet për 0,2 denarë/copë).

²⁵ Kategoria “energji” i referohet energjisë elektrike, gazit, karburenteve djegëse të lëngshme dhe të ngurta për ngrohje dhe ngrohje qendrore.

rritjen e çmimeve, u morën masa për të kufizuar marzhet tregtare të shumicës së këtyre produkteve²⁶, heqjen e tarifës doganore për importin e vajit të lulediellit ushqimor²⁷ dhe për importin e qumështit dhe ajkës²⁸, si dhe kufizuan eksportet e produkteve të caktuara²⁹. Grykat e ngushta ende të pranishme në zinxhirët e furnizimit global, çmimet më të larta të naftës transferohen në rritje të shpenzimeve të transportit, si dhe rritja e çmimeve të plehrave artificiale, ushqimit të kafshëve dhe inputeve të tjera në prodhim, si dhe mbiçmimi i dollarit amerikan kontribuojnë në rritjen afatgjatë dhe të lartë të çmimeve të produkteve bujqësore dhe produkteve tjera ushqimore. Rritja e çmimeve të ushqimeve vendase reflekton pjesërisht lëvizjet e çmimeve të produkteve ushqimore bazë në tregun ndërkombëtar, të cilat në bazë vjetore shënuan rritje dyshifrore, por me intensitet më të dobët krahasuar me tremujorin paraprak³⁰, dhe pjesërisht efektin e përcës të çmimit më të larta të energjisë elektrike. Në tremujorin e tretë, çmimet e huaja efektive të ushqimeve edhe më tej shënojnë rritje të përshpejtuar vjetore, ndërsa në të njëjtën rritje të mëtejshme të çmimeve të shitjes së prodhuesve vendas të ushqimeve³¹.

Çmimet e energjisë në tremujorin e tretë janë më të larta me 25.5%, që paraqet një përshpejtim të mëtejshëm të rritjes (17.8% në tremujorin paraprak). Kjo dinamikë vjen kryesisht si rezultat i rritjes rregullatore të çmimit të brendshëm të energjisë elektrike për familjet dhe çmimit të ngrohjes qendrore në muajt korrik dhe gusht, por edhe efekti i transferimit të rritjes së çmimeve në fillim të vitit³². Dinamikë më të dobët krahasuar me tremujorin e mëparshëm, me një rritje më të moderuar të çmimit të naftës në bursat botërore në baza vjetore, si dhe me mbiçmimin e dollarit amerikan. Rritja e çmimeve të karburanteve djegëse të ngurta, gjithashtu ndikoi edhe në rritjen më intensive të çmimeve të komponentit të energjisë, në lidhje me të cilën u miratua një masë për kufizimin e eksportit të druve të zjarrit dhe peletave, e plotësuar me një kufizim të marzhit tregtar³³.

²⁶ Me Vendimin për kushte të veçanta për tregtimin e mallrave të caktuara, të miratuar më 14 qershor 2022, Qeveria e RMV caktoi marzhin më të lartë tregtar të produkteve ushqimore bazë në tregtinë me shumicë dhe pakicë, i cili fillimisht ishte i vlefshëm deri më 30 shtator dhe më pas u vendos për të vazhduar zbatimin e tij deri në fund të vitit. Sipas vendimit, për bukën e bardhë (të prerë në copa ose të plota), për sheqerin e bardhë dhe për vajin e lulediellit ushqimor, me përjashtim atë të shtrydhur të ftohtë, përcaktohet marzhi tregtar deri në 5% në tregtinë me shumicë dhe deri në 5% në tregtinë me pakicë, ndërsa për miellin e grurit (tip 400 dhe tip 500), për makarona dhe spagetat nga gruri i fortë, orizi i bardhë maqedonas, qumështi i përhershëm i lopës me përmbajtje yndyre 2,8%, 3,2% dhe 3,5% dhe vezët nga pule, për të gjitha shoqëritë tregtare dhe tregtarët individualë që marrin pjesë në zinxhirin tregtar, vendoset një marzh tregtar deri në 10% në tregtinë me shumicë dhe deri në 10% në tregtinë me pakicë. Sipas këtij Vendimi, shpenzimet operative nuk do të llogariten për këto produkte dhe nuk miratohen zbritjet dhe kompensim që shitësi me pakicë i ngarkon shitësit me shumicë për reklamat dhe për paraqitjen e mallrave në rafte në pozicione parësore dhe dytësore.

²⁷ Qeveria e RMV-së, më 20 korrik 2022, mori vendim për vazhdimin e zbatimit të importit pa doganë të vajit të lulediellit ushqimor deri në fund të vitit, i cili më parë ishte i vlefshëm deri më 31 maj.

²⁸ ajkën (të pa koncentruar dhe pa sheqer të shtuar apo ëmbëlsues të tjerë me përmbajtje yndyre në masë që kalon 21%, por nuk tejkalon 45% dhe i pakoncentruar dhe pa sheqer të shtuar me një përmbajtje yndyre në masë që kalon 10% por jo më shumë se 45% në paketim, masa neto e të cilave nuk kalon përkatësisht 2,5 kilogramë), e vlefshme deri në fund të vitit.

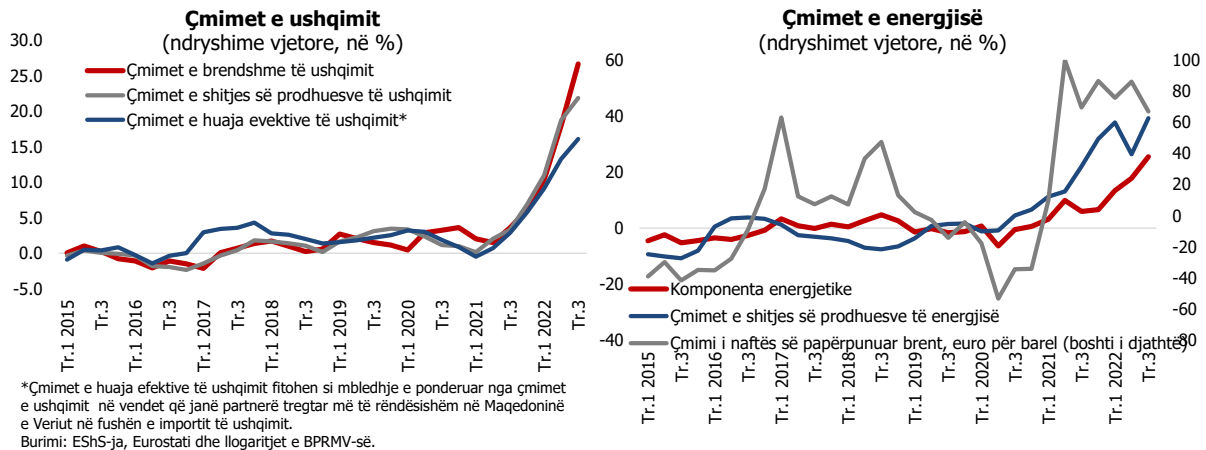
²⁹ Qeveria e RMV-së, më 20 korrik 2022, mori vendim që të kufizojë eksportin e grurit dhe melekuqes dhe miellit nga gruri dhe melekuqe deri në fund të vitit, me qëllim që të parandalohen përçarje të rënda në tregun e vendit për këto produkte ushqimore bazë.

³⁰ Këto lëvizje pasqyrojnë një marrëveshje midis Rusisë dhe Ukrainës, të ndërmjetësuar nga Kombet e Bashkuara dhe Turqia, për të rifilluar eksportet e ushqimit nga portet ukrainase në Detin e Zi, që në herët ishte e rëndësishme për shkak të luftës.

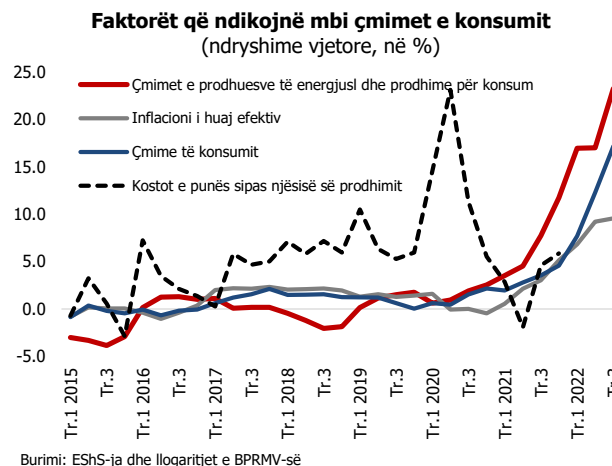
³¹ Të dhënat për çmimet e shitjeve të prodhuesve vendas të ushqimeve dhe çmimet e huaja efektive të ushqimeve i referohen dy muajve të parë të tremujorit të tretë 2022.

³² Në përputhje me vendimet e Komisionit Rregullator për Energji (KRE), çmimi i energjisë elektrike për furnizuesin universal "EVN HOME" SHPK Shkup është rritur për 9,48% në janar dhe mesatarisht 9,9% në korrik 2022 (tarifa e ulët për 8.8%, dhe tarifa e lartë mesatarisht për 10.4%). Madje, nga 1 korriku, KRE për herë të parë prezantoi tarifimin e shkallëzuar për konsumin në tarifën e lartë, pra prezantoi një model me tarifa 4 bllok. Krahasuar me tarifën e mëparshme të vetme të lartë, çmimi i energjisë elektrike për bllokun 1 është më i lartë me 5.5%, bllokun 2 me 10.3%, bllokun 3 me 18.3% dhe bllokun 4 me 138.7 (<https://www.erc.org.mk/>). Sa i përket ngrohjes qendrore, çmimi final i energjisë termike të furnizuar është rritur mesatarisht për 14,05% në janar për tri kompanitë në territorin e qytetit të Shkupit, ndërsa në gusht për 14,18% për konsumatorët e furnizuar nga BEG (<https://www.erc.org.mk/>). Efekti i transferimit të çmimeve të rritura në janar 2022 rezultoi nga ndikimi kompensues i uljes së normës së TVSH-së nga 18% në 5% në rritjen e rregullt të çmimit të energjisë elektrike për familjet në korrik të një viti më parë, përkatësisht bazë krahasuese më e ulët.

³³ Qeveria e RMV-së, më 20 korrik 2022, mori vendim që të kufizojë eksportin e druve të zjarrit dhe peletave deri në fund të vitit, me qëllim parandalimin dhe evitimin e pasojave të shkaktuara nga kërkesa në rritje e popullatës për dru zjarri, të shkaktuar nga kriza globale e energjisë. Gjithashtu, më 11 gusht, Qeveria ka marrë vendim për përcaktimin e marzhit më të lartë tregtar në tregtinë me pakicë të druve të zjarrit dhe peletave, në masën maksimale 10%, për të mbrojtur konsumatorët nga rritja e pakontrolluar e çmimeve të produkte të drurit për zjarr, me vlefshmëri deri në fund të vitit.

Përshejtim i mëtejshëm i rritjes në tremujorin e tretë 2022 u regjistrua edhe **nga çmimet e prodhuesve të produkteve industriale**, të cilat arritën në 25.3% me bazë vjetore (21.7% në tremujorin paraprak) dhe kryesisht si pasojë e rritjes së çmimeve të produkteve ushqimore dhe energjisë, sipas lëvizjeve të bursave botërore. **Çmimet e prodhimit të energjisë dhe produkteve të konsumit të gjerë**, si kategori agregate dhe një nga faktorët që ndikojnë në dinamikën e çmimeve të konsumit, shënuan një intensifikim të rritjes vjetore, në 23.3% (17% në tremujorin paraprak), kryesisht si rezultat i rritjes së çmimit të energjisë elektrike (39.2%)³⁴. Madje, ndikimi i drejtpërdrejtë i çmimeve të prodhimit të energjisë elektrike në inflacion ka qenë i kufizuar, duke marrë parasysh rritjen më të moderuar rregullatore të çmimit të energjisë elektrike për familjet në janar dhe korrik të këtij viti. **Inflacioni i huaj efektiv**³⁵, si tregues tregues i inflacionit të importuar, shënoi një përshejtim të mëtejshëm të rritjes, i cili arriti në 9.6% (9.2% në tremujorin paraprak).

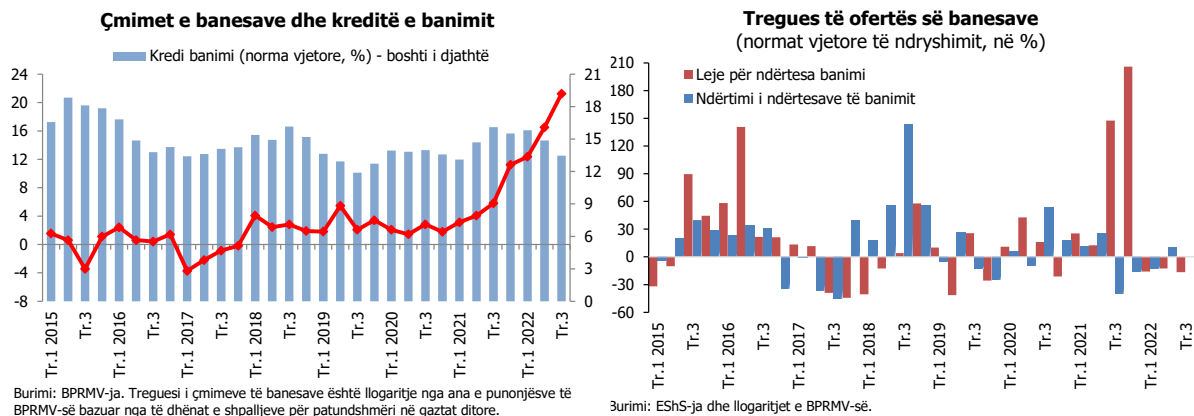
Në tremujorin e tretë 2022 ka vijuar tendenca rritëse e çmimeve të banesave të matura nëpërmjet indeksit hedonik³⁶, при што цените се повисоки за 21,2% на годишна

³⁴ Analiza e çmimeve të prodhimit të produkteve industriale dhe e çmimeve të prodhimit të energjisë dhe produkteve të konsumit i referohet dy muajve të parë të tremujorit të tretë 2022.

³⁵ Përlogaritja e inflacionit të huaj efektiv është nxjerrë nga shuma e ponderuar e indekseve të çmimeve të konsumit të vendeve, partnerët më të rëndësishëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut në fushën e importit të mallrave të konsumit të gjerë. Struktura e ponderimit bazohet në pjesëmarrjen e normalizuar të importit nominal nga secili prej vendeve në totalin e importit nominal në periudhën 2016-2018. Në përlogaritjen e këtij treguesi janë përfshirë Bullgaria, Gjermania, Greqia, Franca, Italia, Austria, Sllovenia, Kroacia, Serbia, Polonia dhe Spanja. Të dhënat i referohen dy muajve të parë të tremujorit të tretë të vitit 2022.

³⁶ Indeksi hedonik i çmimeve të banesave, i përgatitur nga BPRMV mbi bazën e shpalljeve për shitje në kryeqytet, i publikuar nga agjencitë që merren me shitjen e pasurive të patundshme. Çmimi i banesave është në funksion të sipërfaqes, lagje në të cilën gjendet, vllë banesa a ka ngrohje qendrore dhe a është banesa e re.

основа. me çmime më të larta për 21.2% me bazë vjetore. Nga aspekti i ofertës, vlera e ndërtesave banesore të ndërtuara shënoi rritje në tremujorin e dytë të vitit 2022, pas ndryshimit negativ në tre tremujorët e mëparshëm për këtë tregues, ndërsa të dhënat e disponueshme për vlerën e miratimeve të dhëna për ndërtimin e ndërtesave banesore në tremujorin e tretë ³⁷ për momentin paraqesin ulje të mëtejshëm në bazë vjetore. Nga aspekti i kërkesës për banesa, ajo edhe më tej është e mbështetur nga aktiviteti kreditor, me një rritje të mëtejshme dyshifrore, por të ngadaltë vjetore të kredive banesore³⁸.

1.5.2. Инфлациски очекувања

Për sa i përket ecursë së normës së inflacionit në periudhën në vijim, pritshmëritë e institucioneve vendase dhe ndërkombëtare janë se do të ketë rritje të përshpejtuar të çmimeve të konsumit në vitin 2022, me perspektivë për një stabilizim gradual dhe prirje rënëse në dy vitet e ardhshme. Krahasuar me projeksionet e mëparshme, ato janë më të larta, kryesisht për shkak të faktorëve në kahun e ofertës dhe nivelit të lartë të çmimeve të produkteve parësore, me pritshmëri për një rritje më të moderuar të aktivitetit ekonomik, si në nivel global, ashtu edhe në atë vendas. Në të njëjtin drejtim janë edhe pritshmëritë e analistëve ekonomikë të anketuar të shprehura në **Anketa për pritjeve inflacioniste dhe pritjet e lëvizjes së PBB-së reale**³⁹ e realizuar në shtator, sipas të cilave ata parashikojnë një normë inflacioni prej 12.6% në vitin 2022, 7.1 % në vitin 2023 dhe 4.4% në vitin 2024 (në qershor pritej një normë inflacioni prej 9.5% për vitin 2022, 5.5% në vitin 2023 dhe 3.9% në vitin 2024).

Parashikimet dhe pritshmëritë për normën e inflacionit

	2022	2023	2024
Analistë ekonomik	12.6	7.1	4.4
FMN	10.6	4.5	2.4
Consensus Forecast	12.3	6.1	/
Ministria e Financave	12.9	7.1	2.5
BPRMV	14.3	8,0-9,0	2.4

Burimi: Anketa për parashikimet inflacioniste dhe parashikimet për lëvizjet e PBB-së reale, shtator 2022; FMN-ja, Pasqyra botërore ekonomike, tetor 2022; Consensus Forecast, shtator 2022 година; Ministria e Financave, Propozim buxheti i RMV-së për 2023, nëntor 2022; dhe BPRMV-ja, tetor 2022.

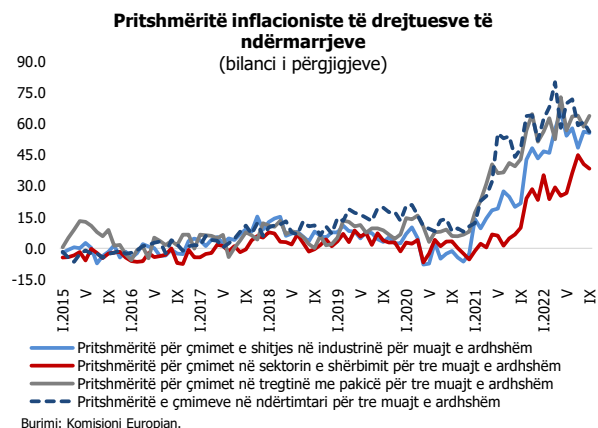
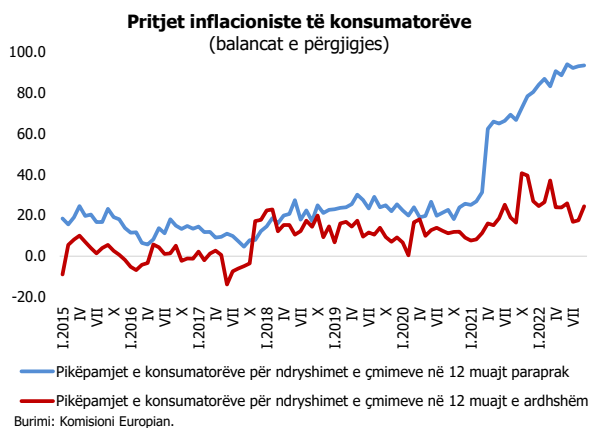
Të ngjashme janë edhe pritshmëritë afatshkurtra të konsumatorëve dhe drejtuesve të ndërmarrjeve për lëvizjet e çmimeve të shprehura në anketa në tremujorin e tretë të 2022. Presionet

³⁷ Analiza i referohet muajit të parë të tremujorit të tretë 2022.

³⁸ Të dhënat e disponueshme për dy muajt e parë të tremujorit të tretë 2022.

³⁹ Duke filluar nga tetori 2017, BPRMV bëri një ndryshim në anketimin hulumtues të deritanishëm "Anketa për pritjet inflacioniste". Anketimi i ri hulumtues "VAnketa për pritjeve inflacioniste dhe pritjet e lëvizjes së PBB-së reale" është kryer mbi një mostër të analistësh ekonomikë, dhe i zgjeruar edhe nga lënda Anketuese, në pajtim me praktikën e Bankës Qendrore Evropiane (BQE).

afatgjata nga nivelet e larta të çmimeve të ushqimeve dhe energjisë elektrike dhe pjesëmarrja e lartë e këtyre produkteve në shportën e konsumit ndikojnë në perceptimet dhe pritshmëritë e subjekteve ekonomike për inflacionin. Kështu, sipas **"pritshmërive të konsumatorëve për ndryshimet e çmimeve në 12 muajt e ardhshëm"**⁴⁰, numri i personave që besojnë se në 12 muajt e ardhshëm do të ketë rritje çmimesh është më i lartë dhe tregon një tendencë rritëse krahasuar me numri i njerëzve që presin ulje ose pandryshim të çmimeve. Nga këndvështrimi i pritshmërive në **sektorin e korporatave**⁴¹, në tremujorin e tretë, është rritur raporti i drejtuesve të ndërmarrjeve në sektorin e shërbimeve të cilët presin rritje të çmimeve të produkteve të tyre në tre muajt e ardhshëm, kundrejt pritshmërive në industrinë e ndërtimitarisë, përpunimit dhe tregtisë me pakicë, ku ky raport është ulur në krahasim me tremujorin e mëparshëm, megjithëse pritet për rritje çmimesh në këto aktivitete mbeten të larta.

1.6. Bilanci i pagesave

Deficiti i llogarisë korente vazhdoi të zgjerohej gjatë tremujorit të dytë të vitit 2022. Deficiti tregtar është faktori kryesor që përcakton këto ndryshime, nën ndikimin e rritjes së deficitit energjetik. Në komponentët e tjerë të llogarisë korente janë vërejtur lëvizje të favorshme, duke zbutur efektet negative të rritjes së deficitit tregtar. Në këtë drejtim, është e ndjeshme rritja e suficitit në të ardhurat dytësore, me flukse neto më të larta në sektorin privat. Një kontribut më të vogël pozitiv ka pasur rritja e suficitit në këmbim të shërbimeve, gjatë rritjes së përsheptuar të eksportit të shërbimeve, ndërkohë që saldoja e të ardhurave primare është pothuajse i pandryshuar. Llogaria financiare në tremujorin e dytë regjistroi flukse hyrëse mbi neto-bazë, si rezultat i flukseve neto-hyrëse të realizuara në investime të drejtpërdrejta, ndërsa në një masë më të vogël flukse neto-hyrëse në kredi tregtare dhe huatë. Rezervat valutore edhe më tej mbeten në zonën e sigurt gjatë kësaj periudhe.

⁴⁰ Anketa e Komisionit Evropian mbi optimizmin e konsumatorëve që nga shtatori 2022.

⁴¹ Anketa e trendeve të biznesit të Komisionit Evropian në industri, tregti me pakicë, ndërtimtarinë dhe shërbime përfundimisht shtator 2022.

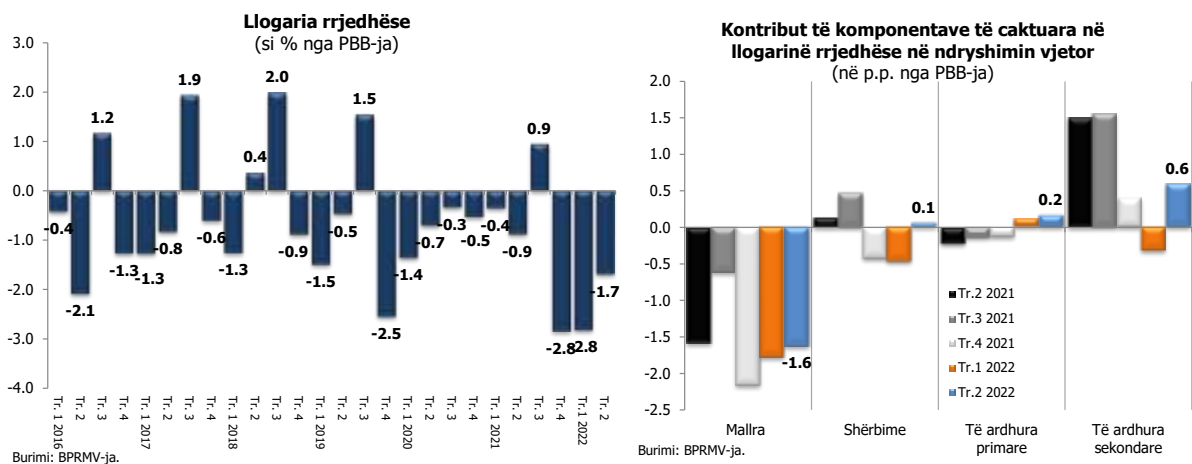
	2021						2022			2021						2022		
	Tr. 1	Tr. 2	Tr. 3	Tr. 4	I-VI	I-XII	Tr. 1	Tr. 2	I-VI	Tr. 1	Tr. 2	Tr. 3	Tr. 4	I-VI	I-XII	Tr. 1	Tr. 2	I-VI
	Në miliona euro									% nga PBB-ja								
I. Llogari rrjedhëse	-53.0	-115.3	99.1	-346.5	-168.3	-415.7	-393.3	-235.2	-628.5	-0.5	-1.0	0.8	-3.0	-1.4	-3.6	-2.8	-1.7	-4.5
Mallra dhe shërbime, neto	-311.8	-434.8	-362.6	-765.9	-746.7	-1875.2	-685.5	-736.7	-1422.2	-2.7	-3.7	-3.1	-6.6	-6.4	-16.0	-4.9	-5.3	-10.2
Eksport	1798.9	1904.3	2001.4	2033.7	3703.1	7738.3	2133.6	2418.6	4552.2	15.4	16.3	17.1	17.4	31.7	66.2	15.3	17.3	32.6
Import	2110.7	2339.1	2364.0	2799.6	4449.8	9613.4	2819.1	3155.3	5974.4	18.1	20.0	20.2	23.9	38.1	82.2	20.2	22.6	42.8
Mallra, neto	-505.2	-565.0	-505.5	-798.9	-1070.2	-2374.6	-848.9	-898.3	-1747.2	-4.3	-4.8	-4.3	-6.8	-9.2	-20.3	-6.1	-6.4	-12.5
Shërbime, neto	193.3	130.2	142.9	33.0	323.5	499.4	163.4	161.6	325.0	1.7	1.1	1.2	0.3	2.8	4.3	1.2	1.2	2.3
Të ardhura primare, neto	-137.9	-144.1	-137.8	-139.0	-282.0	-558.9	-138.4	-136.7	-275.1	-1.2	-1.2	-1.2	-1.2	-2.4	-4.8	-1.0	-1.0	-2.0
Të ardhura sekundare, netp	396.7	463.7	599.5	558.5	860.4	2018.3	430.5	638.2	1068.7	3.4	4.0	5.1	4.8	7.4	17.3	3.1	4.6	7.7
II. Llogari kapitale	-3.7	2.7	0.2	2.6	-1.0	1.8	0.2	-0.5	-0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kreditim neto (+) / debitim neto (-) (збирна ставка од тековната и капиталната сметка)	-56.6	-112.6	99.2	-343.9	-169.2	-413.9	-393.1	-235.7	-628.8	-0.5	-1.0	0.8	-2.9	-1.4	-3.5	-2.8	-1.7	-4.5
III. Llogari financiare	-643.9	-177.3	470.4	-251.2	-821.2	-602.0	-9.2	-69.0	-78.2	-5.5	-1.5	4.0	-2.1	-7.0	-5.1	-0.1	-0.5	-0.6
Investime direkte	21.8	-206.4	-13.8	-189.1	-184.6	-387.5	-107.5	-138.8	-246.2	0.2	-1.8	-0.1	-1.6	-1.6	-3.3	-0.8	-1.0	-1.8
Investimet e portofolit	-636.9	8.6	477.4	34.9	-628.3	-115.9	26.4	69.1	95.5	-5.4	0.1	4.1	0.3	-5.4	-1.0	0.2	0.5	0.7
Valuta dhe depozita	27.6	119.7	146.7	139.1	147.2	433.1	22.8	119.1	141.9	0.2	1.0	1.3	1.2	1.3	3.7	0.2	0.9	1.0
Huazimet	-19.1	-147.2	17.9	-100.5	-166.4	-248.9	53.7	-35.0	18.8	-0.2	-1.3	0.2	-0.9	-1.4	-2.1	0.4	-0.3	0.1
Kreditë tregtare dhe avanset	-38.3	48.0	5.2	-135.7	9.6	-120.8	-3.9	-79.7	-83.6	-0.3	0.4	0.0	-1.2	0.1	-1.0	0.0	-0.6	-0.6
Llogaritë tjera për arkëtim/pagesë	1.1	0.0	0.4	0.3	1.2	1.9	-0.3	0.0	-0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IV. Të drejtat speciale të tërheqjes (krijimi neto i detyrimeve)	0.0	0.0	163.4	0.0	0.0	163.4	0.0	0.2	0.2	0.0	0.0	1.4	0.0	0.0	1.4	0.0	0.0	0.0
V. Gabimet dhe lëshimet neto	8.9	17.6	26.3	9.1	26.5	61.9	10.4	34.0	44.4	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2	0.5	0.1	0.2	0.3
VI. Rezervat devizore	611.5	94.5	-333.5	-67.9	706.1	304.7	-373.5	-132.7	-506.2	5.2	0.8	-2.9	-0.6	6.0	2.6	-2.7	-1.0	-3.6

Burimi: BPRMV

1.6.1. Тековна сметка

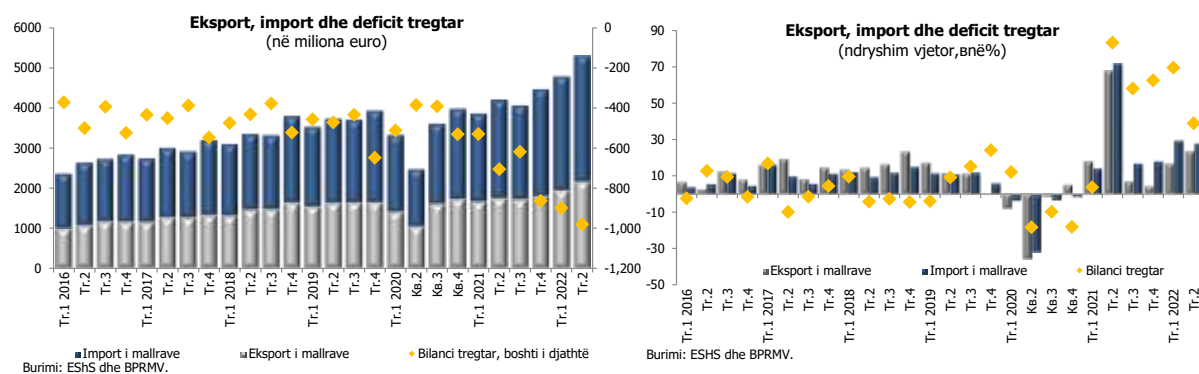
Në tremujorin e dytë të vitit 2022, deficitin në llogarinë rrjedhëse të bilancit të pagesave arrin në 235.2 milionë euro, ose 1.8% e PBB-së⁴². Analiza në baza vjetore vë në dukje një rritje të deficitit të llogarisë rrjedhëse (për 0,9 pikë përqindjeje të PBB-së), nën ndikimin e deficitit në këmbimin e mallrave, përkaj zhvendosjet të komponentët e tjerë që kanë vepruar në drejtim të zbutjes së deficitit. Rritja e deficitit në shkëmbimin e mallrave në këtë tremujor vjen edhe si pasojë e rritjes më intensive të komponentit të importit sesa rritja e eksporteve, e kushtëzuar nga rritja e çmimeve të mallrave, veçanërisht të energjisë, e cila filloi me rimëkëmbjen pas pandemisë të ekonomisë globale dhe u intensifikua me sulmin e Rusisë ndaj Ukrainës. Efekti i çmimit, me një rritje të njëkohshme të sasisë së importeve të disa burimeve të energjisë, u reflektua në thellimin e deficitit në saldon energjetike, e cila kontribuon më së shumti në deficitin në shkëmbimin e mallrave në këtë tremujor. Ky efekt u kompensua në një masë të konsiderueshme nga rritja e lartë e flukseve neto-hyrëse nga transfertat private, e ndikuar nga neto-bleerja e lartë e efektivës së punës së këmbimit, e cila mundësoi lëvizjet rritëse të suficitit të ardhurave dytësore në bazë vjetore. Në të njëjtin drejtim, por në një masë shumë më të vogël, ka funksionuar edhe rritja e vogël e suficitit në këmbimin me shërbime, si rezultat i arritjeve më të mira të eksportit në shërbimet kompjuterike.

⁴² Për llogaritjet përdoret shuma e parashikuar e PBB-së nominale (që nga prilli 2022).

Shtojca: Shkëmbimi i tregtisë së jashtme të mallrave dhe lëvizja e kursit efektiv nominal dhe real të këmbimit (NEDK dhe REDK)⁴³

Këmbimi tregtar i jashtëm në tremujorin e dytë të vitit 2022 arrin në 5,296.3 milionë euro, ose 39.8% e PBB-së, që krahasuar me të njëjtin tremujor të një viti më parë paraqet një rritje prej 1.095.6 milionë euro, ose 3.8 p.p. nga PBB-së. Rritja e lartë vjetore e këmbimit tregtar të ekonomisë vendase me vendet e huaja prej 26.1% vjen si pasojë e rritjes si të komponentit të eksportit ashtu edhe të importit, e nxitur kryesisht nga lëvizjet rritëse të çmimeve në bursë të produkteve parësore, si rezultat i pushtimi rus i Ukrainës dhe sanksionet ndaj ekonomisë ruse, veçanërisht të dukshme në energji dhe ushqim, kategori ku Rusia dhe Ukraina janë një nga eksportuesit më të rëndësishëm në botë.

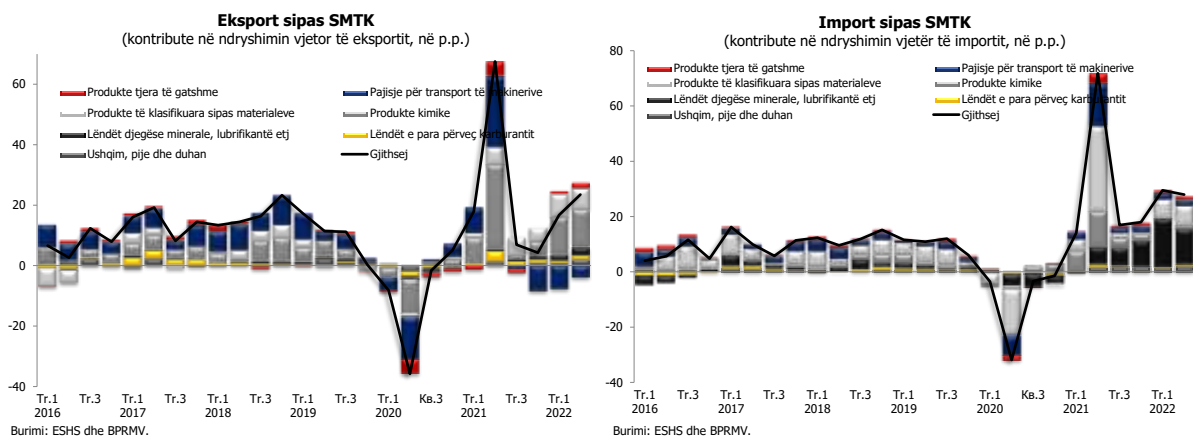
Në tremujorin e dytë të vitit 2022, eksporti i mallrave shënoi një rritje prej 23,5% me bazë vjetore. Kontribut të rëndësishëm në rritjen solide të eksporteve në këtë periudhë kanë edhe arritjet pozitive të eksporteve të kapaciteteve prodhuese të industrisë automobilistike me pronësi të huaj, e cila shprehet përmes eksportit më të lartë të produkteve kimike dhe eksportit të makinave rrugore. Arritje pozitive në rritje ka pasur edhe eksporti i hekurit, çelikut dhe mineralit të metalit, i cili është rezultat i pozitës më të mirë të eksportit të sektorit të përpunimit dhe minierave të metaleve, si pasojë e çmimeve të larta të metaleve në bursë në këtë tremujor. Më tej, rritja e çmimeve të energjisë, e cila vazhdoi të përshpejtohej në tremujorin e dytë të vitit 2022, gjithashtu kishte ndikim edhe në rritjen e eksporteve të derivateve të naftës dhe energjisë elektrike. **Importet e mallrave në tremujorin e dytë të vitit 2022 u rritën me 27,9% me bazë vjetore.** Kontributin kryesor në rritjen e importeve e ka importi i energjisë, i cili shpjegon deri në 46% të rritjes së importeve në këtë tremujor. Në fakt,

⁴³ Sipas Metodologjisë për këmbim të tregtisë së jashtme, të dhënat për eksportin e mallrave publikohen në f.o.b., kurse për importin e mallrave në c.i.f. - baza

rritja e importit të energjisë, veçanërisht të derivateve të naftës dhe të energjisë elektrike, është kryesisht për shkak të çmimeve të larta të importit sipas lëvizjeve të bursave botërore. Gjithashtu rritje ka edhe në importet e sektorit të përpunimit të metaleve, e cila është reflektuar në rritjen e importeve të hekurit dhe çelikut në këtë tremujor, mbështetur nga efekti i kombinuar i rritjes së çmimeve të importit dhe rritjes së sasive. Kontribut më të ulët në rritje në këtë periudhë kanë pasur importi i pajisjeve dhe makinerive, importi i ushqimeve, si dhe importi i tekstileve dhe materialeve tekstile.

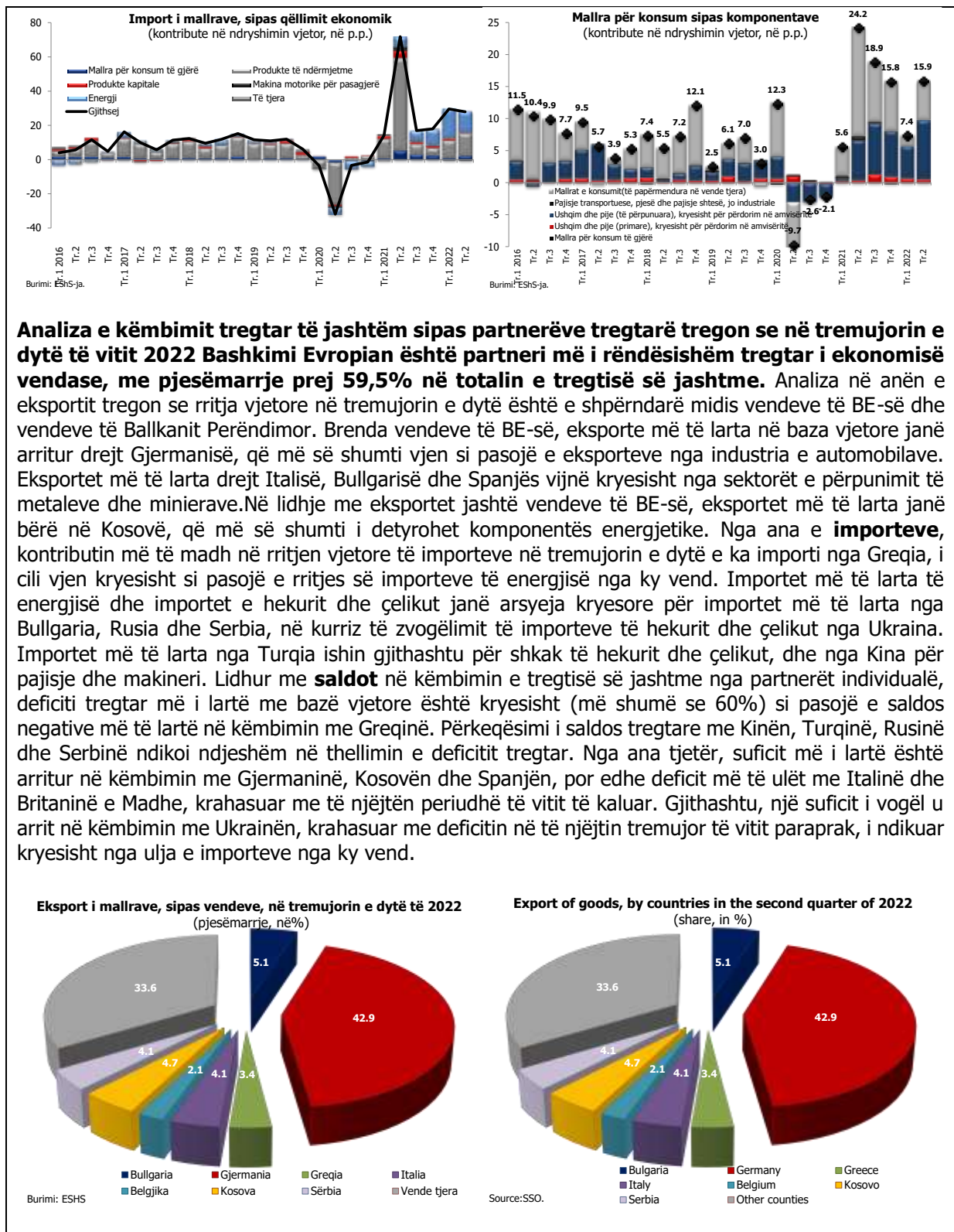
Arritjet në të dy komponentët e tregtisë së jashtme në tremujorin e dytë të vitit 2022 çuan në një zgjerim të deficitit tregtar me 39% në bazë vjetore, në pjesën më të madhe si pasojë e zgjerimit të deficitit të saldoshmë energjetike, në kushtet e një përkeqësimit të ndjeshëm të kushteve të tregtisë për shkak të faktorëve të jashtëm të pafavorshëm.

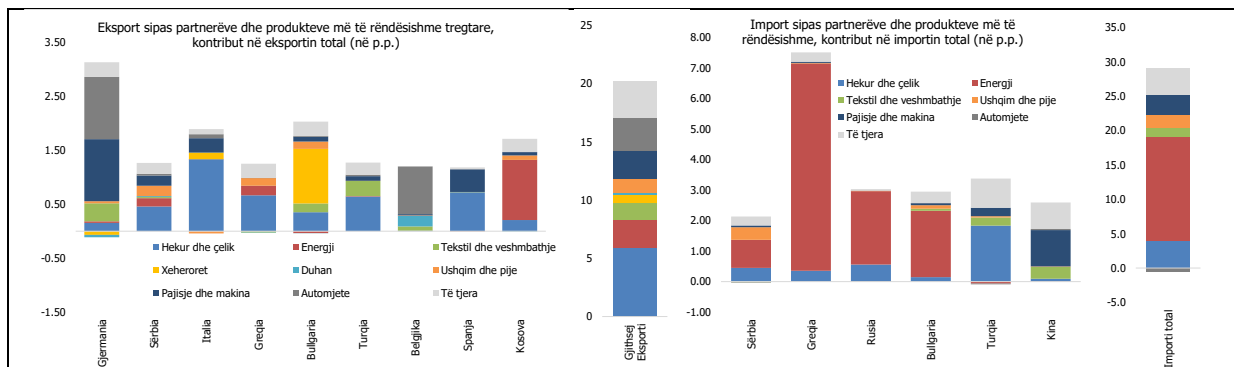
Të dhënat më të fundit të disponueshme për periudhën korrik-gusht 2022 tregojnë rritje të mëtijshme të komponentëve të eksportit dhe importit të tregtisë së jashtme në raport me të njëjtën periudhë të një vitit paraprak. Rritja vjetore e eksporteve është 12.7%, e cila kryesisht rezulton nga rritja e eksporteve të produkteve kimike. Kontribut dukshëm më të vogël në rritjen e eksporteve në këtë periudhë kanë eksporti i automjeteve, naftës dhe energjisë elektrike. Nga ana tjetër, një kontribut negativ ka eksporti i pajisjeve dhe makinerive, si dhe ai i hekurit dhe çelikut. Importet shënuan një rritje vjetore prej 19.2%, në pjesë më të madhe të nxitura kryesisht nga importet më të larta të energjisë, ndërsa një masë më të vogël nga importi i pajisjeve dhe makinerive.

Sipas analizës së importit të mallrave nga aspekti i ndarjes sipas Sistemit të llogarive kombëtare (System of national accounts-SNA), rritja e importeve në tremujorin e dytë të vitit 2022 rezulton nga importi i produkteve të ndërmjetme dhe nga importi i energjisë. Nga pikëpamja e importeve të destinuara për konsum personal⁴⁴, kontributin më të madh në rritjen e kësaj kategorie e ka importi i ushqimeve dhe pijeve (të përpunuara) kryesisht për përdorim në familje, në kushtet e një kontributi të konsiderueshëm edhe të importit të mallra për konsumin të gjerë të papërmendura në ndonjë vend tjetër. E analizuar sipas dinamikës, norma vjetore e rritjes së importeve për konsum personal është përshpejtuar në tremujorin e dytë nën ndikimin e kushteve të pafavorshme të këmbimit dhe rritjes së çmimeve të ushqimeve në bursat botërore. Megjithatë, dinamika e rritjes është ende e moderuar dhe për momentin nuk tregon për presione të konsiderueshme mbi totalin e importeve.

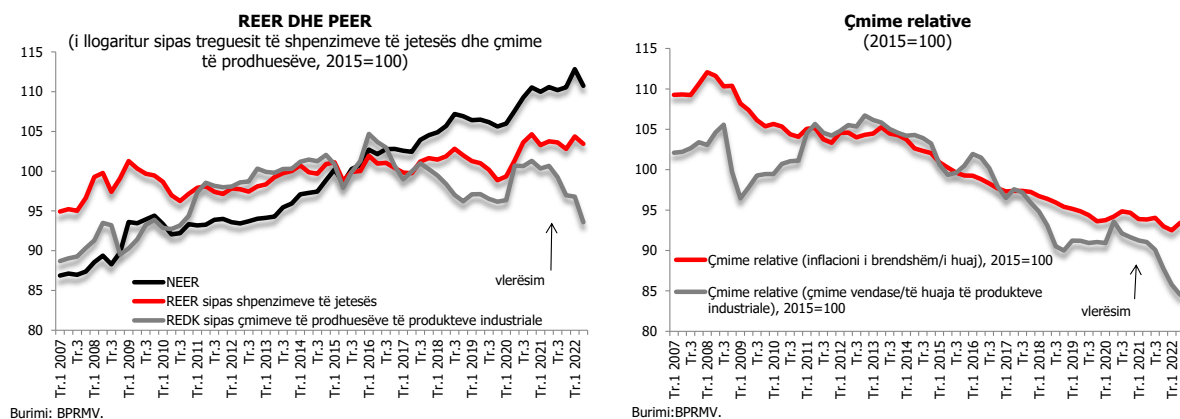
⁴⁴ Importet e mallrave për konsum personal analizohen si importe të destinuara për konsum personal, të përafëruara me importet e mallrave të konsumit të gjerë dhe importet e vlerësuara të automjeteve transportuese për përdorim individual.

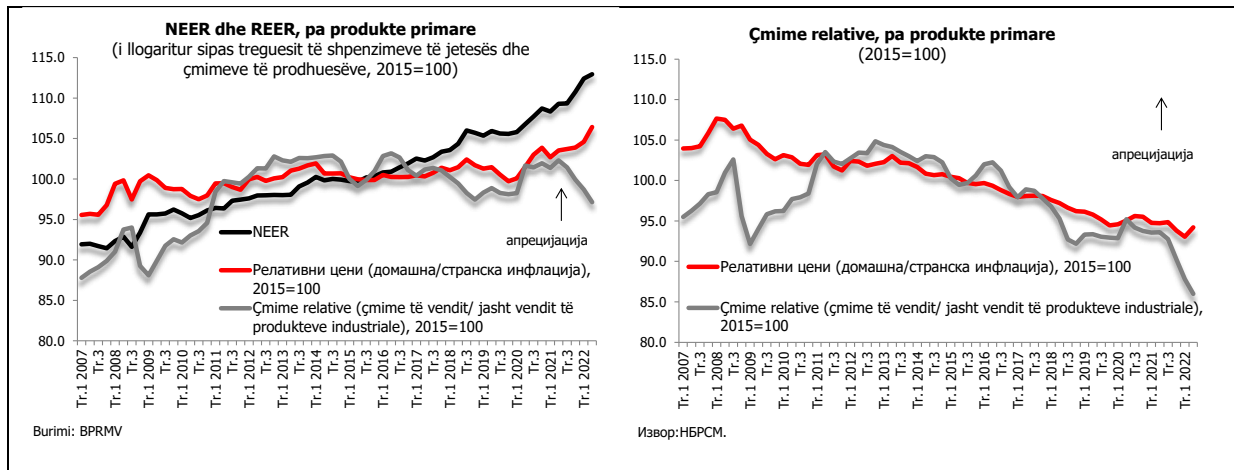
Nga pikëpamja e treguesve të konkurrencës së çmimeve, në tremujorin e dytë të vitit 2022

kursi real efektiv i këmbimit, i defluar nga shpenzimet e jetesës dhe nga shpenzimet e prodhuesve të mallrave industriale, regjistroi një nënçmim përkatësisht prej 0,3% dhe 7%. Të tilla arritje janë reflektim i ndryshimeve në çmimet relative, përkatësisht një rënie e shpenzimeve relative të jetesës me 0.5% dhe një rënie e çmimeve relative të prodhuesve të produkteve industriale me 7.2% në bazë vjetore. Nga ana tjetër, kursi nominal efektiv i këmbimit u mbiçmua me një minimum prej 0.2%, i cili erdhi si pasojë e nënçmimit të lirës turke ndaj monedhës vendase, e cila u kompensua në masë të madhe nga mbiçmimi i dollarit amerikan dhe rubla ruse në raport me monedhën vendase.

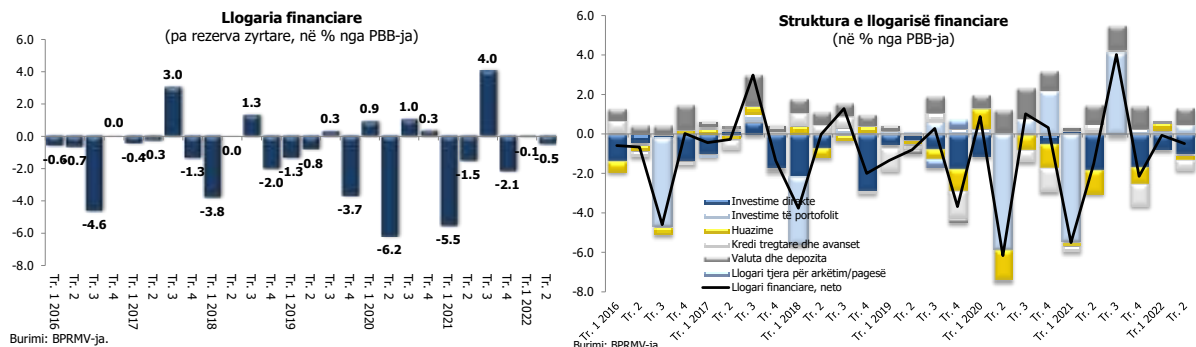
Sipas analizës së lëvizjeve në indeksin e REDK-së të llogaritura me ponder të bazuara në këmbimin e tregtisë së jashtme pa produkte parësore, në tregues të ndryshëm janë vërejtur lëvizje divergjente në baza vjetore. Konkretisht, REDK-ja në bazë të shpenzimeve të jetesës shënoi një mbiçmim prej 2.8% në bazë vjetore, ndërsa REDK-ja e bazuar në çmimet e prodhuesve të produkteve industriale u zhvlerësua për 5.1% në krahasim me periudhën e njëjtë të vitit paraprak. Në të njëjtën kohë, kursi efektiv nominal i këmbimit u vlerësua me 3,3%, që vjen si pasojë e nënçmimit të lirës turke në raport me denarin. Ndryshimet pozitive të çmimeve relative funksionuan në drejtim të kundërt, përkatësisht ulja e shpenzimeve relative të jetesës për 0.5% dhe ulja e çmimeve të prodhuesve të produkteve industriale për 8.1% në bazë vjetore.

Për sa i përket konkurrueshmërisë së çmimeve për periudhën korrik-gusht 2022, REDK e defluar nga shpenzimet e jetesës shënoi një mbiçmim vjetor prej 2,2%, ndërsa indeksi i bazuar në shpenzimet e prodhuesve industrialë u ul me 4,9% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit paraprak. Lëvizjet e arritura në indeksin e llogarit me peshat në bazë të këmbimit të tregtisë së jashtme pa produkte parësore janë në të njëjtin drejtim, ndërsa në indeksin e llogarit me shpenzimet e jetesës ka pasur një mbiçmim prej 5.9% në bazë vjetore dhe një nënçmim prej 3.5% në indeksin e llogarit me prodhuesit e produkteve industriale.

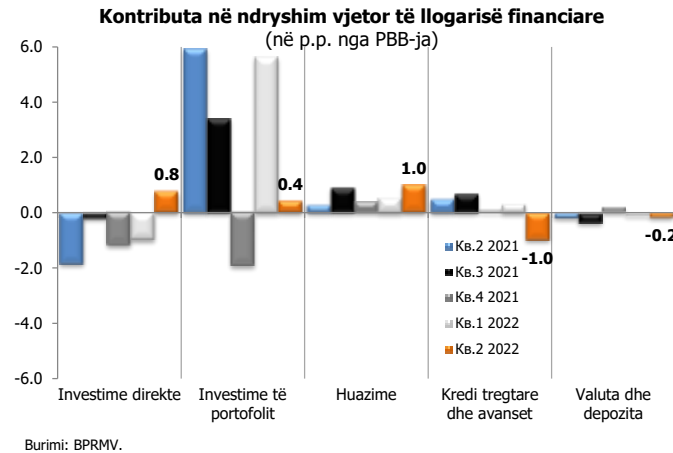
1.6.2. Llogaria financiare

Në tremujorin e dytë të vitit 2022, llogaria financiare në bilancin e pagesave regjistroi flukse neto-hyrëse prej 69 milionë euro, ose 0.5% e PBB-së. Madje, flukse hyrëse më të rëndësishme mbi bazën neto janë arritur në investimet të drejtpërdrejta, edhe atë në të gjitha komponentet, nga të cilët kontributin më të madh e ka fitimi i riinvestuar. Kategoria "kredi dhe paradhënie tregtare", si dhe kategoria "huatë", shënuan flukse neto-hyrëse më të mëdha si rezultat i huamarrjeve të sektorëve të tjerë (kryesisht sektorit të korporatave), njëkohësisht me neto-shlyerjen të huave nga shteti. Kategoritë e tjera të llogarisë financiare realizuan flukse dalëse mbi bazë neto. Kështu, daljet neto në valuta dhe depozita janë pasojë e flukseve në sektorë të tjerë, me flukse hyrëse të realizuara mbi bazë neto në institucionet depozituese. Dalje neto janë regjistruar edhe në investimet e portofolit, nën ndikimin e investimeve të sektorit "institucione të tjera financiare" në letra me vlerë në pronësi të huaj.

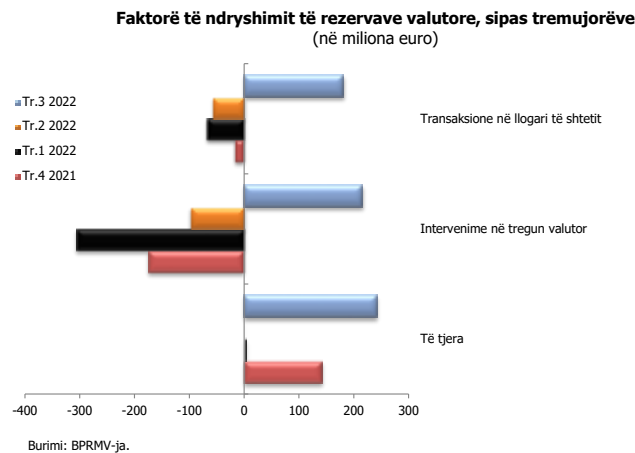

Flukset neto-hyrëse të realizuara në llogarinë financiare në tremujorin e dytë të vitit 2022 janë më të ulëta krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar, si rezultat i ndryshimeve në huatë, investime të drejtpërdrejta dhe në një masë më të vogël në protofolinë e investimeve. Në të njëjtën kohë, kategoria "huatë" regjistroi flukse neto-hyrëse më të ulëta në krahasim me tremujorin e dytë të vitit të kaluar, si pasojë e flukseve neto-hyrëse më të ulëta të realizuara në bazë të kredive afatshkurtra për bankën qendrore lidhur me aktivitetet e administrimit të rezervës valutore, ndërsa në një masë më të vogël të kredisë afatgjatë të sektorit shtetëror, ku zhvlerësimi neto u arrit kundrejt huamarrjes me bazë neto në të njëjtin tremujor të vitit paraprak. Flukset neto më të ulëta të realizuara në investimet të drejtpërdrejta janë kryesisht rezultat i flukseve neto më të ulëta në komponentin e borxhit krahasuar me vitin e kaluar. Arritje më të dobëta janë vërejtur edhe te protofoli i investimeve, të cilat shënuan dalje neto më të larta, nën ndikimin e rritjes së investimeve në kapital nga institucionet e tjera financiare krahasuar me vitin e kaluar. Ndryshimi në kategorinë "kredi tregtare dhe paradhënie" ka funksionuar

në drejtim të kundërt, për sa i përket flukseve neto-hyrëse të realizuara në tremujorin e dytë të vitit 2022, kundrejt neto-daljeve të realizuara në të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Monedhat dhe depozitat janë pothuajse të pandryshuara në bazë vjetore.

Në fund të tremujorit të dytë të vitit 2022, rezervat valutore bruto arrijnë në 3,116.1 milionë euro. Ndërhyrjet e Bankës Popullore në tregun valutor, si dhe transaksionet për llogari të shtetit, kontribuojnë në ndryshimin e rezervave valutore në tremujorin e dytë, ndërsa kategoritë e tjera patën ndikim më të moderuar në rezervat valutore në këtë per.

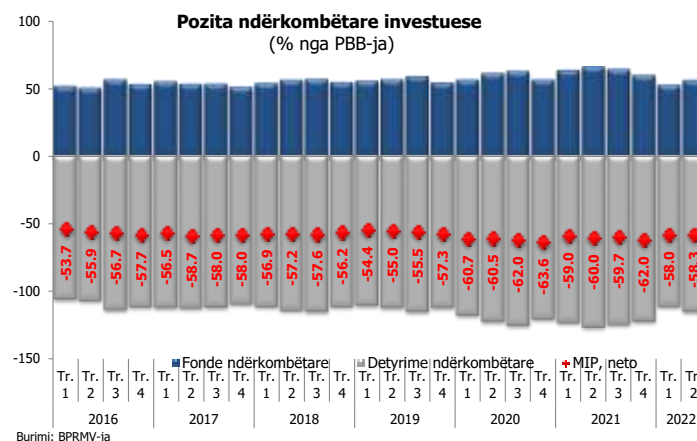

Gjendja e rezervave valutore bruto në fund të tremujorit të tretë të vitit 2022 është 3,753.8 milionë euro. E analizuar përmes faktorëve të ndryshimit, ndryshimi i rezervave valutore kryesisht rezulton nga ndërhyrjet e Bankës Popullore në tregun valutor, operacionet për menaxhimin e rezervave valutore, si dhe nga transaksionet për llogari të shtetit⁴⁵.

⁴⁵ Më datë 29.9.2022 u emetua në tregun gjerman një obligacion ("Namensschuldverschreibungen" – NSV) në vlerën 250 milionë euro me afat maturimi 3 vjet dhe një normë interesi Euribor 6-mujore + marzhi 3.75%.

1.6.3. Pozicioni i investimeve ndërkombëtare dhe bruto borxhi i jashtëm

Në fund të tremujorit të dytë të vitit 2022, pozicioni neto i borxhit të ekonomisë së Maqedonisë arrin në 7,770,3 milionë euro, ose 58,3% të PBB-së⁴⁶. Krahasuar me tremujorin e mëparshëm, pozicioni i borxhit neto shënoi një zgjerim prej 0.3 p.p të PBB, në kushtet e rritjes më të lartë të detyrimeve ndërkombëtare në raport me rritjen e mjeteve ndërkombëtare. Shikuar sipas sektorëve, ndryshimi tremujor vjen më së shumti nga rënia e aktiveve neto të bankës qendrore, si dhe nga rritja e detyrimeve neto të sektorëve të tjerë dhe institucioneve depozituese. Nga ana tjetër, ulja e detyrimeve neto të shtetit (më së shumti për shkak të zvogëlimit të detyrimeve neto në bazë të letrave me vlerë të borxhit) ndikon pozitivisht në drejtim të zvogëlimit të pozicionit neto të borxhit të ekonomisë së Maqedonisë në tremujorin e dytë të vitit 2022.

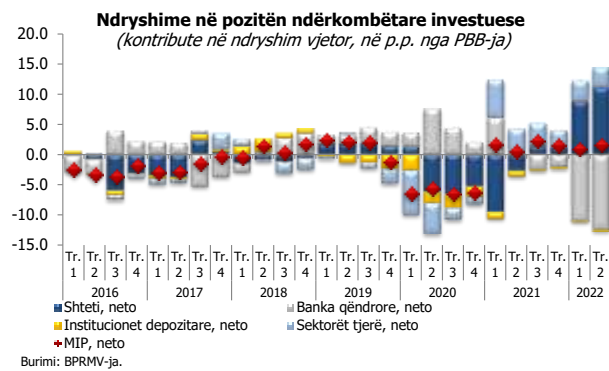
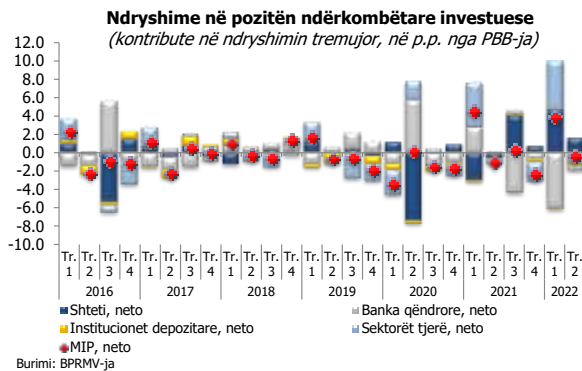

Në bazë vjetore, vërehet një ngushtim i pozicionit negativ të investimeve ndërkombëtare me 1.7 p.p. të PBB-së⁴⁷, si rezultat i një zvogëlimit më të madh të detyrimeve ndërkombëtare në raport me rënieën e aktiveve ndërkombëtare (përkatësisht me 11.5 p.p. dhe 9.9 p.p. të PBB-së)⁴⁸. Nga këndvështrimi sektorial, rënia vjetore ka ardhur kryesisht nga zvogëlimi i neto-detyrimeve të shtetit, me një rënie të neto-detyrimeve bazuar në letrat me vlerë të borxhit të emetuara, si dhe uljes së neto-detyrimeve në sektorë të tjerë (ulje e neto-detyrimeve në bazë të huave financiare, si dhe rritja e neto-mjeteve në investimet e drejtpërdrejta). Nga ana tjetër, ulja e neto-mjeteve të bankës qendrore, si dhe rritja e neto-detyrimeve të institucioneve depozituese (kryesisht si rezultat i rritjes së neto-detyrimeve të monedhave dhe depozitave) ndikuan në zgjerimin e pozicioni neto të borxhit në tremujorin e dytë të vitit 2022.

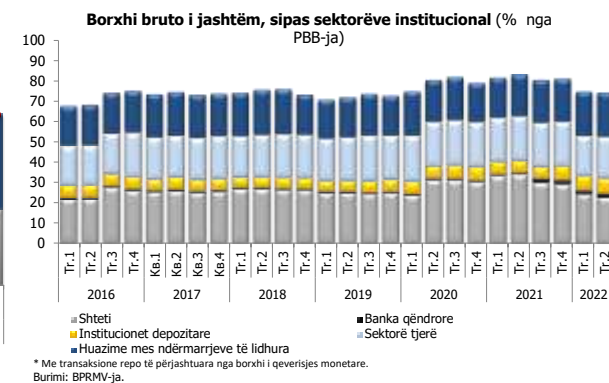
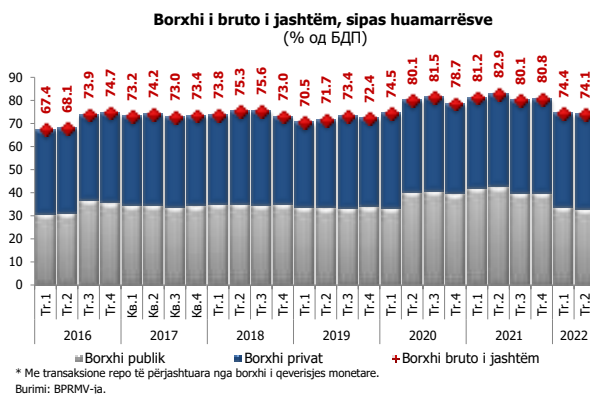
⁴⁶ Në kuadër të analizës, për PBB-në nominale për vitin 2022 janë përdorur projeksionet e prillit të Bankës Popullore. Diferenca më e madhe midis PBB-së nominale të realizuar për vitin 2021 dhe shumës së parashikuar të PBB-së nominale për vitin 2022 është reflektuar në treguesit relativë.

⁴⁷ Në shumën absolute, pozicioni neto i borxhit të ekonomisë së Maqedonisë në tremujorin e dytë të vitit 2022 shënoi rritje vjetore prej 757,5 milionë euro.

⁴⁸ Në shumën absolute, mjetet ndërkombëtare në tremujorin e dytë të vitit 2022 shënuan rënie prej 229.3 milionë euro, ndërsa detyrimet ndërkombëtare shënuan rritje prej 528.2 milionë euro.

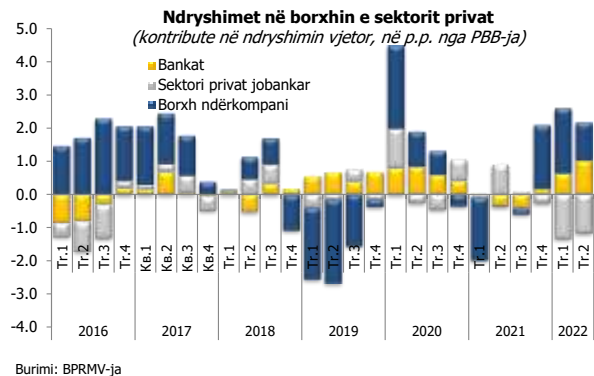
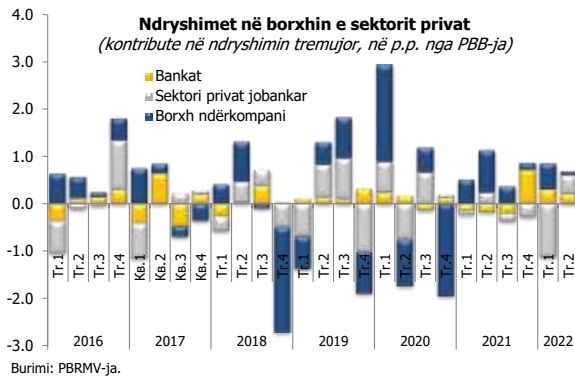
Në fund të tremujorit të dytë të vitit 2022, niveli i bruto borxhit të jashtëm arrin në 10,379 milionë euro, ose 77,9% e PBB-së, që paraqet një rritje prej 2,9 p.p. të PBB-së, krahasuar me tremujorin paraprak. Me përjashtim të efektit të aktiviteteve specifike për menaxhimin e rezervave valutore të Bankës Popullore⁴⁹, bruto borxhi i jashtëm arrin në 74.1% të PBB-së dhe shënoi një rënie tremujore prej 0.4 p.p. të PBB. Shikuar në tregues relativë, kjo zhvendosje e bruto borxhit të jashtëm rezulton nga rënia e borxhit publik, në kushtet e rritjes së borxhit privat. Ulja tremujore e borxhit publik vjen më së shumti si pasojë e zvogëlimit të borxhit të shtetit ndaj vendeve të huaja, si rezultat i uljes së detyrimeve afatgjata në bazë të letrave me vlerë të emetuara të borxhit. Nga ana tjetër, rritja e borxhit privat vjen kryesisht si pasojë e rritjes së borxhit të sektorit privat jobankar, në kushte të rritjes së borxhit bazuar në kreditë dhe paradhëniet tregtare.

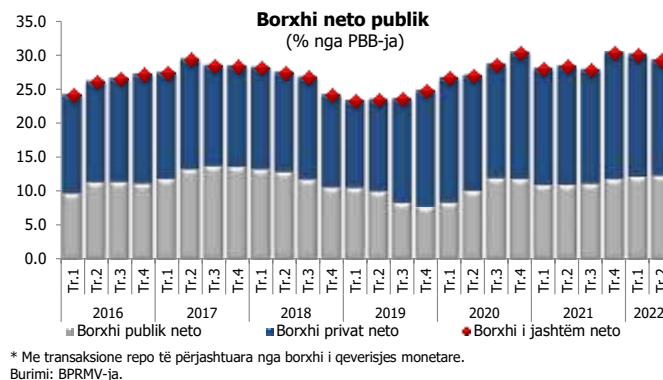
Ndryshimi vjetor i bruto borxhit të jashtëm tregon një rënie prej 8.8 p.p. e PBB-së, e arritur në kushtet e rënies së borxhit publik për 9.8 p.p. e PBB-së dhe rritje e borxhit privat me 1 p.p. e PBB-së⁵⁰. Ndryshimi i borxhit publik vjen më së shumti si pasojë e uljes së borxhit të shtetit (bazuar në letrat me vlerë të emetuara të borxhit). Nga ana tjetër, kontributin më të madh në rritjen e borxhit privat e ka rritja e borxhit ndërkombëtar, si dhe rritja e borxhit të institucioneve depozituese sipas huave afatshkurte.

⁴⁹ Veprimtaritë specifike për menaxhimin e rezervave valutore të bankës qendrore i referohen repo-marrëveshjeve dhe operacioneve të tjera që lidhen me menaxhimin e rezervave valutore.

⁵⁰ Në shuma absolute, bruto borxhi i jashtëm në tremujorin e dytë të vitit 2022 shënoi rritje vjetore prej 214.5 milionë euro, përkatësisht rritje prej 176.2 milionë euro pa përfshirë efektin e aktiviteteve specifike për menaxhimin e rezervave valutore të Bankës Popullore.

Më 30.06.2022, neto borxhi i jashtëm arriti në 3.907.1 milionë euro, ose 29.3% e PBB-së, që paraqet një rënie tremujore prej 0.8 p.p. të PBB-së, ndërkohë që uli neto-borxhin privat për 0.9 p.p. e PBB-së dhe neto borxhi publik pak më i lartë për 0.1 p.p. të PBB-së.

Treguesit për borxhin e jashtëm të ekonomisë së brendshme edhe më tej janë në zonën e sigurt. Treguesi për pjesëmarrjen e bruto borxhit të jashtëm në PBB vazhdon ta klasifikojë ekonominë në grupin e vendeve me borxh të lartë, ndërkohë që të gjithë treguesit e tjerë të aftësisë paguese dhe likuiditetit tregojnë për huamarrje të ulët të vendit. Megjithatë, në strukturën e bruto borxhit të jashtëm, një pjesëmarrje të lartë zënë kreditë tregtare, si formë e financimit të tregtisë së jashtme. Në të njëjtën kohë, pesha e borxhit ndërkompani është gjithashtu e madhe, si një formë e financimit të operacioneve të shoqërive me kapital të huaj. Këta dy komponentë zbutin profilin e rrezikut të pozicionit të borxhit të ekonomisë. Niveli i bruto borxhit të jashtëm, pa përfshirë kreditë tregtare dhe borxhin ndërkompani, arrin në 44.9% të PBB-së⁵¹, që është treguesi në një borxhi të moderuar.

⁵¹ Без репо-договори.

Treguesit e debitimit të jashtëm	Aftësi paguese				Likuiditet		
	Shlyerja e interesit/ eksporti i mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera	Бруто долл/ eksporti i mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera	Borxhi bruto/ PBB	Shlyerja e interesit/ eksporti i mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera	Rezervat devizore/borxh afatshkurtër	Rezervat devizore/borxh afatshkurtër me maturim të mbetur**	Borxhi afatshkurtër/ Borxhi total
	në %				raport	raport	në %
31.12.2010	3.2	140.4	59.7	13.9	1.5	1.0	27.9
31.12.2011	3.1	148.4	64.6	16.8	1.8	1.2	25.2
31.12.2012	2.9	142.1	67.6	13.1	1.6	1.0	26.7
31.12.2013	2.5	137.3	67.3	15.8	1.6	1.1	23.3
31.12.2014	3.0	149.1	74.0	17.2	1.8	1.1	22.3
31.12.2015	2.7	143.9	73.2	20.0	1.7	1.1	21.3
31.12.2016	2.4	148.8	79.3	14.8	1.7	1.2	21.9
31.12.2017	2.7	138.6	76.9	12.7	1.3	0.9	23.9
31.12.2018	2.2	130.7	77.3	15.7	1.4	1.0	25.8
31.03.2019	2.0	123.1	74.3	9.0	1.4	1.0	26.0
30.06.2019	2.0	124.4	75.5	9.0	1.4	1.0	26.5
30.09.2019	2.0	128.0	77.3	9.0	1.4	1.0	27.8
31.12.2019	2.0	121.9	76.3	9.0	1.6	1.0	25.6
31.03.2020	1.9	118.9	73.8	13.6	1.4	1.0	26.6
30.06.2020	1.9	125.7	79.4	13.6	1.9	1.2	22.4
30.09.2020	1.9	129.9	80.7	13.6	1.7	1.0	22.9
31.12.2020	1.9	122.3	77.9	13.6	1.9	1.1	20.4
31.03.2021	2.2	127.6	84.3	16.3	1.9	1.2	21.5
30.06.2021	2.2	130.2	86.0	16.3	1.9	1.2	22.0
30.09.2021	2.2	125.9	83.1	16.3	1.8	1.3	22.2
31.12.2021	2.2	126.9	83.8	16.3	1.8	1.3	21.5
31.03.2022	2.3	122.4	82.9	11.2	1.3	0.9	26.1
30.06.2022	2.3	121.8	82.5	11.2	1.2	0.9	26.4
Kriteri për borxh të moderuar*	12 - 20%	165 - 275%	30 - 50%	18 - 30%	1.00		

*Kriteri për borxh të moderuar është marrë sipas metodologjisë së Bankës Botërore për hartim të treguesëve së debitimit, e cila nënkupton përdorimin e proceseve të lëvizshme të PBB-së dhe eksportit të mallrave dhe shërbimeve dhe të hyrave tjera si emëruesit në llogaritjen e treguesëve.

E hartuar në pajtim me "External debt statistics: Guide for compilers and users", e emetuar nga FNM-ja.

**Sipas rregullës së Grinspan dhe Guidoti, e nevojshme është që vendi të mbajë mbulim të plotë në afat të shkurtë (maturimi i mbetur) me rezerva devizore. Borxhi afatshkurtër sipas maturimit të mbetur llogaritet me shtesën e shumës së borxhit afatgjatë të jashtëm (maturimi origjinal), i cili maturon për pagesë në periudhë prej një viti ose më pak, ndaj borxhit të jashtëm afatshkurtër (maturimi origjinal).

Burimi: BPRMV.

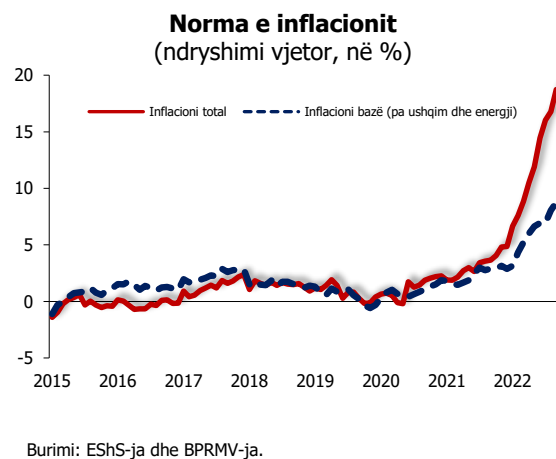
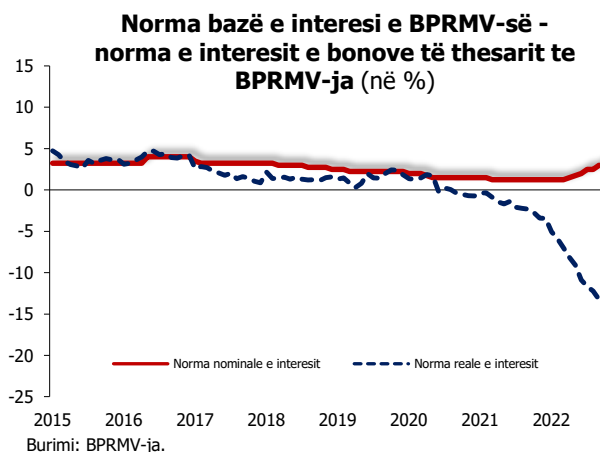
II. Politika monetare ⁵²

Që nga fundi i vitit të kaluar, Banka Popullore ka filluar me normalizimin gradual të politikës monetare, me qëllim ruajtjen e stabilitetit afatmesëm të çmimeve. Kjo u bë nëpërmjet menaxhimit të duhur të likuiditetit si dhe një rritje graduale të normës bazë të interesit duke filluar nga prilli 2022. Gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022, si dhe në tetor 2022, Banka Popullore vazhdoi me rritjen e normave të interesit, ku norma e interesit për bonot e thesarit u rrit me gjithsej 1.5 p.p. deri në nivelin 3.5%. Gjatë marrjes së vendimeve, vëmendje e veçantë i është kushtuar lëvizjeve rritëse të inflacionit, i cili edhe më tej është i nxitur kryesisht nga komponentët ushqimorë dhe energjitikë. Megjithatë, efektet e transferuara në çmimet e tjera po bëhen më të theksuara, si dhe janë rritur pritjet inflacioniste, gjë që imponon nevojën për një reagim të përshtatshëm monetar. Gjithashtu, duke pasur parasysh strategjinë monetare të kursit të këmbimit stabil të denarit në raport me euron, ndryshimet në politikën monetare të brendshme reflektojnë ndryshimet në politikën monetare të Bankës Qendrore Evropiane. Ky sistem monetar u mbështet edhe nga masat shtesë, përkatësisht nga ndryshimet në instrumentin e rezervës së detyrueshme që synojnë zvogëlimin e euroizimit, por edhe nxitjen e kreditimit të projekteve për burimet e rinovueshme të energjisë. Nëpërmjet këtyre masave zvogëlohen presionet në tregun valutor, gjë që është

⁵² Informata më të detajuara për masat e reja monetare mund të lexoni në faqen e internetit të Bankës Popullore: https://www.nbrm.mk/content/MPI%20publikacii/Hronologija_na_promenite_vo_postavenosta_na_monetarnite_instrumenti_na_Narodnata%20banka.pdf

veçanërisht e rëndësishme në kushtet e një regjimi të qëndrueshëm të kursit të këmbimit. Gjatë kësaj periudhe u miratuan edhe masa sistematike, përkatësisht u vendos një shtresë mbrojtëse kundërciklike e kapitalit prej 0.5%, e cila forcon më tej mekanizmat mbrojtës në sistemin bankar⁵³.

Gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022, norma bazë e interesit – norma e interesit për bonot e thesarit të Bankës Popullore, u rrit dy herë me gjithsej 1 p.p., ndërsa në tetor në mënyrë plotësuese u rritën me 0.5 p.p., me çka interesi ka arritur në 3.5%. Ndryshimet në normën bazë të interesit u plotësuan nga rritja e normave të interesit për depozitat njëditore dhe shtatë ditore, për një total prej 1 p.p., deri në nivelet përkatësisht 1.4% dhe 1.45%, në tetor 2022. Shuma e ofruar e bonove të thesarit ka mbetur e pandryshuar në 10.000 milionë denarë. Gjithashtu, Banka Popullore bëri ndryshime në instrumentin e rezervës së detyrueshme, përmes të cilit nxitet kreditimi i projekteve që kanë të bëjnë me prodhimin vendor të energjisë elektrike nga burimet e rinovueshme. Me këtë ndryshim, baza për ndarjen e rezervës obligative në denarë për bankat do të zvogëlohet për shumën e kredive të reja të miratuara për financimin e projekteve për prodhim vendor të energjisë elektrike nga burimet e ripërtëritshme. Në këtë mënyrë, në kushtet e krizës energjetike dhe rritjes së fuqishme të çmimeve globale të energjisë elektrike, të cilat ndikojnë në tregun valutor, por edhe në çmimet vendase dhe standardin e jetesës, Banka Popullore kontribuon në zbutjen e presioneve dhe problemeve strukturore në ekonomi. Gjithashtu, kjo masë mbështet “financat e gjelbra” dhe financimin e qëndrueshëm, si objektiv strategjik në planin më të fundit strategjik të bankës qendrore.

Vlerësimet e arritjeve të treguesve bazë makroekonomikë në ekonominë vendase⁵⁴ rezultuan se ato janë në kuadër të projeksionit të fundit të muajit prill. Për sa i përket aktivitetit në ekonominë vendase, në tremujorin e dytë të vitit 2022 PBB-ja ka arritur një rritje reale prej 2.8% me bazë vjetore, e cila është plotësisht në përputhje me pritjet sipas projeksioneve të fundit, përkatësisht sipas parashikimeve të Bankës Popullore në prill u priste një rritje prej 2,8 %. Në përgjithësi, për gjysmën e parë të vitit, arritjet janë pak më të mira se parashikimet e Bankës Popullore. Të dhënat e disponueshme me frekuencë të lartë për aktivitetin e brendshëm ekonomik në tremujorin e tretë janë të kufizuara, por për shkak të rishikimeve të vazhdueshme në rënien të kërkesës së huaj të shkaktuar nga konflikti ushtarak në Ukrainë dhe thellimi i krizës energjetike, rreziqet negative për rritjen në periudhën e ardhshme po rriten. Devijimet në rritje ishin të dukshme në inflacion, e cila edhe më tej rezulton

⁵³ Informata më të detajuara për masat e reja monetare, përkatësisht për futjen e normës së shtresës mbrojtëse anticiklike të kapitalit të bankave për ekspozimet në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për ndryshimet në instrumentin e rezervës së detyruar dhe ndryshimet në normat e interesit për bonot e thesarit dhe normat e interesit për depozitat njëditore dhe çdo shtatë ditore, mund të lexohen në faqen e internetit të Bankës Popullore:

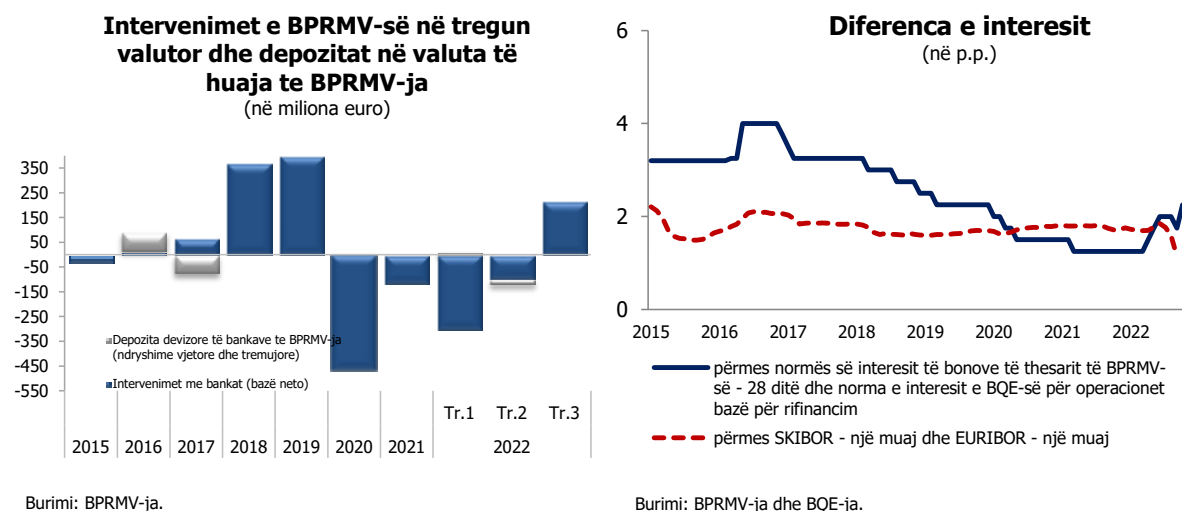
<https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-01082022.nspix>;

<https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-14092022.nspix>;

<https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-12102022-1.nspix>

⁵⁴I referohet informacioneve të disponueshme gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022, të cilat janë marrë parasysh gjatë marrjes së vendimeve për përcaktimin monetar në atë periudhë.

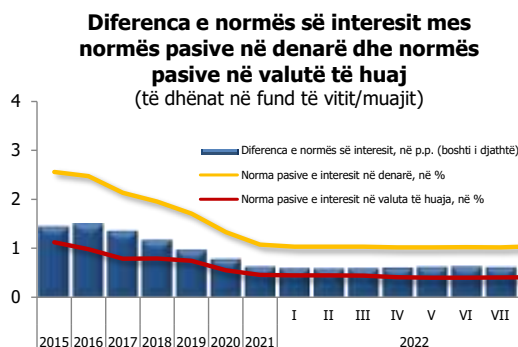
kryesisht nga faktorë të jashtëm në kahun e ofertës. Kështu, kontributin më të madh në rritjen e inflacionit të brendshëm e ka rritja e çmimeve të importit të ushqimeve dhe energjisë, duke përfshirë çmimin e brendshëm të energjisë elektrike dhe atë termike, të cilat janë ndikuar nga zhvillimet në tregun botëror të energjisë. Megjithatë, rritja e tyre afatgjatë dhe më e fortë krijon efekte transmetimi në çmimet e produkteve dhe shërbimeve të tjera dhe nxit më tej pritjet inflacioniste, gjë që tregon nevojën për politika të brendshme të kujdesshme. Rezervat valutore edhe më tej janë në zonën e sigurt dhe niveli i tyre plotëson kërkesat për përshtatshmëri sipas standardeve ndërkombëtare. Në fakt, gjatë tremujorit të tretë rezervat valutore shënuan rritje, e cila është mbi parashikimet për këtë periudhë të vitit, kryesisht si rezultat i neto-blejjes të Bankës Popullore në tregun valutor. Nga pikëpamja e lëvizjeve në totalin e depozitave dhe në totalin e kredive, të dhënat e muajit gusht tregojnë për rritje të mëtejshme vjetore të tyre, me dinamikë pak më të fortë të aktivitetit kreditues dhe më të moderuar të depozitave, krahasuar me projeksionin e prillit.

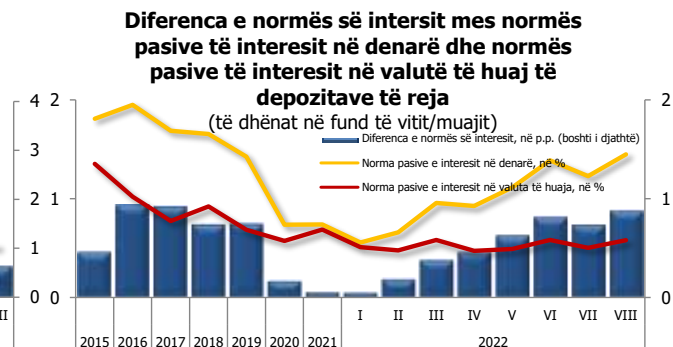
Në tremujorin e tretë të vitit 2022, BQE e rriti normën bazë të interesit në nivelin 1.25%, ndërsa në korrik ajo u rrit me 0.5 p.p. dhe një herë në shtator për 0.75 p.p. Me këtë, diferenca ndërmjet normës bazë të interesit të Bankës Popullore dhe normës bazë të interesit të BQE-së në fund të tetorit 2022 u rrit dhe arriti në 2.25 p.p. Për sa i përket normave treguese të interesit të tregut prej 1 milion EURIBOR dhe 1 milion SKIBOR, diferenca ndërmjet tyre u ul me 0.7 p.p. në fund të tremujorit të tretë të vitit 2022, krahasuar me tremujorin paraprak.

Në ekonominë vendase, sa i përket normave të interesit në gjithsej depozitat (në denarë dhe në valutë të huaj), diferenca e interesit në muajin gusht mbeti relativisht stabile dhe arriti në 0,6 p.p., në kushte të pandryshuara të normave të interesit për depozitat në denarë dhe në valutë. Nga gjithsej depozitat e sapo pranuar⁵⁵ diferenca e interesit në gusht u rrit dhe arriti në 0,9 p.p., në kushtet e rritjes së normave të interesit në denarë.

⁵⁵ Për sa i përket normave të interesit të kredive të reja të miratuara, duhet pasur parasysh se ato karakterizohen nga lëvizje të ndryshueshme. Ndryshueshmëria e normave të interesit për kreditë e reja të miratuara rrjedh nga fakti se ato kushtëzohen nga vëllimi i kredive të reja të miratuara (që mund të ndryshojnë nga muaji në muaj) dhe norma e tyre e interesit.

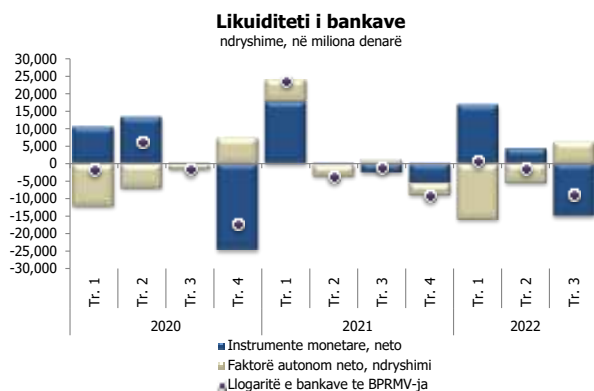
Burimi: BPRMV-ja.

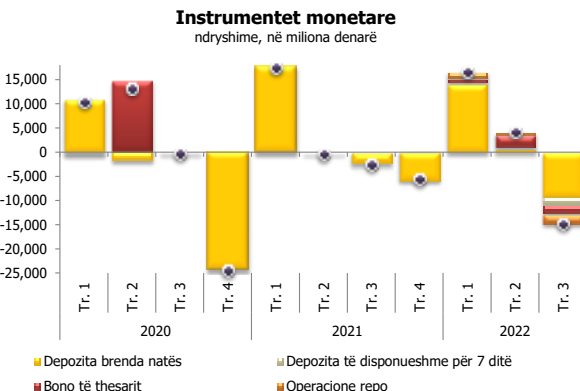
Burimi: BPRMV-ja.

2.1. Likuiditeti i bankave

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, likuiditeti në denarë i bankave ka shënuar rënie, e cila më së shumti rezulton nga ndryshimi i instrumenteve monetare, ndërsa ndryshimi i faktorëve autonomë ka vepruar në drejtim të krijimit të likuiditetit.

*ndryshim pozitiv: krijim të likuiditetit, ndryshim negativ: tërheqja e likuiditetit.
Burimi: BPRMV-ja.

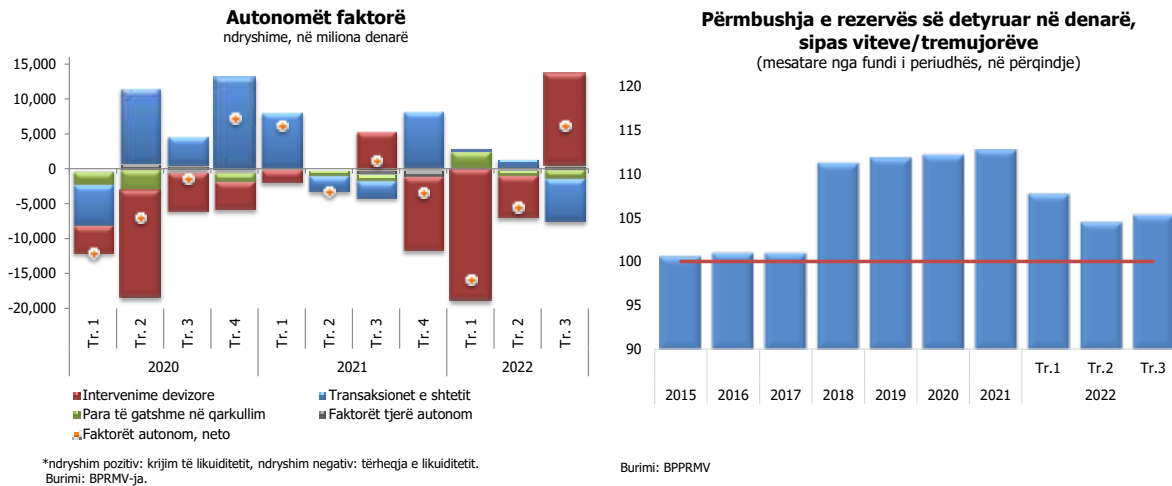
*ndryshim pozitiv: krijimi të likuiditetit, ndryshim negativ: tërheqja e likuiditetit.
Burimi: BPRMV-ja.

Nga këndvështrimi i ndryshimit të instrumenteve monetare, depozitat në dispozicion të bankave në Bankën Popullore në tremujorin e tretë kontribuan në tërheqjen e likuiditetit (për 14,802 milionë denarë), me rritje të plasmaneve në depozitat njëditore (për 9,325 milionë denarë) dhe depozitave 7 ditore (për 1.571 milionë denarë), ndërsa në të njëjtin drejtim kanë ndikuar edhe zvogëlimi i repo-transaksioneve në shumë prej 2.100 milionë denarë. Gjendja e instrumentit bazë - bonove të thesarit të BPRMV, në fund të tremujorit të tretë arriti në 8,322 milionë denarë⁵⁶ dhe shënoi ndryshim në rritje (për 1,806 milionë denarë) në krahasim me fundin e tremujorit paraprak.

Interesi i bankave për plasman të mjeteve të tyre në valutë në një depozitë në valutë pranë Bankës Popullore është rritur me rreth 1 milion euro gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022. Konkretisht, ky instrument për menaxhimin e likuiditetit valutor të bankave u riaktivizua në gjysmën e dytë të vitit 2020, në kushtet e rritjes së pasigurisë në tregjet ndërkombëtare, gjë që u jep bankave në vend mundësinë të investojnë një pjesë të mjeteve të tyre valutore në instrumentet afatshkurtra dhe të besueshme të bankës qendrore.

⁵⁶ Në ankandin e bonove të thesarit të Bankës Popullore, i mbajtur më 14 shtator 2022, janë ofruar 10.000 milionë denarë bono thesari, prej të cilave janë shitur 8.322 milionë denarë, me kamatë prej 3.00% dhe me afat maturimi prej 28 ditë.

Faktorët autonome në bazë neto në tremujorin e tretë të vitit 2022 kontribuan në krijimin e likuiditetit në sistemin bankar për 6,246 milionë denarë. Ky ndryshim është tërësisht rezultat i ndërhyrjeve valutore të Bankës Popullore, ndërsa në drejtim të uljes së likuiditetit kanë ndikuar edhe transaksionet e shtetit dhe në para të gatshme në qarkullim.

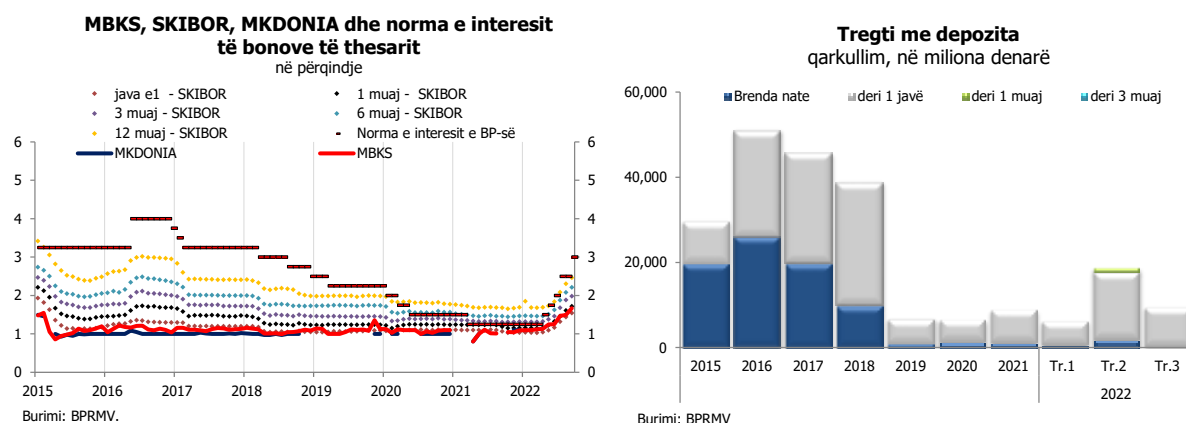
Në tremujorin e tretë të vitit 2022, bankat në llogaritë e tyre në Bankën Popullore vazhduan të kenë më shumë mjete të ndara se shuma e përcaktuar e rezervës së detyrueshme në denarë, mesatarisht për rreth 5,3%.

III. Lëvizjet në tregjet financiare

Norma e interesit në tregun e depozitave ndërbankare në tremujorin e tretë të vitit 2022 u rrit në bazë tremujore me 0.3 p.p. dhe mesatarisht 1.5%, në kushtet e rritjes së normës bazë të interesit të Bankës Popullore. Gjithashtu, të gjitha kuotimet mesatare të SKIBOR shënuan një lëvizje në rritje. Në tregun primar të letrave me vlerë shtetërore, emetimet e reja ishin kryesisht me maturime më të gjata, ndërsa në tregun sekondar të letrave me vlerë tregtoreshin me repo-transaksione dhe letra me vlerë shtetërore. Në Bursën e Maqedonisë, në kushte të pasigurisë nga efektet ekonomike të rreziqeve të theksuara gjeopolitike dhe presioneve të çmimeve, qarkullimi në bursë dhe vlera e MBI-10 shënuan rënie tremujore përkatësisht prej 37,3% dhe për 3,5%, të ngjashme me lëvizjet në bursat rajonale, ku indekset shënuan rënie të fortë, mesatarisht 5.9% në bazë tremujore. Në rrethana të tilla, në tregjet financiare ndërkombëtare, indekset e luhatshmërisë së tregjeve të obligacioneve dhe aksioneve, përkatësisht indekset MOVE dhe VIKS, vazhdojnë të tregojnë pasigurinë ende të pranishme në tregjet botërore të kapitalit. Gjithashtu, ndryshimi në rritje të derdhjet të eurobonove maqedonase, me një rritje të njëkohshme më të moderuar të derdhjeve të obligacioneve shtetërore gjermane, kontribuoi në zgjerimin e diferencave ndërmjet këtyre dy obligacioneve.

3.1. Tregu ndërbankar me depozita të pasigurta

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, norma e intersit mesatar në tregun ndërbankar të depozitave (MBKS) u rrit për 0.3 p.p. krahasuar me tremujorin paraprak ishte 1.5%, në kushtet e rritjes së normës bazë të interesit të Bankës Popullore me 1 p.p. (deri në nivelin 3.00%). Tregimi ndërbankar të tregut të depozitave u zvogëlua në tremujorin e tretë dhe arriti në 9,697 milionë denarë (18.914 milionë denarë në tremujorin paraprak), në pjesën më të madhe si rezultat i zvogëlimit të transaksioneve me afat maturimi deri në shtatë ditë, ndërsa në një masë më të vogël edhe i zvogëlimin e transaksioneve brenda natës dhe deri në një muaj. Në baza tremujore, të gjitha kotacionet mesatare SKIBOR shënuan një lëvizje në rritje që arriti deri në 0.5 p.p..

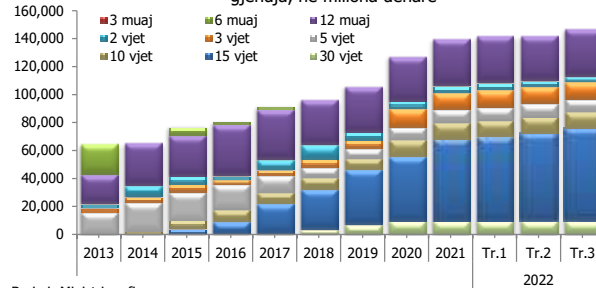
3.2. Tregu i letrave me vlerë shtetërore

Gjendja e letrave me vlerë të emetuara shtetërore në tregun primar në tremujorin e tretë të vitit 2022 shënoi rritje për 4,855 milionë denarë ose 3,3% në bazë tremujore dhe arriti në 153,618 milionë denarë. Analizuar nga aspekti i strukturës së letrave me vlerë shtetërore, obligacionet shtetërore edhe më tej janë kategoria dominuese (me një pjesëmarrje prej 77.9%) në gjendjen e gjithsej letrave me vlerë shtetërore të emetuara në tregun primar. Gjithashtu, obligacionet shtetërore pesëmbëdhjetëvjeçare vazhdojnë të kenë pjesëmarrje më të lartë në strukturën e maturitetit të letrave me vlerë shtetërore (43.1%), e cila është në përputhje me udhëzimet të strategjisë fiskale të Ministrisë së Financave për emetimin e obligacioneve shtetërore me afat më të gjatë maturimi, me qëllim të optimizimit të pagesave të borxhit dhe zvogëlimit të rrezikut për rifinancim.⁵⁷ Në fakt, në tremujorin e tretë ka pasur rritje tremujore të pjesëmarrjes së obligacioneve shtetërore pesëmbëdhjetëvjeçare, dymbëdhjetëvjeçare dhe tremujore përkatësisht me 1.1 p.p. 0.3 p.p. dhe 0.1 p.p., me uljen e pjesëmarrjes afatizimit të mbetur. Nga këndvështrimi i strukturës valutore, letrat me vlerë shtetërore në monedhë vendase pa klauzolë valutore edhe më tej vazhduan të ruajnë pjesëmarrjen e tyre dominuese, duke përbërë 61.1% të totalit të letrave me vlerë shtetërore (61.3% në tremujorin paraprak). Për sa i përket strukturës së pronësisë, në këtë tremujor bankat kanë ulur pjesëmarrjen e tyre nga 36.0% në 34.9%, në kurriz të rritjes së pjesëmarrjes së investitorëve të tjerë (65.1%). Ndër investitorët e tjerë, fondet pensionale vazhdojnë të jenë më të përfaqësuara (me një pjesëmarrje prej 45.6%).

⁵⁷ Strategjia Fiskale 2023-2025 (me perspektivë për vitin 2027), Ministria e Financave, Maj 2022.

Letra shtetërore me vlerë
gjendja, në miliona denarë

Burimi: Ministria e Financave.

Struktura e afatizuar e LSHV
gjendja, në miliona denarë

Burimi: Ministria e financave.

Struktura pronësore e LSHV
gjendja, në miliona denarë

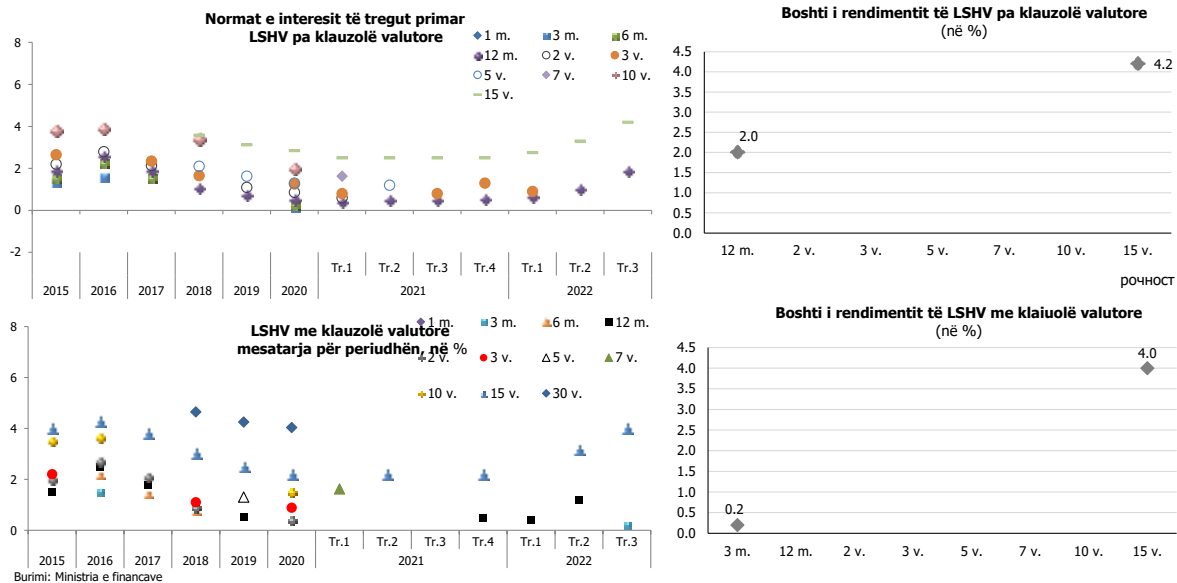
Burimi: Ministria e financave.

Struktura valutore e LSHV
gjendja, në miliona denarë

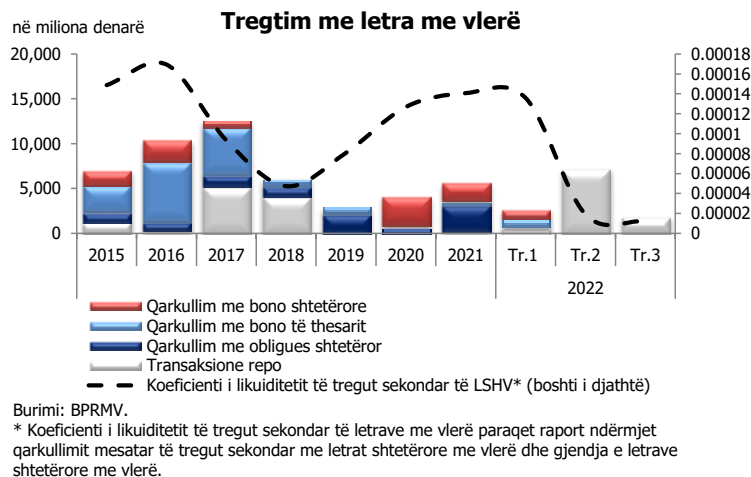
Burimi: Ministria e financave.

Gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022, normat e interesit të letrave me vlerë shtetërore, të përcaktuara nga Ministria e Financave, shënuan ndryshime në rritje. Kështu, në tregun primar bonot shtetërore dymbëdhjetëmujore pa klauzolë valutore u emetuan me një normë mesatare të ponderuar interesi prej 1.9% (1.0% në tremujorin e mëparshëm) dhe, pas një periudhe më të gjatë, bonot shtetërore tremujore me një klauzolë valutore me një normë interesi prej 0.2 %⁵⁸. Gjithashtu, gjatë të njëjtit tremujor janë emetuar obligacione shtetërore pesëmbëdhjetëvjeçare pa dhe me klauzolë valutore me norma mesatare interesi përkatësisht 4.2% dhe 4.0% (përkatësisht 3.3% dhe 3.2% në tremujorin paraprak).

⁵⁸ Herën e fundit, bonot shtetërore tremujore me klauzolë valutore janë emetuar në tremujorin e dytë 2016 me një normë interesi 1.5%.

Tregtimi i letrave me vlerë në tregun sekondar, në tremujorin e tretë të vitit 2022, u zvogëlua dhe arriti në 1,936 milionë denarë (7,320 milionë denarë në tremujorin paraprak), ku më së shumti janë realizuar repo transaksione në këtë segment të tregut, ndërsa në masë më të vogël edhe transaksionet me bonet shtetërore dhe obligacionet shtetërore. Nga këndvështrimi i maturitetit të transaksioneve me bonot shtetërore dhe obligacionet shtetërore, transaksionet janë kryer me një maturim të mbetur prej 1 deri në 3 muaj, 5 deri në 10 vjet dhe 15 deri në 30 vjet (me një hyrje mesatar deri në maturim përkatësisht prej 2.2%, 3.9% dhe 3.9%). Në këtë segment të tregut u lidhën edhe repo transaksionet me afate maturimi deri në një javë dhe një muaj, me interesa mesatare tremujore përkatësisht prej 2,1% dhe 2,3%. Këto ndryshime tregojnë për një rënie të tregtimit në tregun sekondar të letrave me vlerë, e ndjekur nga raporti i likuiditetit⁵⁹.

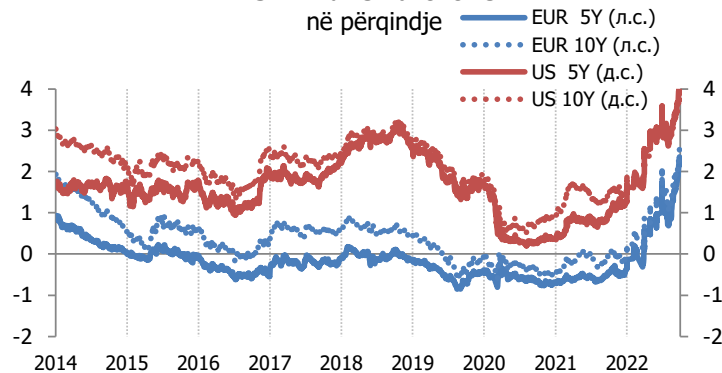
Në tregjet financiare të eurozonës në tremujorin e tretë të vitit 2022, kthimet e letrave shtetërore në vlerë 10-vjeçare⁶⁰ ishin mesatarisht rreth 1.6% (1.4% në tremujorin paraprak), ndërsa

⁵⁹ Koeficienti i likuiditetit të tregut sekondar është një raport ndërmjet qarkullimit mesatar ditor dhe gjendjes së letrave me vlerë shtetërore.

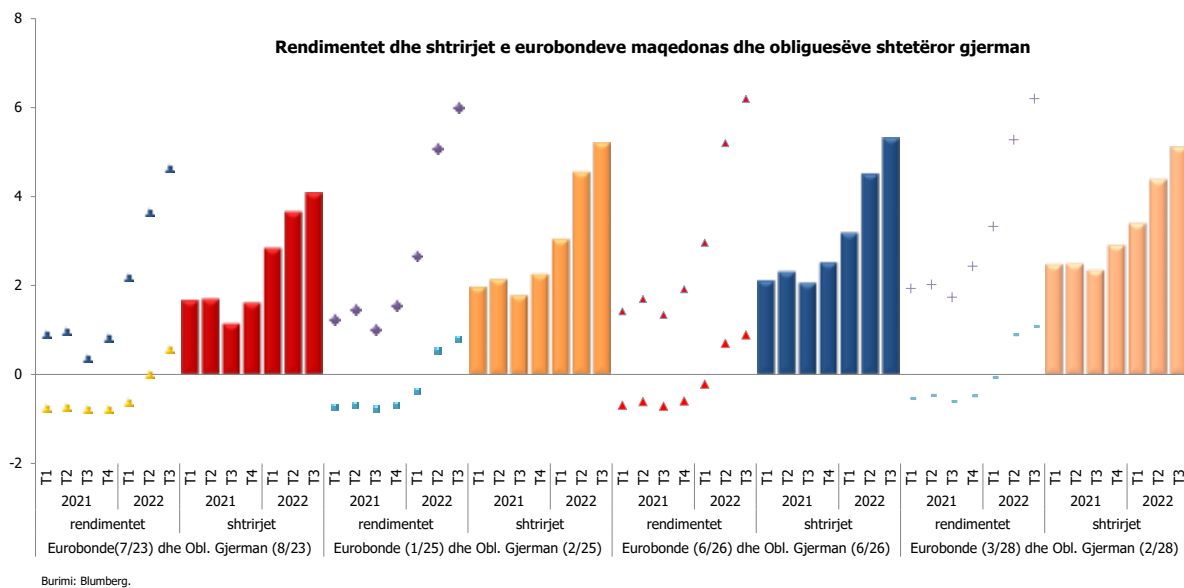
⁶⁰ Këto janë obligacione qeveritare gjenerike që rrjedhin nga kurbat e hyrjeve të obligacioneve shtetërore të Gjermanisë dhe Francës.

kthimet e obligacionet shtetërore amerikane 10-vjeçare⁶¹ arritën në 3.1% (2.9% në tremujorin paraprak), në kushtet e rritjes së normave të interesit nga Fed dhe BQE në përgjigje të presioneve të rritura inflacioniste, si dhe rreziqeve të theksuara gjeopolitike.

Rendimente të obliguesëve shtetëror në SHBA dhe Eurozonë

Kthimet e eurobonove maqedonase⁶² në tremujorin e tretë të vitit 2022 shënuan rritje mesatare, me një zhvendosje të njëkohshme por më të moderuar në rritje të hyrjeve edhe të obligacioneve shtetërore gjermane. Kjo çoi në një zgjerim të diferencave midis këtyre dy obligacioneve, të cilat ishin mesatarisht 4.1 p.p., 5.2 p.p., 5.3 p.p. dhe 5.1 p.p.

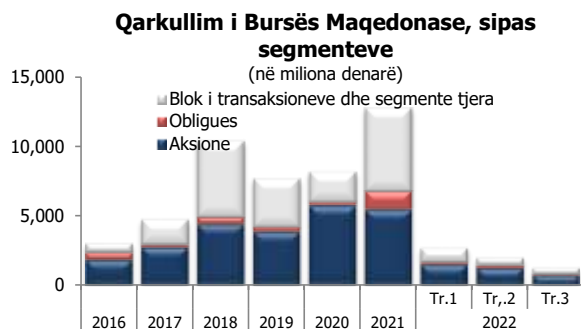

⁶¹ Këto janë rendimente gjenerike që rrjedhin nga kurba e hyrjeve të obligacioneve shtetërore të SHBA-së.

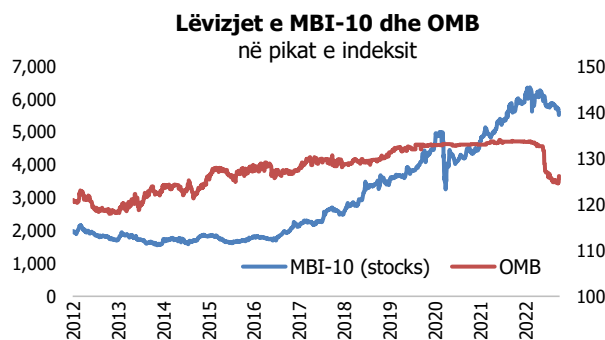
⁶² I referohet eurobonove maqedonase të emetuara në korrik 2016, janar 2018, qershor 2020 dhe mars 2021. Eurobonot janë emetuar në një shumë nominale përkatësisht 450 milionë euro, 500 milionë euro, 700 milionë euro dhe 700 milionë euro, me afat maturimi përkatësisht 7, 7, 6 dhe 7 vjet dhe norma vjetore interesi përkatësisht 5,625%, 2,75 %, 3.675% dhe 1.625%.

3.3. Bursat

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, efektet ekonomike nga zhvillimet globale dhe pasiguria që rezultonte nga ta, kontribuan në uljen e vlerës së indeksit të bursës maqedonase MBI-10 për 3,5% (nga 5,1% në tremujorin e paraprak) dhe u ul në 5.586 pikë indeksi. Gjithashtu, qarkullimi i përgjithshëm në bursë shënoi rënie tremujore prej 37.3%, si rezultat i uljes së qarkullimit në bazë të transaksioneve në bllok, tregtimit të aksioneve dhe tregtimit të obligacioneve. Në rrethana të tilla, vlera e indeksit të obligacioneve (OMB) gjatë tremujorit u ul me 1 pikë indeksi dhe arrin në 126 pikë indeksi.

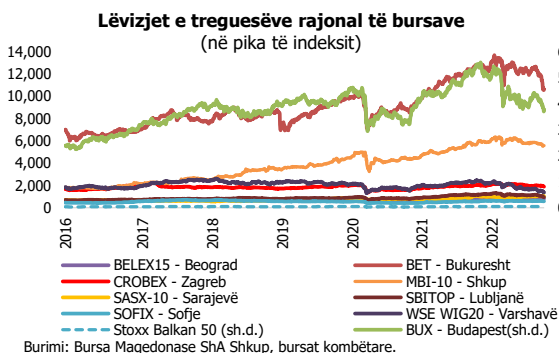

Burimi: Bursa Maqedonase ShA Shkup

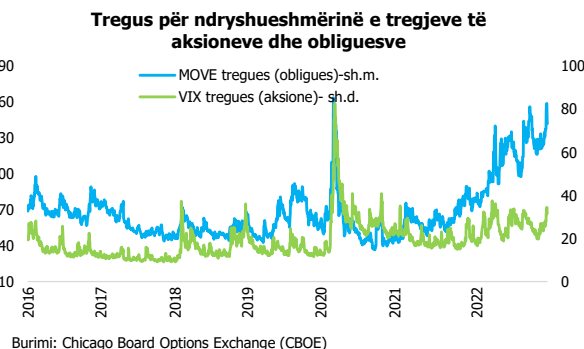

Burimi: Bursa e Maqedonisë ShA Shkup

Në tremujorin e tretë të vitit 2022, indekset e bursave nga rajoni shënuan një rënie mesatare prej 5.9% (në rënie nga 4.8% në tremujorin paraprak). Një zhvendosje në rënie u regjistrua në shumicën e indekseve të bursave nga rajoni, me përjashtim të indekseve të Bosnjës dhe Stoks Balkan, ku u vu re një lëvizje e lehtë në rritje. Gjithashtu, indekset e luhatshmërisë së tregjeve të obligacioneve dhe aksioneve, përkatësisht indekset MOVE dhe VIKS⁶³ në baza ditore, shënuan një ndryshim divergjent, përkatësisht indeksi MOVE u rrit mesatarisht me 10.1% (rritje nga 26.5% në tremujorin paraprak), ndërkohë që VIKS ra mesatarisht me 9.2% (nga 7.9% në tremujorin paraprak). Lëvizjet e dy indekseve, të parë së bashku, tregojnë për pasigurinë ende të pranishme në tregjet botërore të kapitalit.

Burimi: Bursa Maqedonase ShA Shkup, bursat kombëtare.

Burimi: Chicago Board Options Exchange (CBOE)

⁶³ Indeksi MOVE (Merrill Lynch Option Volatility Estimate) tregon paqëndrueshmërinë e prejardhur (ose të nënkuptuar) të tregjeve amerikane për letrat shtetërore në vlerë. Indeksi VIX (Volatility Index) është ndërtuar bazuar në paqëndrueshmërinë e prejardhur të opsioneve në indeksin CP 500. Investitorët përdorin të dy indekset si tregues të kushteve dhe pritshmërive në lidhje me luhatshmërinë e tregjeve financiare. Një rrugë në rënie në indekse tregon një ulje të paqëndrueshmërisë.

IV. Agregatet monetare dhe kreditore

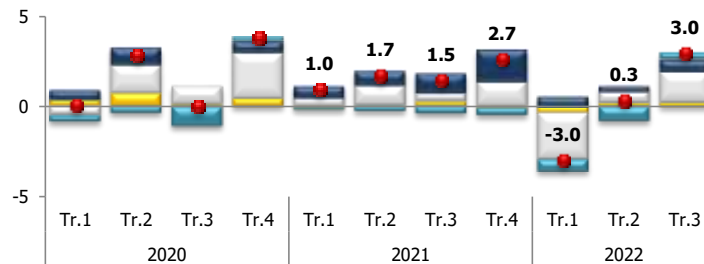
Në tremujorin e tretë të vitit, agregati monetar më i gjerë M4 shënoi një rritje tremujore të forcuar dhe rrjedhimisht një normalizim të nivelit, pas lëvizjeve të pafavorshme në gjysmën e parë të vitit nën ndikimin e krizës energjetike dhe pasigurisë me fillimi i agresionit ushtarak kundër Ukrainës. Nga pikëpamja strukturore, një rritje vërehet në të gjithë komponentët e ofertës monetare, por më së shumti në paratë depozituese (dhe më e theksuar në sektorin e ndërmarrjeve). Sipas dinamikës së depozitave në denarë dhe në valutë, pjesëmarrja e depozitave në valutë në M4 në fund të tremujorit të tretë shënoi rënie. Aktiviteti kreditor i bankave ka vazhduar të rritet edhe në tremujorin e tretë, me dinamikë më të moderuar, me një kontribut pozitiv më të madh nga kreditimi për familjet, ndërkohë që rritja e kredisë për ndërmarrjet ka një kontribut më të vogël pozitiv. Rezultatet e Anketave të aktivitetit kreditor në tremujorin e tretë tregojnë për një shtrëngim neto të kushteve të kreditimit për ndërmarrjet dhe familjet, në të njëjtën kohë me një rritje neto të kërkesës për kredi të ndërmarrjeve dhe një rënie neto të kërkesës të familjet.

4.1. Agregatët monetarë

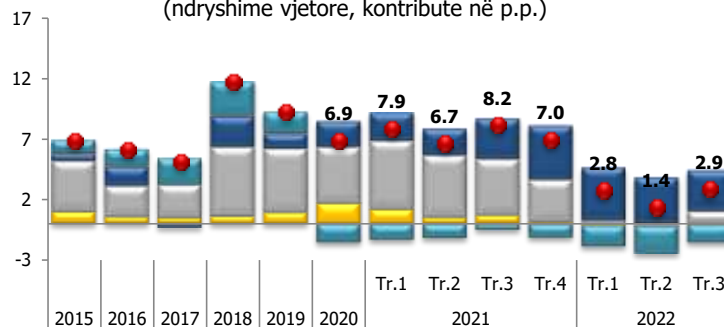
Gjatë tremujorit të tretë 2022, oferta më e gjerë monetare M4 shënoi një rritje tremujore prej 3,0%. Me këtë, niveli i këtij agregati monetar po normalizohet gradualisht, pas rënies në tremujorin e parë (prej 3%) dhe rritjes minimale (prej 0.3%) në tremujorin e dytë, të cilat u shkaktuan nga kriza energjetike dhe nga pasiguri e lartë gjatë fillimit të luftës në Ukrainë. Nga aspekti i strukturës, rritja kryesisht rezulton nga komponenti më likuid i ofertës së parasë, përkatësisht nga rritja e parasë depozituese (kontributi pozitiv prej 1.7 p.p.), me rritjen e depozitave afatshkurtra, depozitat afatgjate dhe parat e gatshme në qarkullim (me një kontribut pozitiv përkatësisht 0.7 p.p., 0.4 p.p. dhe 0.2 p.p.)⁶⁴. Sa i përket strukturës valutore, depozitat në denarë (pa përfshirë paratë e depozitave) dhe depozitat në valutë kanë kontribut pozitiv prej 0,2 p.p. dhe 0.8 p.p., përkatësisht në ndryshimin tremujor të ofertës së parasë M4. Në përputhje me këto arritje, pjesëmarrja e depozitave në valutë në M4 në fund të tremujorit të tretë shënoi një rënie të lehtë dhe arriti në 40.6% (40.9% në fund të tremujorit paraprak). Në bazë vjetore, rritja e agregatit monetar M4 në fund të tremujorit të tretë 2022 është 2.9% (1.4% në fund të tremujorit paraprak).

⁶⁴ Në tremujorin e tretë, një shumë e konsiderueshme ndihme nga shteti i është paguar sektorit të energjisë për furnizimin me energji elektrike dhe ngrohje dhe janë paguar pensione më të larta se në muajin shtator, për 6.8%, në përputhje me harmonizimin e rregullit.

Oferta monetare M4, struktura (ndryshime tremujore, kontribute në p.p.)

(ndryshime vjetore, kontribute në p.p.)

■ Para të gatshme në qarkullim ■ Para depozitare ■ Depozita afatshkurtër ■ Depozita afatgjatë ■ M4, ndryshim vjetor, në %

Burimi: BPRMV-ja.

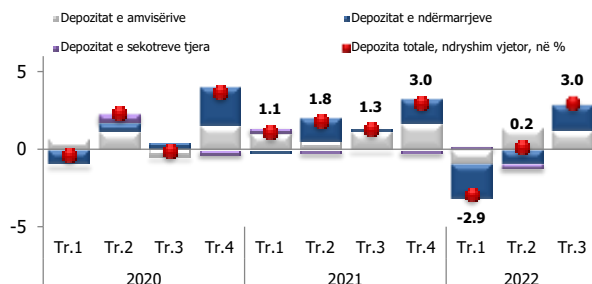
E njëjta tendencë është edhe për totalin e depozitave në sistemin financiar⁶⁵, të cilat në tremujorin e tretë të vitit 2022 shënuan rritje prej 3.0% në bazë tremujore (rritje minimale tremujore prej 0.2% në tremujorin paraprak). Nga pikëpamja sektoriale, rritja e depozitave rezulton nga rritja e depozitave të ndërmarrjeve dhe familjeve, me rritje më të ulët të depozitave të sektorëve të tjerë. Nga aspekti valutor, rritje më e theksuar vërehet te depozitat në denarë (përfshi edhe paratë depozituese), me një kontribut më të vogël pozitiv të depozitave në valutë. Sipas strukturës së maturimit, rritje vërehet në të dyja strukturat e maturimit. Në bazë vjetore, rritja e totalit të depozitave në fund të tremujorit të tretë arriti në 3.2% (1.5% në fund të tremujorit paraprak).

⁶⁵ Të dhënat i referohen depozitave të sektorit joshitetor në banka dhe kursimoreve, mjetet e institucioneve të tjera financiare në llogaritë pranë BPRMV-së dhe mjetet e njësisë të vetëqeverisjes lokale në llogaritë e BPRMV-së. Të dhënat korrespondojnë me ndryshimet metodologjike të BPRMV-së nga qershori 2018. Më shumë informacion rreth ndryshimeve metodologjike mund të gjeni në linkun e mëposhtëm:

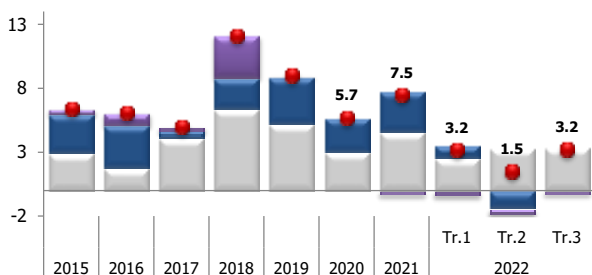
http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspix.

Depozitat totale

(kontribute në ndryshimin tremujor, në p.p.)

(kontribute në ndryshim vjetor, në p.p.)

Depozita totale

	2021				2022		
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3
ndryshime tremujore, në %							
Depozita totale	1.1	1.8	1.3	3.0	-2.9	0.2	3.0
kontribute në ndryshimin tremujor të depozitave totale, në p.p.							
Para depozitare	0.5	1.2	0.5	1.5	-2.8	0.7	1.9
Depozita në denarë	-0.2	-0.7	-0.6	-1.2	-1.0	-0.9	0.3
Depozita në valuta të huaja	0.8	1.3	1.4	2.8	0.9	0.3	0.9
Depozita afatshkurtëra	0.7	0.9	1.2	1.9	0.6	0.3	0.7
Depozita afatgjata	-0.1	-0.3	-0.4	-0.4	-0.7	-0.9	0.4
Amvisëritë	1.1	0.5	1.2	1.7	-0.9	1.4	1.2
Ndërmarrjet	-0.3	1.5	0.2	1.6	-2.2	-0.9	1.7
Sektoret tjera	0.3	-0.2	-0.1	-0.3	0.2	-0.3	0.1

Burimi: BPRMV-ja

Depozitat e familjeve në tremujorin e tretë të vitit kanë vazhduar të rriten, me një normë tremujore prej 1.9% (rritje nga 2.1% në tremujorin paraprak). Nga pikëpamja valutore, rritja më së shumti vjen nga depozitat në valutë, me një rritje të njëkohshme por më të moderuar të depozitave në denarë (me përfshirjen e parave të depozituara). Nga pikëpamja e strukturës së afatizimit, depozitat afatshkurtra dhe afatgjata shënuan rritje. Në bazë vjetore, rritja e gjithsej depozitave të familjeve në fund të tremujorit të tretë ishte 5.3% (5.2% në fund të tremujorit paraprak).

Depozitat e ndërmarrjeve në tremujorin e tretë të vitit shënuan rritje tremujore prej 6.3% (pas një rënie prej 3.2% në tremujorin paraprak). Nga këndvështrimi i strukturës valutore, rritja pothuajse në tërësi është rezultat i rritjes së depozitave në denarë (me përfshirjen e parave të depozituara), me një rritje më të vogël të depozitave në valutë. Nga pikëpamja e afatizimit, depozitat afatshkurtra dhe afatgjata rriten njëkohësisht. Në bazë vjetore, depozitat e ndërmarrjeve u rritën me 0.4% në fund të tremujorit të tretë, një përmirësim krahasuar me rënien prej 4.8% në fund të tremujorit paraprak.

Depozita të amvisërive

	2021				2022		
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3
ndryshime tremujore, në %							
Depozita totale të amvisërive	1.7	0.8	1.8	2.6	-1.4	2.1	1.9
kontribute në ndryshim tremujor të depozitave totale, në p.p.							
Para depozitare	0.6	0.5	0.9	0.5	-1.8	1.1	0.7
Depozita në denarë	0.1	-0.6	-0.4	-1.3	-1.4	-0.8	0.0
Depozita në valuta të huaja	1.0	0.9	1.3	3.3	1.8	1.8	1.2
Depozita afatshkurtër	1.1	1.0	1.3	2.3	0.9	1.3	0.7
Depozita afatgjata	-0.1	-0.7	-0.4	-0.2	-0.4	-0.3	0.5

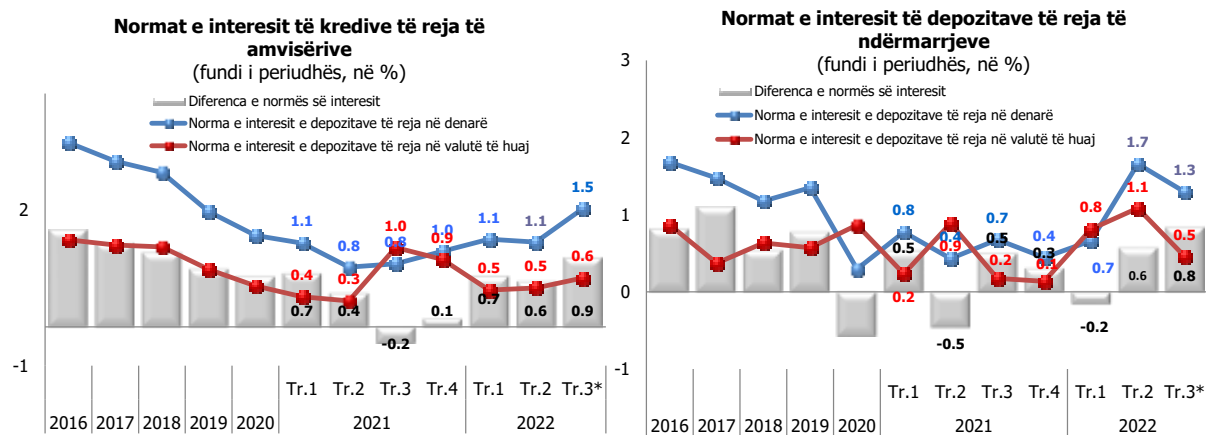
Burimi: BPRMV-ja

Depozita të ndërmarrjeve

	2021				2022		
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3
ndryshime tremujore, në %							
Depozita totale të ndërmarrjeve	-0.9	5.6	0.8	5.8	-7.8	-3.2	6.3
kontribute në ndryshim tremujor të depozitave totale, në p.p.							
Para depozitare	-0.3	3.1	-0.4	5.1	-6.0	-0.4	4.7
Depozita në denarë	-0.3	-0.4	-0.8	-1.4	-0.4	-0.2	1.1
Depozita në valuta të huaja	-0.3	2.9	2.1	2.1	-1.4	-2.6	0.4
Depozita afatshkurtër	-0.7	1.3	1.6	1.7	-0.6	-0.8	0.9
Depozita afatgjata	0.1	1.2	-0.4	-0.9	-1.1	-2.0	0.7

Burimi: BPRMV-ja

Analiza e kthimeve⁶⁶ nga kursimet e reja tregon se në gusht normat e interesit për depozitat e reja të pranuar⁶⁷ në denarë dhe depozita e familjeve ishin përkatësisht 1,5% dhe 0,6%, (përkatësisht 1,1% dhe 0,5%, në qershor). Në këto kushte, diferenca e interesit ndërmjet kursimeve të reja në denarë dhe valutë të familjeve u zgjerua në muajin gusht dhe arriti në 0,9 pikë përqindje. Në sektorin e korporatave, normat e interesit për depozitat e sapo pranuar në denarë dhe në valutë në gusht përkatësisht ishte 1,3% dhe 0,5%, (përkatësisht 1,7% dhe 1,1%, në qershor). Me këto ndryshime, diferenca e interesit ndërmjet depozitave të reja të pranuar në denarë dhe depozita të ndërmarrjeve në fund të gushtit u zgjerua në nivelin prej 0,8 p.p. Zgjerimi i diferencave ndërmjet kursimeve të reja në denarë dhe në valutë është në përputhje me masat e ndërmara nga Banka Popullore në kuadër të instrumentit të rezervës së detyrueshme, të cilat u mundësojnë bankave të ofrojnë interes më të favorshme për depozitat në denarë të klientëve të tyre. Sa i përket gjithsej depozitave të pranuar (denarë dhe valutë), normat e interesit për depozitat e ndërmarrjeve dhe familjeve në gusht ishte përkatësisht 1.0% dhe 0.7%.

4.2. Aktivitetet kreditore

Aktiviteti kreditues i bankave në tremujorin e tretë të vitit ka vazhduar të rritet në baza tremujore, me një normë më të moderuar prej 1.1%, në kushtet e normalizimit të moderuar dhe gradual të politikës monetare. Për sa i përket kushteve për miratimin e kredive, sipas rezultateve të Anketës të aktivitetit kreditues, në tremujorin e tretë vihet re një shtrëngim neto i kushteve të kreditimit, si për ndërmarrjet ashtu edhe për familjet. Megjithatë edhe më tej përqindja më e madhe e bankave tregojnë kushte të pandryshuara të kredisë në të dy sektorët. Në të njëjtën kohë, vërehet një lëvizje e mëtejshme në rritje e kërkesës për kredi nga ana e ndërmarrjeve, derisa te familjet është vërejtur një rënie e lehtë neto e kërkesës. Për tremujorin e katërt të vitit 2022, bankat presin një shtrëngim të mëtejshëm neto të kushteve të kredisë në të dy sektorët, me një rritje neto të pritshme të kërkesës për kredi në sektorin e ndërmarrjeve dhe një rënie neto të kërkesës për kredi në sektorin e familjeve.

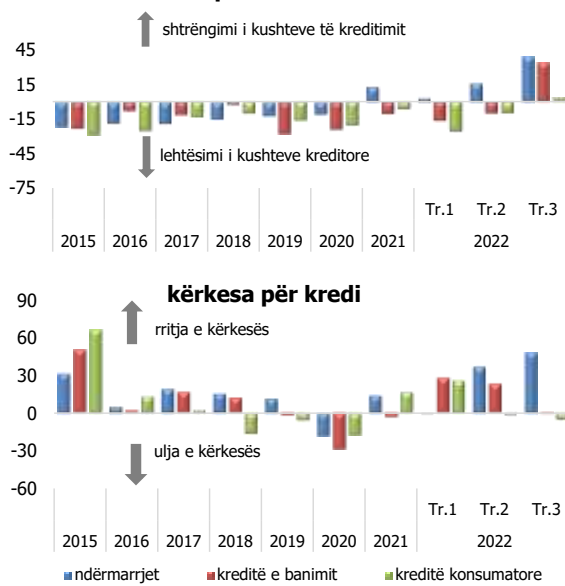
⁶⁶ Të dhënat për normat e interesit janë në përputhje me ndryshimet metodologjike të Bankës Popullore nga qershori 2018. Më shumë informacion rreth ndryshimeve metodologjike mund të gjeni në linkun e mëposhtëm: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspk.

⁶⁷ Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие произлегуваат од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Kreditë totale në sektorin privat

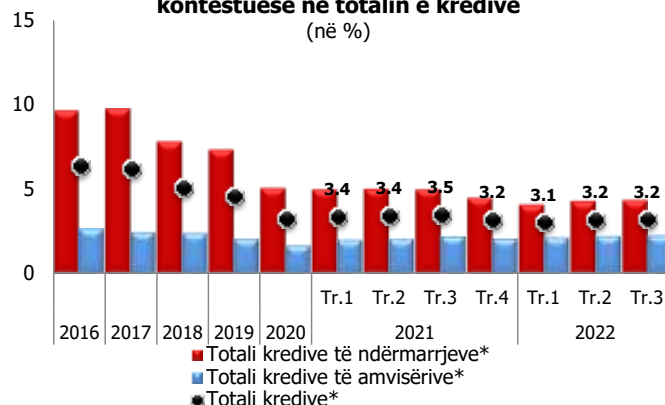
	2021				2022			
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	
ndryshime tremujore, në %								
Kreditë totale në sektorin privat	1.2	2.6	1.1	3.1	2.6	2.7	1.1	
kontribut në ndryshimin tremujor të totalit të kredive, në p.p.								
Kredi në denarë	0.7	1.8	0.7	2.4	1.3	1.1	-0.2	
Kredi devizorë	0.5	0.8	0.4	0.7	1.3	1.6	1.4	
Kredi afatshkurtër	0.5	0.6	-0.4	0.8	1.4	0.5	-0.1	
Kredi afatgjatë	0.5	1.9	1.5	2.6	1.3	2.0	1.2	
Amvisëritë	0.8	1.4	0.9	0.8	0.8	1.3	0.8	
Ndërmarrjet	0.4	1.1	0.3	2.3	1.8	1.3	0.3	

Burimi: BPRMV-ja.

kushtet për miratim të kredive

Burimi: anketa për aktivitet kreditor, BPRMV-ja.

Analiza e strukturës sektoriale të kredisë për sektorin privat tregon se sektori i familjeve ka kontributin më të madh pozitiv në rritjen tremujore, me një kontribut më të vogël pozitiv të sektorit të ndërmarrjeve. Nga aspekti valutor, rritja rrjedh nga kreditë në valutë⁶⁸, me kontribut negativ nga kreditë në denarë. Në lidhje me strukturën afatizuese, rritja tremujore e totalit të kredisë rezulton tërësisht nga rritja e kredive afatgjata, me një kontribut të vogël negativ të kredisë afatshkurtër. Në të njëjtën kohë, pjesëmarrja e kërkesave të dyshimta dhe të kontestuar në totalin e kredive është në të njëjtin nivel krahasuar me fundin e tremujorit të dytë dhe është 3.2%

Pjesëmarrja e kërkesave të dyshimta dhe kontestuese në totalin e kredive (në %)

* I referohet pjesëmarrjes së kërkesave të dyshimta dhe kontestuese në totalin e kredive në sektorin përkatës
Burimi: BPRMV-ja.

Në bazë vjetore, totali i kredisë në fund të tremujorit të tretë të vitit 2022 është më i lartë me 9.9% (10.0% në fund të tremujorit paraprak). Rritja e kredisë vjen kryesisht si pasojë e rritjes së

⁶⁸ Në të dhënat për kreditë në valutë janë përfshirë edhe kreditë në denarë me klauzolë valutore.

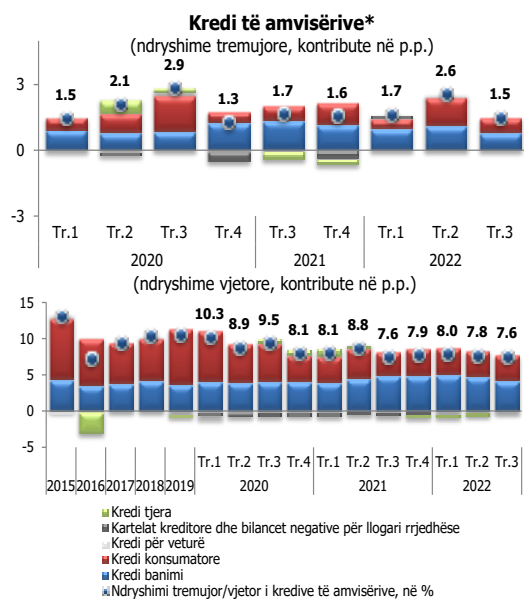
kredisë për familje, me një kontribut pozitiv të njëkohshëm të kreditëve për ndërmarrjet. Madje, pjesa e totalit të kredive në totalin depozitav u zvogëlua dhe në fund të tremujorit të tretë arrin 86.3% (88.0% në fund të tremujorit paraprak).

Rritja e kreditimit të sektorit "familje" ka vazhduar edhe gjatë tremujorit të tretë të vitit 2022, por me ritme më të ngadalta. Rritja e arritur tremujore prej 1.5% (rritje prej 2.6% në tremujorin paraprak) rezulton tërësisht nga rritja e kredive konsumatore dhe banesore. Rezultatet e Anketës së aktivitetit kreditor për tremujorin e tretë të sektorit "familje" tregojnë për një rënie neto të kërkesës për kredi dhe për një shtrëngim neto të kushteve të kreditimit. Nga aspekti valutore, kreditë në denarë dhe në valutë janë në rritje. Shikuar nga aspekti i strukturës së afatizimit, rritja edhe me tej rezulton nga kreditë afatgjata, me një kontribut neutral nga kredia afatshkurtra. Në bazë vjetore, totali i kredisë për familjet në fund të tremujorit të tretë të vitit 2022 është më i lartë për 7.6% (7.7% në tremujorin paraprak).

Kredi të amvisërive

	2021			2022		
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.1	Tr.2	Tr.3
ndryshime tremujore, në %						
Kreditë totale të amvisërive	1.6	2.8	1.7	1.6	2.6	1.5
kontribut në ndryshimin tremujor të totalit të kredive, në p.p.						
Kredi në denarë	1.0	1.3	1.0	0.9	1.0	0.5
Kredi devizorë	0.5	1.4	0.6	0.6	1.3	1.0
Kredi afatshkurtër	0.2	0.1	0.0	-0.2	0.1	0.0
Kredi afatgjatë	1.1	2.7	1.6	2.0	2.4	1.5

Burimi: BPRMV-ja.

*Në totalin e kredive të amvisërive nuk janë të përfshira kreditë e personave të vetëpunësuar.
Burimi: BPRMV-ja.

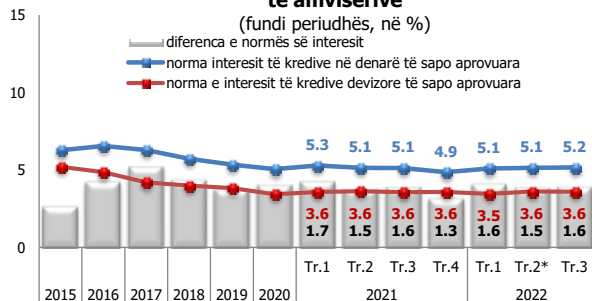
Rritja e totalit të kredive të miratuara për sektorin e korporatave është më e moderuar, e cila në tremujorin e tretë të vitit 2022 ishte 0.7% në bazë tremujore. Sipas rezultateve të Anketës së aktivitetit kreditor për tremujorin e tretë, bankat vënë në dukje një rritje neto të kërkesës për kredi nga ana e ndërmarrjeve, me një shtrëngim neto të kushteve të kreditimit, ndërsa si faktorë që ndikojnë më së shumti në rritjen e kërkesës për kredi përmendet investimet në teprica dhe kapitalin qarkullues, investime në mjete bazë dhe ristrukturim të borxhit. Nga aspekti valutore, rritja e gjithsej kredive të ndërmarrjeve rezulton nga kreditë në valutë (duke përfshirë kreditë me klauzolë valutore), me kontribut negativ të kredive në denarë. Sipas strukturës afatizuese, kreditë afatgjata janë në rritje, me një rënie të lehtë të kredisë afatshkurtër. Në nivel vjetor, rritja e gjithsej kredive për ndërmarrjet në fund të tremujorit të tretë ishte 12.6% (12.4% në fund të tremujorit paraprak).

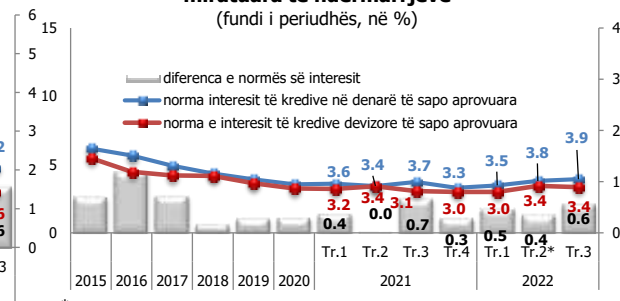
Kredi të ndërmarrjeve

	2021				2022			
	Tr.1	Tr.2	Tr.3	Tr.4	Tr.1	Tr.2	Tr.3	
kredi tremujore, në %								
Kredi totale të ndërmarrjeve	0.8	2.3	0.6	4.9	3.7	2.8	0.7	
kontribut në ndryshimin tremujor të totalit të kredive, në p.p.								
Kredi në denarë	0.2	2.3	0.3	4.1	1.7	0.9	-1.0	
Kredi devizorë	0.6	0.1	0.2	0.8	2.0	1.8	1.8	
Kredi afatshkurtër	0.9	1.1	-0.7	1.9	2.7	0.9	-0.3	
Kredi afatgjatë	-0.1	1.1	1.5	3.3	1.3	1.5	1.0	

Burimi: BPRMV-ja

Sipas të dhënave për normat e interesit⁶⁹ për kreditë e sapomiratuara⁷⁰ në gusht, normat e interesit për kreditë në denarë dhe valutë për familje arrinin përkatësisht 5,2% dhe 3,6%, (përkatësisht 5,1% dhe 3,6% në qershor). Në këto kushte, diferenca e interesit ndërmjet kreditimit të ri në denarë dhe valutë për familjet është zgjeruar dhe arrin në 1,6 p.p.. Tek ndërmarrjet, normat e interesit për kreditë e sapomiratuara në denarë dhe në valutë janë përkatësisht 3,9% dhe 3,4%, (përkatësisht 3,8% dhe 3,4% në qershor), me çka edhe diferenca e interesit ndërmjet kreditimit të ri në denarë dhe valutë për ndërmarrjet u zgjerua në 0.6 p.p.. Për sa i përket totalit të kredive të dhëna për sektorin privat, në fund të muajit gusht normat e interesit për kreditë për ndërmarrjet dhe familjet u rritën përkatësisht në nivelin 3.5% dhe 5.1%.

Normat e interesit të kredive të sapo miratuara të amvisërive

 * që nga gushti.
Burimi: BPRMV-ja.

Normat e interesit të kredive të sapo miratuara të ndërmarrjeve

 * që nga gushti.
Burimi: BPRMV-ja.

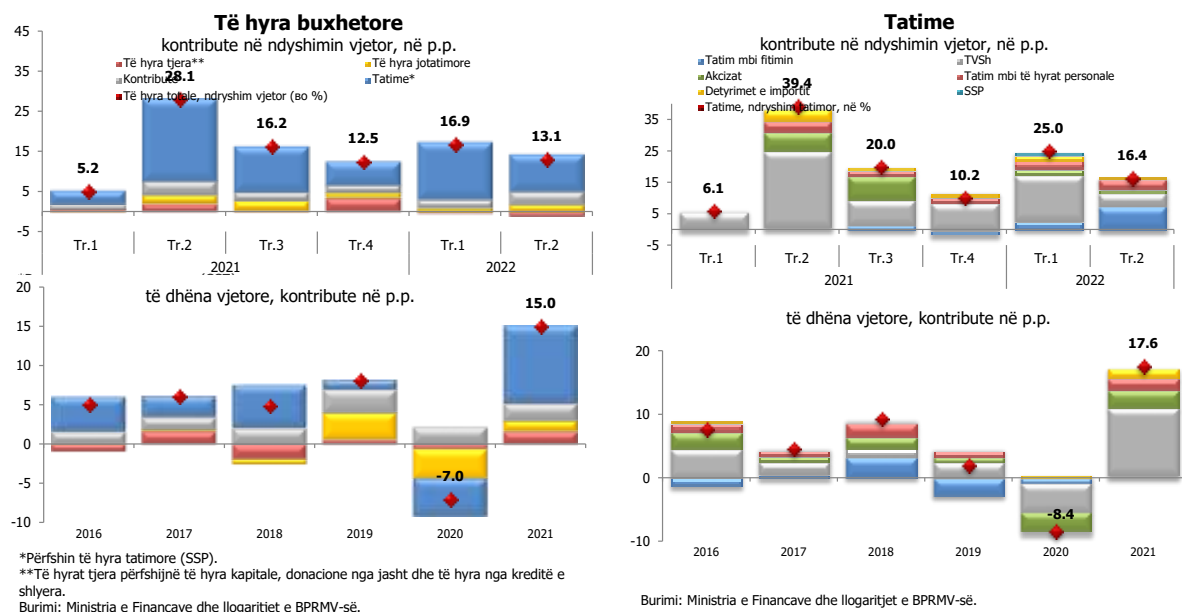
⁶⁹ Податоците за каматните стапки се согласно со методолошките измени на Народната банка од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspix.

⁷⁰ Во однос на каматните стапки на новоодобрени кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие произлегуваат од обемот на новоодобрените кредити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

V. Financat publike

Të hyrat buxhetore në tremujorin e dytë kanë vijuar të rriten, me një rritje vjetore prej 13.1%. Rritja e të hyrave edhe më tej është i lëvizshëm nga të hyrat më të larta tatimore. Në të njëjtën kohë, rritja e shpenzimeve buxhetore u ngadalësua ndjeshëm në 2.8%, nën ndikimin e rritjes më të moderuar të shpenzimeve rrjedhëse. Deficiti buxhetor është 0.4% e PBB-së dhe është më i ulët krahasuar me realizimin në të njëjtin tremujor të vitit të kaluar (1.2% e PBB-së). Në periudhën janar-gusht 2022, deficiti buxhetor arrin në 1.4% të PBB-së, që përfaqëson rreth 26% të planit për vitin 2022 dhe financohet kryesisht nga përdorimi i depozitave të shtetit në Bankën Popullore, ndërsa në pjesë më të vogël edhe me huamarrjen e shtetit në tregun vendas të letrave në vlerë. Borxhi publik total në fund të tremujorit të dytë të vitit 2022 është 54.3% e PBB-së.

Në tremujorin e dytë të vitit 2022, të hyrat totale në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë së Veriut ⁷¹ janë rritur për 13,1% në bazë vjetore (16,9% në tremujorin paraprak). Rritja e të hyrave buxhetore në nivel vjetor është rezultat i rritjes së flukseve hyrëse pothuajse në të gjitha kategoritë e të hyrave buxhetore, kryesisht si pasojë e rritjes së të hyrave tatimore⁷². Në fakt, të hyrat tatimore shënuan rritje vjetore prej 16.4% (me një kontribut pozitiv prej 9.3 p.p. në rritjen e të hyrave totale buxhetore). Kontributet⁷³ Në fakt, të hyrat tatimore shënuan rritje vjetore prej 16.4% (me një kontribut pozitiv prej 9.3 p.p. në rritjen e të hyrave totale buxhetore). Kontributet ⁷⁴ ishin më të ulëta për 31.5% me bazë vjetore (me një kontribut negativ prej 1.2 p.p. në rritjen e të hyrave totale).

Rritja e të hyrave totale tatimore prej 16.4% gjatë tremujorit të dytë të vitit 2022 (25.0% në tremujorin paraprak) rezulton kryesisht nga të hyrat më të larta në taksat direkte (kontributi pozitiv prej 10.5 p.p.), si dhe nga taksat indirekte (pozitive kontribut prej 6.4 p.p.). Tatimi mbi fitimin shënoi

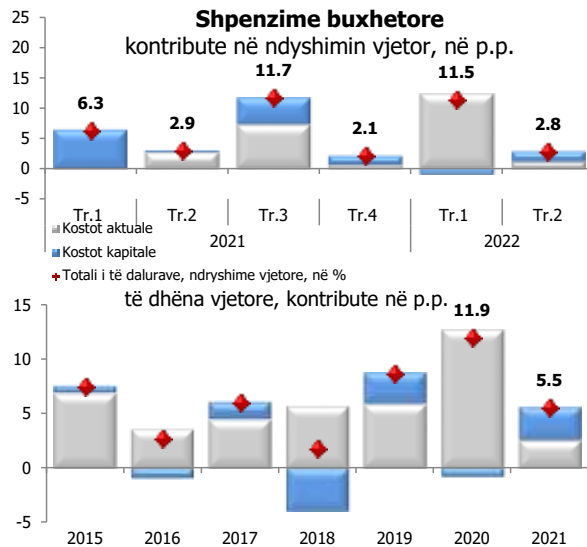
⁷¹Buxheti qendror dhe buxhetet e fondeve.

⁷²I përfshin gjithashtu illogaritjet për të hyrat vetanake (LHV).

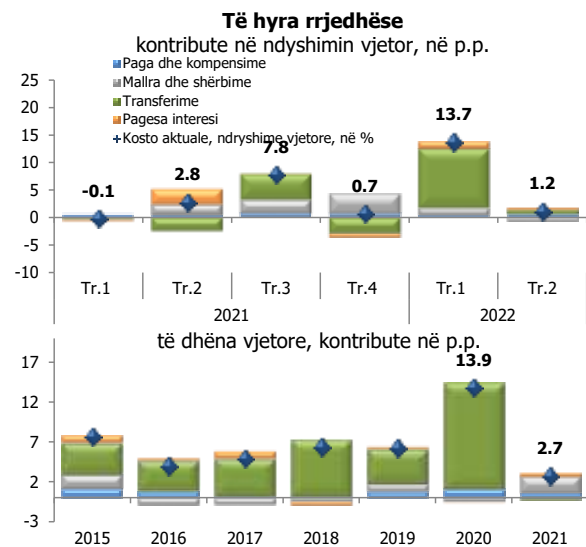
⁷³Rritja e kontributeve është pjesërisht e lidhur me rritjen e pagës minimale neto në 18.000 denarë në mars 2022.

⁷⁴Të hyrat e tjera përfshijnë të hyrat kapitale, donacionet e huaja dhe të hyrat nga huatë e paguara.

rritje të lartë të tatimet e drejtpërdrejta (kontributi prej 7.3 p.p.), derisa të tatimet e drejtpërdrejta rritje më të madhe është realizuar të të hyrat nga TVSH-ja (kontributi prej 4.1 p.p.)

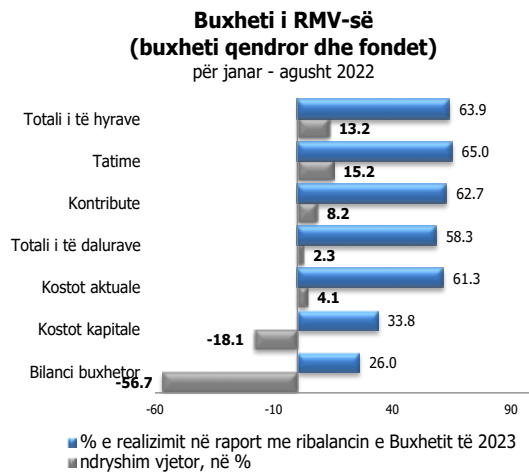

Burimi: Ministria e Financave dhe Illogaritjet

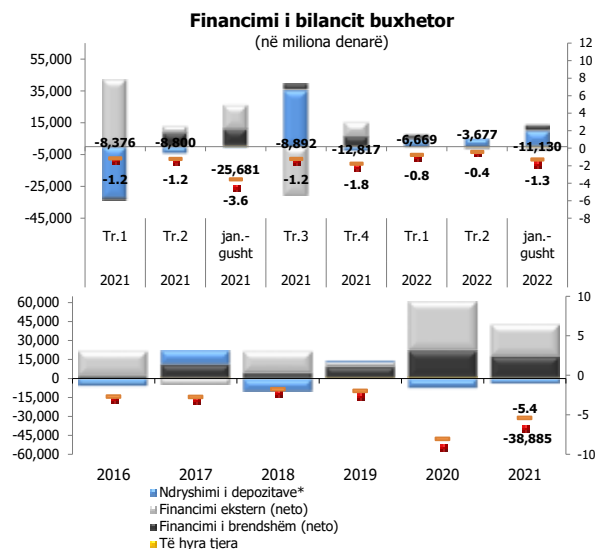

Burimi: Ministria e Financave dhe Illogaritjet e BPRMV-së.

Rritja vjetore e totalit të shpenzimeve buxhetore u ngadalësua ndjeshëm në tremujorin e dytë të vitit 2022 dhe arriti në 2.8% (11.5% në tremujorin paraprak). Analizuar nga pikëpamja strukturore, rriten edhe shpenzime kapitale dhe rrjedhëse (me kontribute përkatësisht 1.7 p.p. dhe 1.1 p.p.), ashtu që rritja vjetore e shpenzimeve rrjedhëse u ngadalësua ndjeshëm dhe u ul në 1.2% (13.7% në tremujorin paraprak), që më së shumti rezulton nga rritja më e moderuar e kategorisë "transferata"⁷⁵, por edhe nga rënia e kategorisë "mallra dhe shërbime".

Burimi: Ministria e Financave dhe Illogaritjet e BPRMV-së.

* Ndryshim pozitiv - ulja e depozitave të BPRMV-ja; ndryshim negativ - rritja e depozitave të BPRMV-ja.
Burimi: Ministria e Financave

⁷⁵ Kategorija "transferata" i referohet shpenzimeve të pensione, shpenzimeve të mbrojtjes sociale, shpenzimeve të mbrojtjes shëndetësore dhe transfera e tjera (kryesisht subvencione).

Deficiti buxhetor në tremujorin e dytë të vitit 2022 arriti në 3,677 milionë denarë, ose 0,4% nga PBB⁷⁶, që paraqet arritje më të ulët në krahasim me periudhën e njëjtë të vitit të kaluar (deficit prej 1,2% nga PBB). Deficiti i arritur u financua plotësisht nëpërmjet përdorimit të depozitave të shtetit, gjatë zhvlerësimit neto të tregjeve të brendshme dhe të jashtme.

BUXHETI I REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT (Buxheti qëndror dhe buxheti i fondeve)

	2022					2022					
	Buxheti për vitin 2022	Ribalanc i buxhetit të vitit 2022	Tr.1	Tr.2	jan. - gusht 2022	Tr.1		Tr.2		janar - gusht	
	në miliona denarë					Ndryshime vjetore në %	Kontribut në ndryshimin vjetor, në p.p.	Ndryshime vjetore në %	Kontribut në ndryshimin vjetor, në p.p.	Ndryshime vjetore në %	Kontribut në ndryshimin vjetor, në p.p. во година
TË HYRAT TOTALE	238,899	245,758	57,168	59,259	156,974	16.9	16.9	13.1	13.1	13.2	13.2
Të hyrat dhe kontribute tatimore	210,829	221,770	52,313	53,789	142,274	18.1	16.4	13.9	12.5	13.0	11.8
Tatime*	136,458	143,173	35,013	34,713	93,002	25.0	14.3	16.4	9.3	15.7	9.1
Kontribute	74,371	78,597	17,300	19,076	49,272	6.1	2.0	9.5	3.1	8.2	2.7
Të hyra jotatimore	19,171	17,043	3,744	4,129	11,097	14.3	1.0	28.8	1.8	27.3	1.7
Të hyra kapitale	3,330	2,180	281	495	1,665	44.8	0.2	108.9	0.5	148.5	0.7
Donacione të huaja	5,570	4,765	830	846	1,938	-25.8	-0.6	-50.8	-1.7	-41.5	-1.0
Totali i të dalurave	272,428	288,493	63,837	62,936	168,104	11.5	11.5	2.8	2.8	2.3	2.3
Kosto aktuale	234,192	256,384	58,920	59,321	157,252	13.7	12.4	1.2	1.1	4.1	3.8
Kosto kapitale	38,236	32,109	4,917	3,615	10,852	-9.9	-0.9	40.1	1.7	-18.1	-1.5
DEFICITI/SUFICITI BUXHETOR	-33,529	-42,736	-6,669	-3,677	-11,130						
Financimi	33,529	42,736	6,669	3,677	11,130						
Të hyrat	45,103	54,513	7,714	6,854	16,557						
Të hyra tjera	500	500	106	312	502						
Kredi të huaja	21,269	65,524	844	638	1,568						
Depozita	-3,296	-38,141	4,505	4,860	9,438						
Bono shtetërore	26,620	26,620	2,259	1,044	5,049						
Shitja e aksioneve	10	10	0	0	0						
Të dalurat	11,574	11,777	1,045	3,177	5,427						
Shlyerja e kryegjës	11,574	11,777	1,045	3,177	5,427						
Borxhi i jashtëm	6,045	6,235	1,045	1,852	3,617						
Borxhi i brendshëm	5,529	5,542	0	1,325	1,810						
Të dalura tjera											

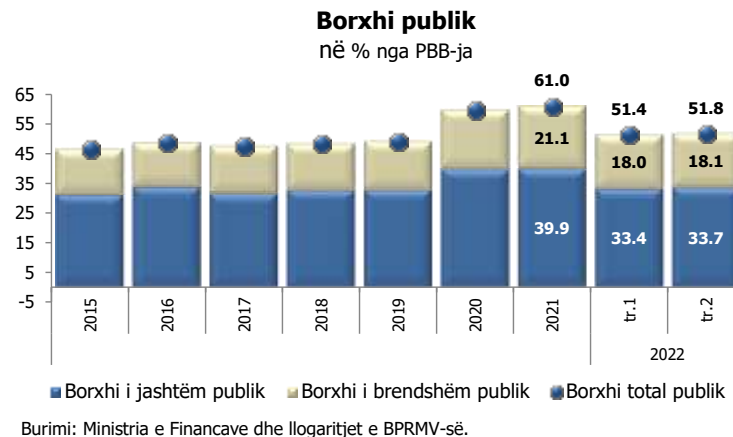
* Përfshin të hyra tatimore (SSP)

Burimi: Ministria e Financave dhe Ilogaritjet e BPRMV-së.

Në periudhën janar - gusht 2022, të ardhurat totale buxhetore janë më të larta me 13,2% me bazë vjetore. Pjesa më e madhe e kësaj rritje, ose 9.1 p.p., rezulton nga arritje më të mira në të hyrat tatimore, ndërsa kontributet, të hyrat jotatimore dhe të hyrat kapitale kanë një kontribut më të vogël pozitiv. Në të njëjtën kohë, shpenzimet buxhetore janë më të larta për 2.3% në bazë vjetore, që është tërësisht rezultat i rritjes së shpenzimeve rrjedhëse⁷⁷, me rënie të shpenzimeve kapitale. Në periudhën e analizuar deficiti buxhetor arrin në 11.130 milionë denarë ose 1,4% të BPB-së, që paraqet 26% të deficitit të planifikuar për vitin 2022. Financimi i deficitit buxhetor në këtë periudhë është realizuar më së shumti nëpërmjet përdorimit të depozitave të shtetit në Bankën Popullore dhe huamarrjes neto të shtetit në tregun e brendshëm.

⁷⁶ Në kuadër të analizës, projeksionet e prillit të Bankës Popullore janë të përdorura për PBB-në nominale për vitin 2022.

⁷⁷ Rritja vjen më së shumti nga nënzëri transferata, e cila është rritur për shkak të shpenzimeve më të larta të pensioneve. Shpenzimet e pensioneve janë rritur për shkak të një rritjeje prej 2.9% në janar 2022, në bazë të harmonizimit të pensioneve me rritjen e shpenzimeve të jetesës. Gjithashtu, në periudhën prill-qershor, për secilin pensionist është paguar nga 1.000 denarë ndihmë në përputhje me paketën e masave ekonomike nga 9 mars 2022.

Borxhi publik total ⁷⁸ në fund të tremujorit të dytë të vitit 2022 është 54.3% e PBB-së (53.8% e PBB-së në fund të tremujorit paraprak), që paraqet një rritje të vogël tremujore prej 0.4 p.p. nga PBB. Në të njëjtën kohë, borxhi publik i jashtëm dhe i brendshëm janë relativisht të qëndrueshme dhe arrijnë në 35.3% dhe 18.9% të PBB-së. Nga aspekti i strukturës së borxhit, borxhi total shtetëror⁷⁹ borxhi i ndërmarrjeve publike (të garantuara dhe të pagarantuar)⁸⁰ arrijnë në 45.8% dhe 8.5% të PBB-së. Krahësuar me të njëjtën periudhë të vitit 2021, borxhi total publik në fund të tremujorit të dytë të vitit 2022 është më i ulët me 8.7 p.p. të PBB-së⁸¹.

⁷⁸ Borxhi publik definohet me Ligjin për Borxhin Publik ("Gazeta Zyrtare e RM" numër 62/05, 88/08, 35/11, 139/14 dhe 98/19) sipas të cilit përfaqëson shumën e borxhi shtetëror dhe borxhi i ndërmarrjeve publike të themeluara nga shteti ose nga komunat, komunat në Qytetin e Shkupit dhe Qytetin e Shkupit, si dhe shoqëritë tregtare që janë në pronësi të plotë ose të përgjithshme të shtetit ose komunave; komunat në Qytetin e Shkupit dhe Qytetin e Shkupit.

⁷⁹ Borxhi shtetëror definohet si shuma e borxheve të qeverisë qendrore, fondeve publike dhe komunave.

⁸⁰ Në përputhje me ndryshimet në Ligjin për borxhin publik nga maji 2019, borxhi i pagarantuar i ndërmarrjeve publike dhe shoqërive aksionare të themeluara nga shteti ose nga komunat, komunat në qytetin e Shkupit dhe qytetin e Shkupit llogaritet në borxhin publik ("Gazeta Zyrtare e RM" nr. 62/05, 88/08, 35/11, 139/14 dhe 98/19).

⁸¹ Në kuadër të analizës janë përdorur projeksionet e prillit të Bankës Popullore për PBB-në nominale për vitin 2022. Diferenca më e madhe midis PBB-së nominale të realizuar për vitin 2021 dhe shumës së parashikuar të PBB-së nominale për vitin 2022 është reflektuar edhe në treguesit relativë të borxhit publik.

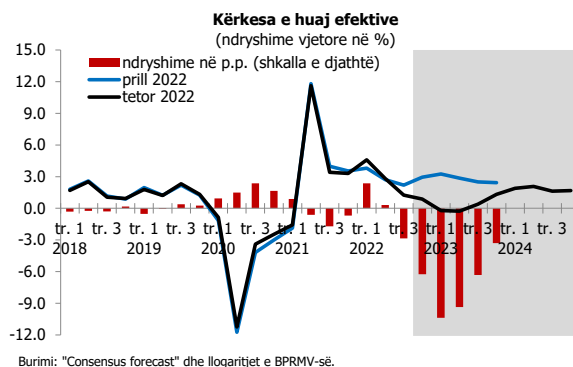
VI. Projektionet makroekonomike dhe rreziqet

Përshkallëzimi i vazhdueshëm i tensioneve gjeopolitike të krijuara nga pushtimi ushtarak i Rusisë në Ukrainë, me pandeminë Covid-19 ende të pranishme, përkeqëson mjedisin global, ndikon negativisht në perspektivën ekonomike dhe krijon presione shtesë mbi çmimet botërore. E gjithë kjo çoi në ndërprerjen e rrugës së rimëkëmbjes paspandemisë, thellimin e krizës energjetike dhe përhapjen e saj në krizën e sheqerimeve të jetesës, si rezultat i së cilës priten ritme më të ulëta të rritjes ekonomike në periudhën e projektimit krahasuar deri në ciklin e prillit, në mungesë të supozuar të efekteve negative shtesë të pandemisë Covid-19. Vlerësohet se shtrëngimi më i fortë i kushteve të financimit global do të jetë një faktor kufizues i rritjes, duke marrë parasysh rritjen e intensifikuar dhe afatgjatë të inflacionit në mbarë botën. Për rrjedhojë, projektioni i rritjes së PBB-së është rishikuar në rënie. Duke marrë parasysh pasigurinë jashtëzakonisht të lartë, janë hartuar dy skenarë. Sipas skenarit bazë, ritmet e rritjes vlerësohen përkatësisht në 2.3% dhe 2.6% për vitin 2022 dhe 2023, ndërsa të mbështetura nga faktorë specifikë të brendshëm, përkatësisht nga investimet e paralajmëruara në infrastrukturë dhe investimet në një pjesë të sektorit të eksportit. Në rast se këto impulse janë më të dobëta se sa pritej, ndërsa duke marrë parasysh mjedisin e jashtëm më pak të favorshëm, në skenarin alternativ, perspektiva ekonomike vlerësohet në 2% dhe 1.8% për këtë dhe vitin e ardhshëm (përkundër vlerësimeve të prillit për rritjen respektivisht prej 2.9% dhe 3.6%). Projektionet tona janë të ngjashme me projektionet e institucioneve financiare ndërkombëtare dhe Komisionit Evropian, të cilat variojnë nga 2.1% në 2.7% për vitin 2022, dhe nga 2.3% në 3% për vitin e ardhshëm. Sipas supozimeve për shterimin gradual të efekteve të goditjeve të jashtme aktuale në ekonominë globale dhe të brendshme, qetësimin e presioneve inflacioniste, uljen e pasigurisë dhe rikthimin e besimit të subjekteve ekonomike, parashikohet rikuperimin e rritjes së PBB-së në 3.6% në vitin 2024 (përkundëjt 4% të pritur në prill) dhe në 4% në vitin 2025. Nga këndvështrimi i strukturës së PBB-së, pritet që kërkesa e brendshme të vazhdojë të kontribuojë pozitivisht në rritjen në vitet 2022 dhe 2023 dhe në vitin 2024, një kontribut i vogël pozitiv pritet të vijë edhe nga neto-eksportet. Në kushtet të arritjeve më të larta në tre tremujorët e parë të vitit 2022, norma e inflacionit është rishikuar në rritje, e cila vlerësohet të jetë 14.3%, kundëjt vlerësimit të prillit prej 8.8% (ose rreth 10% sipas skenarit alternativ të prillit). Ndryshimet në vlerësimet janë kryesisht reflektim i faktorëve të ofertës dhe presioneve më të rëndësishme nga çmimet e importit në inflacionin e brendshëm këtë vit. Megjithatë, duke marrë parasysh vlerësimet për korrigjime në rënie të çmimeve të importit, në periudhën në vijim pritet një lehtësim gradual i presioneve të importeve, me efekte të favorshme transmetimi edhe në çmimet vendase. Kështu, në përputhje me rënien e parashikuar nga institucionet financiare ndërkombëtare të çmimeve të naftës dhe ushqimeve në bursat botërore, në vitin 2023 norma mesatare e inflacionit pritet të jetë më e moderuar, shtesë dhe nën ndikimin e paralajmërimit të masave për subvencionimin e çmimit të energjisë elektrike për industrinë ushqimore nga shteti për periudhën kohore sa zgjat gjendja e krizës në furnizimin me energji elektrike, si dhe për shkak të efekteve të shtrëngimit gradual të politikës monetare, dhe të jetë rreth 8-9% në varësi të rritjes së çmimit të energjisë elektrike në tregun e rregullator. Për më tepër, në vitin 2024, inflacioni pritet të ngadalësohet ndjeshëm, në 2.4% dhe të kthehet në mesataren historike prej 2% në vitin 2025. Vlerësimet e zhvillimeve të sektorit të jashtëm në periudhën e projektimit 2022-2025 tregojnë për një deficit të transaksioneve rrjedhëse prej 4% të PBB-së mesatarisht për periudhën, i ndikuar fuqimisht nga një zgjerim më i theksuar në vitin 2022, si rezultat i kushteve të prolonguara të pafavorshme të tregtisë të nxitura nga rritja e çmimeve të importuara, veçanërisht të energjisë dhe ushqimit. Njëkohësisht, pjesa më e madhe e financimit pritet të jetë nëpërmjet investimeve të huaja direkte dhe huamarrjes afatgjatë të shtetit, gjë që do të mundësojë ruajtjen e rezervave valutore në nivelin e duhur gjatë gjithë periudhës së projektimit.

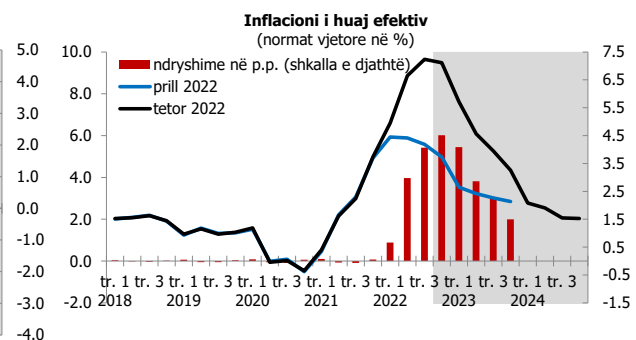
6.1. Supozimet në projeksionin e mjedisit të jashtëm⁸²

Vlerësimet e fundit për kërkesën e **huaj efektive janë rishikuar në rënie**⁸³ veçanërisht për vitin 2023. Në fakt, parashikimet aktuale sugjerojnë se kërkesa e huaj efektive në vitin 2022 do të ketë një rritje prej 2.4% (2.9% në prill), ndërsa në vitin 2023 rritja do të ngadalësohet ndjeshëm në 0.3% (2.8% në prill). Korrigjime të tilla janë kryesisht për shkak të pritjeve për ulje të aktivitetit ekonomik në Gjermani, veçanërisht në vitin 2023⁸⁴. Ngadalësimi i rritjes në Gjermani është kryesisht një reflektim i pritjeve për performancë më të dobët në sektorët me energji intensive, ndërsa perspektiva për industrinë e automobilave është më pak e përkeqësuar. Për vitin 2024, aktiviteti ekonomik i partnerëve tanë kryesorë tregtarë në eksport pritet të rimëkëmbet, ndërkohë që vlerësohet se rritja e kërkesës së huaj do të përshpejtohet dhe do të arrijë në 1.8%

Nga ana tjetër, në rastin e **inflacionit të huaj efektiv**⁸⁵ vlerësimet për këtë dhe vitin e ardhshëm janë rishikuar në rritje, me rritjen aktuale të pritshme përkatësisht prej 9.1% dhe 6% në vitin 2022 dhe 2023, (përkatësisht 5.7% dhe 3.2%, në prill). Rishikimi në rritje i vlerësimeve vjen si pasojë e pritjeve për inflacion më të lartë në mesin e të gjithë partnerëve tanë të importit, ku Gjermania dhe vendet e rajonit (Serbia, Kroacia dhe Sllovenia) kanë kontributin më të madh për dy vjet mesatarisht. Në vitin 2024, presionet e çmimeve nga partnerët tanë tregtarë të importeve pritet të stabilizohen, me një ngadalësim të inflacionit të huaj efektiv i cili do të jetë 2.4%.

Burimi: "Consensus forecast" dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Burimi: "Consensus forecast" dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Projeksionet e fundit për lëvizjen e kursit valutor të euros/dollarit amerikan tregojnë për një mbiçmim të dollarit amerikan ndaj euros këtë vit dhe vitin e ardhshëm, veçanërisht i theksuar në vitin 2022. Veçanërisht, pritjet aktuale tregojnë për një mbiçmim më të madh të dollarit amerikan kundrejt euros me 13% në vitin 2022, kundrejt 5.7% në prill dhe një mbiçmim të lehtë prej 1.4% në vitin 2023, në vend të nënçmimit të pritur në prill (nga 2.2%). Ndryshime të tilla janë kryesisht një reflektim i pritjeve për shtrëngim më të fortë monetar nga Fed në raport me BQE-në, shqetësimeve të investitorëve për një recesion në Eurozonë për shkak të krizës energjetike, si dhe interesit më të madh

⁸² Eurostat përdoret si burim i të dhënave historike për kërkesën e huaj, inflacionin e huaj, kursin e këmbimit dollarit amerikan/euro dhe EURIBOR, dhe statistikën e Bankës Botërore përdoren për çmimet e naftës, ushqimeve dhe metaleve. Projeksionet e kërkesës së huaj, inflacionit të huaj, kursit të këmbimit të dollarit amerikan dhe EURIBOR bazohen në parashikimin e konsensusit, ndërsa parashikimet për çmimet e naftës, ushqimeve dhe metaleve bazohen në parashikimet e analistëve të tregut. Në analizë janë përdorur raporte të ndryshme të FMN-së, Bankës Botërore, BQE-së, FAO-s, OPEC-ut dhe portaleve të specializuara ekonomike.

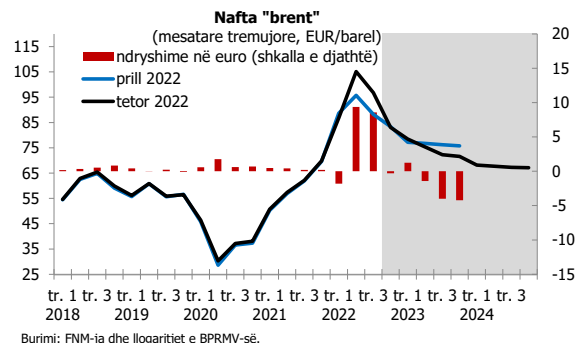
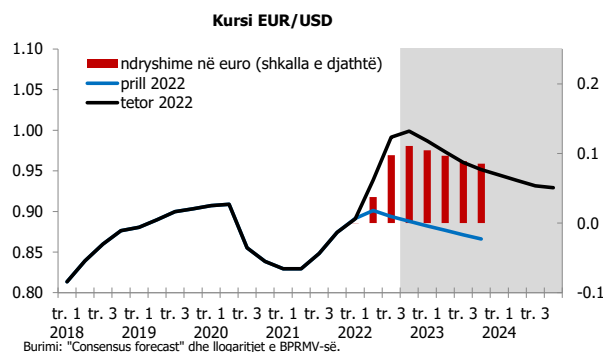
⁸³ Kërkesa e huaj efektive llogaritet si shumë e ponderuar e indekseve të produktit të brendshëm bruto të partnerëve më të rëndësishëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut në fushën e eksporteve. Për llogaritjen e këtij treguesi përfshin Gjermaninë, Greqinë, Italinë, Holandën, Belgjikën, Spanjën, Serbinë, Kroacinë, Slloveninë dhe Bullgarinë.

⁸⁴ Rritja e parashikuar e Gjermanisë prej 1.6% në vitin 2022 dhe një rënie prej 0.5% në vitin 2023, kundrejt rritjes përkatësisht prej 2.5% dhe 2.6% në vitin 2022 dhe në vitin 2023, në prill. Për vitin 2024 parashikohet një rritje prej 1.4%.

⁸⁵ Inflacioni i jashtëm efektiv llogaritet si shumë e ponderuar e indekseve të çmimeve të konsumit të vendeve që janë partnerët më të rëndësishëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut në fushën e importit të mallrave të konsumit. Në për llogaritjen e këtij treguesi janë përfshirë Bullgaria, Gjermania, Greqia, Spanja, Franca, Italia, Austria, Sllovenia, Polonia, Kroacia dhe Serbia. Inflacioni në Poloni, Kroaci dhe Serbi është përshtatur për ndryshimet e kursit valutor.

për dollarin amerikan në mes të pasigurisë së lartë globale. Nga ana tjetër, për vitin 2024 pritet që vlera e dollarit amerikan të ulet në raport me euron dhe rënia të arrijë në 3.3%.

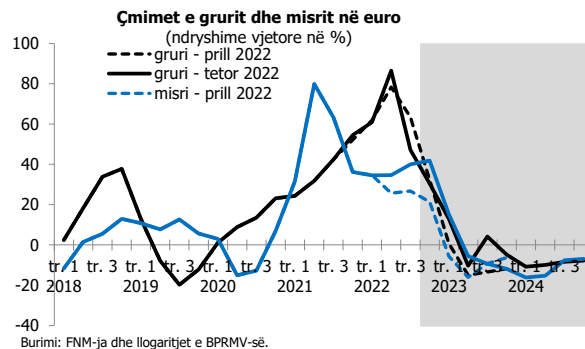
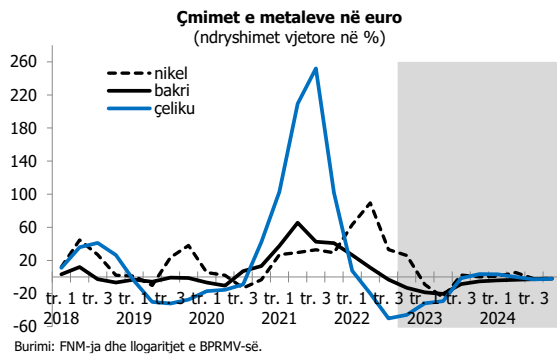
Në grupin e fundit të projeksioneve, **në çmimi i naftës⁸⁶ i shprehur në euro për vitin 2022 janë rishikuar në rritje, ndërsa për vitin 2023 vlerësimet janë rishikuar poshtë në raport me pritjet e prillit.** Kështu, aktualisht, në vitin 2022, pritet një rritje e çmimit të naftës, e shprehur në euro, me gati 55% (49,1% në prill), që është rezultat i vlerësimeve për forcimin e ndjeshëm të vlerës së dollarit amerikan, me një rritje më e ulët e vlerësuar e çmimit në dollarë amerikanë. Nga ana tjetër, në vitin 2023 pritet ende një rënie e çmimit të naftës, por më e thellë se sa ishte parashikuar në prill, me 20% (14.1% në prill). Me stabilizimin e kursit valutor të euros/dollarit amerikan, kjo është për shkak të perspektivës për uljen e kërkesës globale për naftë. Në vitin 2024 pritet një lëvizje e mëtejshme rënëse e çmimit të naftës, ku rënia pritët të arrijë në 9.2%.

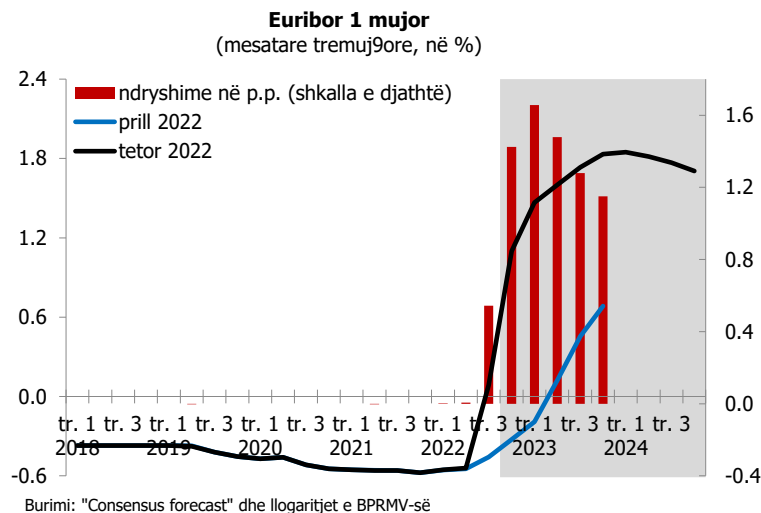
Në lidhje me çmimet e metaleve është kryer korrigjim në rënie e vlerësimeve për periudhën 2022-2023. Në fakt, në vitin 2022 pritët një rritje dukshëm më e ulët e çmimeve të bakrit dhe nikelit në krahasim me atë të parashikuar në muajin prill, si dhe rënie, në vend të rritjes minimale të çmimit të nikelit, dhe rënie më të madhe të çmimit të bakrit në vitin 2023. Për **çelikun**, aktualisht pritët një rënie më e madhe e çmimit në vitin 2022 dhe 2023 sesa pritej më parë në prill. Lëvizjet në rënie të çmimeve të bakrit janë rezultat i kërkesës së zvogëluar dhe rritjes së nivelit të tepërcës, në nikel është kryesisht për shkak të rritjes së ofertës së nikelit, e nxitur nga rritja e prodhimit në Indonezi, ndërsa tek çeliku është për shkak të pritjeve për një kërkesë më të ulët globale për çelikut, paragjithash nga Kina, si dhe përmirësimi i zinxhirit të furnizimit. Për vitin 2024 pritët stabilizim i çmimeve të metaleve dhe më së shumti ulja e tyre krahasuar me vitin paraprak.

Sa i përket **çmimeve të produkteve ushqimore**, çmimet e misrit janë rishikuar në rritje për periudhën 2022-2023, ndërsa rishikimet e grurit janë në një drejtim tjetër. Kështu, në rastin e misrit, pritët një rritje më e madhe e çmimit në vitin 2022 dhe një rënie më e vogël në vitin 2023 se sa ishte parashikuar më parë në prill, gjë që është kryesisht reflektim i pritshmërive për një volum më të ulët prodhimi në Evropë dhe SHBA. Për grurin pritët një rritje më e vogël e çmimit në vitin 2022, si dhe një rënie më e vogël në vitin 2023, sesa ishte parashikuar më parë në prill. Rishikimi në rënie për grurin në vitin 2022 është për shkak të perspektivës së niveleve më të larta të prodhimit në disa vende të mëdha (Kanada, Kina, Federata Ruse dhe SHBA), ndërsa korrigjimi në rritje për vitin 2023 pasqyron pritjet për kërkesë më të lartë. Në vitin 2024, pritët një lëvizje e mëtejshme në rënie e çmimit të misrit dhe grurit, me rënie të pritshme përkatësisht 9.3% dhe 11.7%.

⁸⁶ Për analizën e çmimeve të naftës, metaleve dhe produkteve ushqimore primare, përdoren raporte të ndryshme të FMN-së, Bankës Botërore, FAO, OPEC, BQE-së dhe portaleve të specializuara ekonomike ndërkombëtare.

Te **norma e interesit njëmuajore e EURIBOR-it**, sipas vlerësimeve të fundit, është bërë një rishikim në rritje, veçanërisht për vitin 2023. Kështu, aktualisht vlerësohet se norma mesatare njëmuajore e EURIBOR-it në vitin 2022 do të jetë rreth 0% (-0,47% në prill), dhe prirja rritëse pritet të vazhdojë edhe në dy vitet e ardhshme. Për më tepër, në vitin 2023 pritet që niveli mesatar të jetë 1.66% (0.27% në prill), dhe në vitin 2024 të arrijë në 1.78%. Lëvizje të tilla janë në përputhje me normalizimin gradual të politikës monetare nga BQE, me një rritje të mëtejshme të normave të interesit.

6.2. Projektioni dhe efektet në politikën monetare

Skenari i fundit për ekonominë së Maqedonisë tregon një përkeqësim të mjedisit makroekonomik në krahasim me vëzhgimet e prillit, veçanërisht perspektivën për vitin 2023, duke pasur parasysh natyrën e zgjatur të konfliktit ushtarak në Ukrainë dhe sanksionet ekonomike të vendosura drejt dhe nga Rusia, të cilat çuan në luhatjet e tregut të produkteve primare, thellimi i krizës energjetike, intensifikimi i presioneve inflacioniste, rimëkëmbja më e ngadaltë ekonomike dhe rritja e fortë e pasigurisë në kornizë globale. Duke marrë parasysh faktorët e jashtëm, parashikohet një zgjerim më i ndjeshëm i deficitit në llogarinë rrjedhëse në vitet 2022-2023, me presione më të theksuara në anën e importit në këto dy vite, masa e të cilave nuk pritet ndjeshëm të kërcënojnë balancën e jashtme, në kushtet e një niveli të lartë të transfertave private, të cilat pritet të kompensojnë pjesërisht presionet e shtuara të importeve. Me stabilizimin gradual të tregjeve të produkteve parësore dhe të mjedisit të jashtëm të përgjithshëm, në vitin 2024 pritet një përmirësim më i theksuar i deficitit të llogarisë rrjedhëse dhe kthimi i tij në mesataren e pesë viteve të fundit pritet në vitin 2024, ndërsa për vitin 2025 është

parashikuar ngushtimi i mëtejshëm i deficitit. Për sa i përket financimit, pritet që deficitin në llogarinë rrjedhëse në këtë periudhë të financohet nga investimet e huaja direkte dhe huamarrja e jashtme e shtetit, me qëllim të mbështetjes së ekonomisë së brendshme për përbalimin e krizës energjetike. Madje, rezervat valutore pritet të mbeten në nivelin e duhur gjatë periudhës së projeksionit.

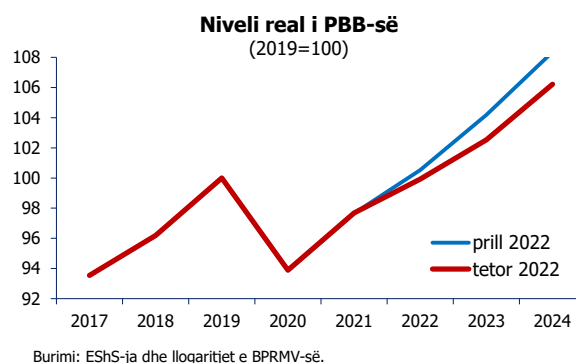
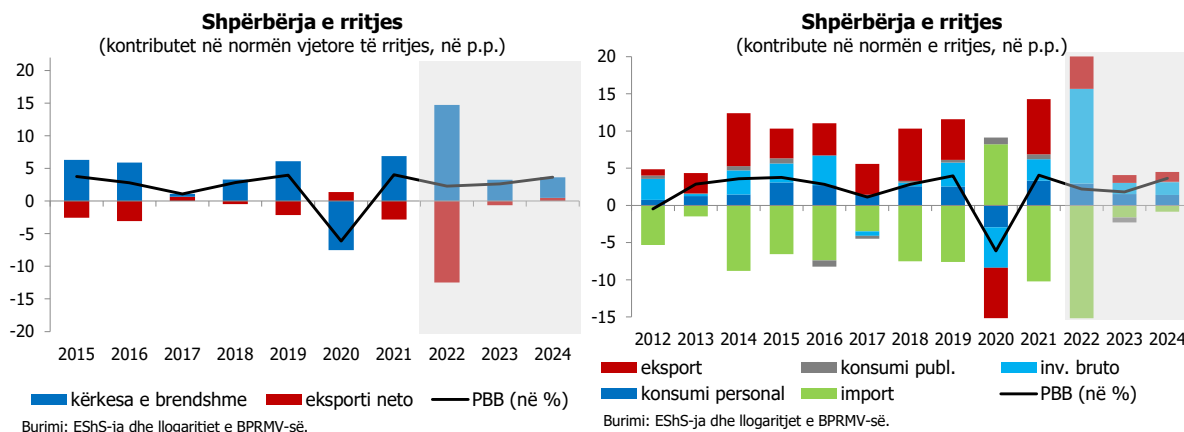
Nga aspekti i normës së interesit të huaj, si një përcaktues i rëndësishëm ekzogjen i përcaktimit të politikës monetare të brendshme, është bërë një ndryshim i rëndësishëm në dinamikën e saj, ndërkohë që pritet lëvizja e saj rritëse më e shpejtë dhe më e fortë, si rezultat i presioneve më të forta dhe më të qëndrueshme të çmimeve të manifestuara në Eurozonë.

Rreziqet për realizimin e skenarit bazë makroekonomik vlerësohen në rënie të theksuar dhe lidhen me mjedisin e jashtëm. Një nga rreziqet kryesore në këto projeksione ka të bëjë gjithashtu me natyrën e paparashikueshme dhe pasojat gjeopolitike të luftës në Ukrainë, të cilat mund të përkeqësojnë më tej krizën energjetike dhe të zgjasin presionet inflacioniste. Ekziston gjithashtu rreziku i zhvillimit të ardhshëm të pandemisë Covid-19, dhe shtrëngimi eventual më i fortë monetar në botë rrit rrezikun që shumë ekonomi të hyjnë në një gjendje recesioni të zgjatur ekonomik, duke kërcënuar qëndrueshmërinë fiskale të vendeve me rritje të shpejtë dhe në zhvillim me hapësirë të kufizuar fiskale.

Pavarësisht këtyre rreziqeve, priten impulse pozitive në drejtim të ekonomisë vendase, të cilat kryesisht i referohen tendencave të fundit për zinxhirët e furnizimit nga furnitorët në vende më të afërta, duke përfshirë edhe vendin tonë, të cilat do të çonin në rritje të investimeve të huaja direkte, rritje të prodhimit vendas dhe eksportit dhe lëvizje më të madhe në tregun e punës. Gjithashtu, në afat të mesëm, efekte më të favorshme janë të mundshme nga anëtarësimi i vendit tonë në NATO dhe nga fillimi i procesit të negociatave për anëtarësim të plotë në BE, si dhe nga zbatimi i Planit për rritje të përshpejtuar ekonomike 2022-2026 dhe nga impulsi ekonomik ndoshta më i fortë pozitiv nga projektet e reja të planifikuara të infrastrukturës në ndërtimin e infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore, si dhe në sektorin e energjisë.

Në gjysmën e parë të vitit 2022, ekonomia e brendshme u rrit në mënyrë të qëndrueshme, pavarësisht nga përkeqësimi i mjedisit të jashtëm gjatë kësaj periudhe si rezultat i fillimit të luftës në Ukrainë. Njëkohësisht, rritja e arritur në tërësi ka ardhur nga kontributi pozitiv i kërkesës së brendshme, duke thelluar më tej kontributin negativ të neto eksporteve. Në kuadër të kërkesës së brendshme, rritja shpjegohet më së shumti nga investimet bruto më të larta, duke reflektuar kryesisht prirjen e subjekteve ekonomike për të blerë furnizime me lëndë të parë dhe energji, për shkak të rritjes së caktuar të çmimeve të tyre në periudhën e ardhshme dhe rritjes së rrezikut të mungesave dhe vonesave në furnizimi. Në të njëjtën kohë, konsumi personal ka shënuar rritje, ndonëse më ngadalë se në vitin 2021, gjë që ka kontribuar më tej në rritjen e PBB-së në këtë periudhë. Nga ana tjetër, konsumi publik ka shënuar rënie në bazë reale, mesatarisht për të dy tremujorët. Në kuadër të kërkesës neto për eksport, eksportet reale vazhduan të shënojnë rritje të lartë, në kushtet e rritjes së aktivitetit të një pjese të kapaciteteve industriale me kapital të huaj, kryesisht nga industria e automobilave, si dhe një kontribut pozitiv nga eksportuesit tradicionalë nga industria metalike. Megjithatë, për shkak të rritjes dukshme më të fortë të importeve si rezultat i sasisë më të madhe të furnizimeve të importuara kryesisht me energji dhe lëndë të para, neto eksportet dhanë një kontribut të rëndësishëm negativ në rritjen e PBB-së në këtë periudhë. Të dhënat dhe vlerësimet e disponueshme me frekuencë të lartë për gjysmën e dytë të 2022 tregojnë për rritje të mëtejshme ekonomike, e cila do të ngadalësohej dhe do të ishte më e moderuar në krahasim me gjysmën e parë të vitit, në kushte të efekteve afatgjata të luftës në Ukrainë, më shumë lëvizjet e theksuara rritëse të çmimeve, ulja e kërkesës së huaj, si dhe ndikimi i zgjatur negativ i krizës energjetike në ekonominë vendase, nisur nga varësia e lartë e saj energjetike nga importi dhe ndjeshmëria e lartë ndaj turbulencave të tregut ndërkombëtar të energjisë. Duke pasur parasysh pasigurinë e lartë, janë përgatitur dy skenarë. Sipas skenarit bazë, **vlerësohet se rritja e PBB-së këtë vit do të ishte 2.3%, ndërsa në vitin 2023 do të ishte 2.6%, e mbështetur nga faktorë specifikë të brendshëm që lidhen me ciklin e**

shpallur të infrastrukturës publike, por edhe me investimet dhe zgjerimin e kapaciteteve të një pjese të sektorit të eksportit. Nëse këto efekte të pritshme të faktorëve të brendshëm nuk realizohen plotësisht, perspektivat ekonomike mund të jenë më pak të favorshme, pra me skenarin alternativ vlerësohet një rritje prej 2% për vitin 2022 dhe 1.8% në vitin 2023. Më tej, duke supozuar një shterim gradual të efekteve negative të goditjeve të jashtme aktuale në kornizë globale dhe të brendshme, qetësimin e presioneve inflacioniste dhe rikthimin e mëvonshëm të besimit të subjekteve ekonomike, **pritet një rikuperim gradual i ekonomisë vendase, me përshejtimin e rritjes së PBB-së në 3.6% në vitin 2024 dhe në 4% në vitin 2025.** Për më tepër, për sa i përket strukturës së PBB-së, pritet që kërkesa e brendshme të vazhdojë të kontribuojë pozitivisht në rritje në vitet 2022 dhe 2023 dhe në vitin 2024, një kontribut i vogël pozitiv pritet të vijë nga neto eksportet.

Nga ana e shpenzimeve, pritet që pjesa më e madhe e komponentëve të PBB-së të arrijnë rritje pozitive në periudhën e projektimit, por me një dinamikë të trazuar të rimëkëmbjes pas pandemisë nga pritshmëritë e mëparshme për shkak të konfliktit ushtarak në Ukrainë, zhvillimeve të pafavorshme nëtregun global të energjisë dhe përshkallëzimi i tensioneve gjeopolitike. Nga këndvështrimi i **kërkesës së brendshme**, pritet që nxitësi kryesor i rritjes në periudhën 2022-2024 të jenë bruto investime. Majde, vlerësohet se kontributi pozitiv i **bruto investimeve** do të jetë veçanërisht i fortë në vitin 2022, gjë që shpjegohet në masë të madhe nga faktorë specifikë të përkohshëm, përkatësisht nga rritja e ndjeshme e komponentit të stokeve të kapitalit qarkullues, si rezultat i perceptimit të nevojës për të siguruar paraprakisht furnizime me lëndë të parë, energji dhe produkte për konsum personal, në kushtet e përshkallëzimit të luftës në Ukrainë dhe efekteve të pritshme negative në çmimet e këtyre produkteve dhe në kanalet e furnizimit. Më tej, duke pasur parasysh një nivel kaq të lartë të bruto investimeve që do të arrihej në vitin 2022, rritja e tyre e mëtejshme pritet në vitin 2023, por me një ritëm shumë më të moderuar. Në drejtim të ngadalësimit të aktiviteteve investuese do të veprojnë edhe qëndrueshmërisë më të madhe e investorëve për shkak të perspektivave të përkeqësuar ekonomike, zvogëlimi i mundësive për investime të reja të sektorit të korporatave për shkak të barrës së krizës energjetike dhe shtrëngimit të kushteve financiare, rritja më e moderuar e eksporteve dhe stanjacioni

i kërkesës së huaj efektive. Në të kundërt, njoftimet për fillimin e investimeve të reja publike në ndërtimin e infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore vitin e ardhshëm, rritja e investimeve në burimet e rinovueshme të energjisë (kryesisht fotovoltaike), si dhe investimet e paralajmëruara në një pjesë të sektorit të eksportit, pritet t'i japin një impuls të ri pozitiv ciklit të përgjithshëm të investimeve në periudhën afatmesme. Kjo, së bashku me pritshmëritë për stabilizimin e situatave të lidhura me krizat aktuale në kuadrin e brendshëm dhe global dhe uljen e pasigurisë do të ndikojë që kërkesa për investime të ketë sërish rritje në vitin 2024. Në të njëjtën kohë, në funksionim të përforcimit të aktivitetit investues do të veprojnë edhe rikuperimi i eksporteve dhe i kërkesës së huaj, ndërhyrjet e reja të pritshme të investimeve në sektorët e prodhimit dhe energjisë, si dhe flukset më të larta hyrëse të investimeve të huaja direkte, me mbështetje të mëtejshme kreditore nga sektori bankar.

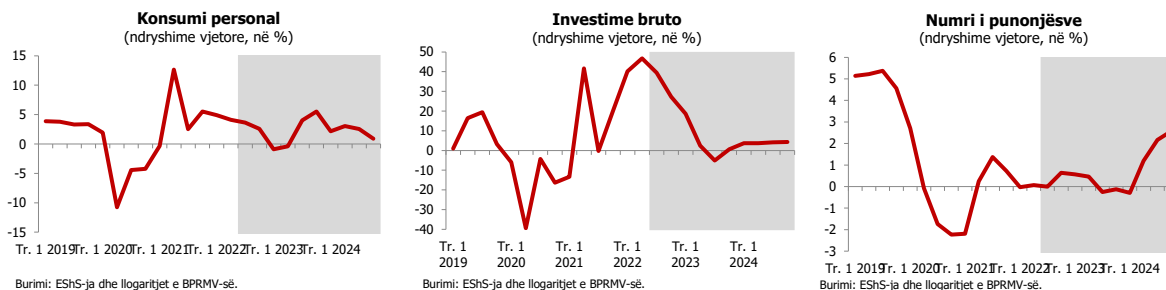
Nga ana e shpenzimeve, pritet që pjesa më e madhe e komponentëve të PBB-së të arrijnë rritje pozitive në periudhën e projektimit, por me një dinamikë të trazuar të rimëkëmbjes pas pandemisë nga pritshmëritë e mëparshme për shkak të konfliktit ushtarak në Ukrainë, zhvillimeve të pafavorshme nëtregun global të energjisë dhe përshkallëzimi i tensioneve gjeopolitike. Nga këndvështrimi i **kërkesës së brendshme**, pritet që nxitësi kryesor i rritjes në periudhën 2022-2024 të jenë bruto investime. Majde, vlerësohet se kontributi pozitiv i **bruto investimeve** do të jetë veçanërisht i fortë në vitin 2022, gjë që shpjegohet në masë të madhe nga faktorë specifikë të përkohshëm, përkatësisht nga rritja e ndjeshme e komponentit të stokeve të kapitalit qarkullues, si rezultat i perceptimit të nevojës për të siguruar paraprakisht furnizime me lëndë të parë, energji dhe produkte për konsum personal, në kushtet e përshkallëzimit të luftës në Ukrainë dhe efekteve të pritshme negative në çmimet e këtyre produkteve dhe në kanalet e furnizimit. Më tej, duke pasur parasysh një nivel kaq të lartë të bruto investimeve që do të arrihej në vitin 2022, rritja e tyre e mëtejshme pritet në vitin 2023, por me një ritëm shumë më të moderuar. Në drejtim të ngadalësimit të aktivitetëve investues do të veprojnë edhe qëndrueshmërisë më të madhe e investitorëve për shkak të perspektivave të përqësuar ekonomike, zvogëlimi i mundësive për investime të reja të sektorit të korporatave për shkak të barrës së krizës energjetike dhe shtrëngimit të kushteve financiare, rritja më e moderuar e eksporteve dhe stanjacioni i kërkesës së huaj efektive. Në të kundërt, njoftimet për fillimin e investimeve të reja publike në ndërtimin e infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore vitin e ardhshëm, rritja e investimeve në burimet e rinovueshme të energjisë (kryesisht fotovoltaike), si dhe investimet e paralajmëruara në një pjesë të sektorit të eksportit, pritet t'i japin një impuls të ri pozitiv ciklit të përgjithshëm të investimeve në periudhën afatmesme. Kjo, së bashku me pritshmëritë për stabilizimin e situatave të lidhura me krizat aktuale në kuadrin e brendshëm dhe global dhe uljen e pasigurisë do të ndikojë që kërkesa për investime të ketë sërish rritje në vitin 2024. Në të njëjtën kohë, në funksionim të përforcimit të aktivitetit investues do të veprojnë edhe rikuperimi i eksporteve dhe i kërkesës së huaj, ndërhyrjet e reja të pritshme të investimeve në sektorët e prodhimit dhe energjisë, si dhe flukset më të larta hyrëse të investimeve të huaja direkte, me mbështetje të mëtejshme kreditore nga sektori bankar⁸⁷, ndryshimeve në Ligjin për marrëdhëniet e punës⁸⁸ dhe mbështetjes direkte financiare të pensionistët nga shteti në tremujorin e dytë dhe një pjesë të tremujorit të katërt të vitit ⁸⁹. Vlerësohet se zbatimi i paketës së masave për mbrojtjen e standardit të jetesës dhe mbështetjen e popullsisë nga shteti në vitin 2022

⁸⁷ Harmonizimi i pensionit të pleqërisë nga shtatori 2022 do të llogaritet sipas ndryshimit të indeksit të shpenzimeve së jetesës në masën 50% dhe ndryshimit të pagës mesatare të paguar për të gjithë punonjësit në Republikën e Maqedonisë së Veriut në vlerë prej 50% (më parë korrigjimi është llogaritur vetëm në bazë të ndryshimeve në indeksin e kostos së jetesës). Pensioni do të harmonizohet në datat 1 mars dhe 1 shtator të çdo viti sipas përqindjes së përfutur si shumë e rritjes së indeksit të kostos së jetesës në gjashtëmujorin e mëparshëm dhe përqindjes së rritjes së pagës mesatare të paguar për të gjithë të punësuarit në Republikën e Maqedonisë së Veriut në gjashtëmujorin paraprak në raport me gjysmëvjetorin që i paraprin.

⁸⁸ Ndryshimet i referohen daljes në pension të detyrueshëm në moshën 64 vjeç sipas nenit 104 të Ligjit për marrëdhënie pune, i cili ka hyrë në fuqi më 14 korrik 2021, dhe sipas të cilit deklaratat për vazhdimin e kontratës së punës mund të dorëzohen përfundimisht më 31 gusht 2021, me faktin se afati deri në të cilin do të jenë të vlefshme kontratat e zgjatura është data 30 qershor 2022..

⁸⁹ Në kuadër të pakos së ndihmës financiare intervenuese për pensionistët, në muajt prill, maj dhe qershor janë paguar nga 1.000 denarë për rreth 330.000 pensionistë, ndërsa në tetor është bërë një paketë e re e masave të synuara në ndihmë të grupeve më të rrezikuara të qytetarëve. e miratuar, në kuadër të së cilës është planifikuar në 4 muajt e ardhshëm, do të paguhet 1.500 denarë për pensionistët që marrin pension deri në 11.525 denarë dhe 750 denarë për pensionistët me pensione nga 11.525 deri në 14.000 denarë..

funksionon në drejtim të mbështetjes së konsumit personal⁹⁰. Megjithatë, efektet negative afatgjata të krizës ushtarake në Evropë pritet të kenë një ndikim negativ më të theksuar në prirjen për konsum familjar në vitin 2023, rritja e të cilit do të ngadalësohej veçanërisht si pasojë e rritjes dukshëm më të dobët të të ardhurat e disponueshme. Në kushtet e një rritjeje reale më të theksuar pozitive të pagave dhe pensione, pjesërisht për shkak të efekteve të rregullimeve të detyrueshme të parashikuara nga ligji⁹¹ dhe ndihmës së mëtejshme financiare për pensionistët në tremujorin e parë të vitit, si dhe nga uljet e çmimeve, lëvizje të tilla në të ardhurat e disponueshme në tërësi do të rezultojnë nga lëvizjet më të qëndrueshme të parashikuara të transfertave, të cilat pas dy vitesh rritjeje dyshifrore, do të uleshin në vitin 2023 në bazë reale, me një ngadalësim të ndjeshëm të rritjes së tyre nominale. Stagnimi i tregut të punës si pasojë e ngadalësimit të aktivitetit ekonomik do të ndikonte më tej në drejtim të mbështetjes më të vogël për konsumin personal vitin e ardhshëm. Për më tepër, me tejkalimin e supozuar të situatave të krizës dhe stabilizimin e çmimeve, në vitin 2024 parashikohet një rikuperim i moderuar i konsumit personal, me rritje të pritshme të rritjes së pagave reale në ekonomi, rritje reale të transfertave private dhe rimëkëmbje më të fortë të tregut të punës. Pritet që sektori bankar të mbështesë më tej konsumin e popullsisë gjatë periudhës së projektimit.

Duke marrë parasysh vlerësimet më të fundit për shpenzimet e shtetit të përfshira në planin fiskal afatmesëm⁹², në periudhën 2022-2024 pritet një rënie e **konsumit real publik** në bazë agregate, në mënyrë që të ketë një kontribut negativ në rritjen mesatare të parashikuar të PBB-së.

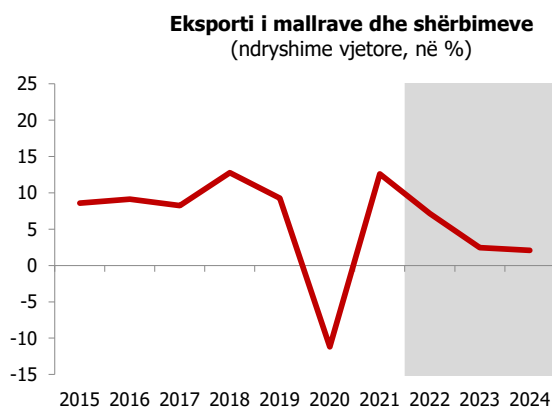
Pas rritjes së fortë të **kërkesës për eksport** në vitin 2021, në periudhën e ardhshme priten lëvizje pozitive më të moderuara. Kështu, duke marrë parasysh arritjet dhe vlerësimet e deritanishme, në vitin 2022 pritet një rritje më e ulët e eksporteve në bazë vjetore për shkak të nivelit të lartë real të arritur tashmë vitin e kaluar, por edhe për shkak të ngadalësimit të ndjeshëm të kërkesës së huaj efektive dhe pasojat negative të krizës energjetike në sektorin e eksporteve, në gjysmën e dytë të vitit. Në këtë kontekst, duke marrë parasysh intensitetin e lartë energjetik dhe varësinë nga importi të ekonomisë vendase, në tremujorin e tretë ka pasur një mbyllje të përkohshme të disa kapaciteteve nga segmenti tradicional i eksportit për shkak të çmimeve të larta të energjisë në këtë periudhë. Megjithatë, me rifillimin e disa prej tyre në fund të vitit, pritet që të zbuten pjesërisht efektet negative në totalin e aktivitetit eksportues. Nga ana tjetër, eksporti i kompanive në zonat zhvillimore teknologjiko-industriale, veçanërisht nga industria e automobilave, gjatë vitit 2022 shënoi vazhdimisht arritje pozitive, të cilat ende po vazhdojnë, duke treguar rezistencë relative ndaj gjendjes së krizës në ekonominë vendase dhe

⁹⁰ Paketa e masave, përveç subvencioneve për pensionistët, përfshin një masë të ngjashme të ndihmës direkte financiare për kategoritë më prekura të popullsisë, më pas masa për subvencionimin e çmimit të energjisë elektrike dhe ngrohjes, aplikim të zgjeruar të normës preferenciale të TVSH-së prej 5% për energjinë elektrike deri në fund të vitit, uljen e normës së TVSH-së për ushqimet bazë dhe heqjen e tarifave doganore, kufizimin e marzheve tregtare dhe ndalimin e përkohshëm të eksportit të disa produkteve ushqimore, uljen e akcizës dhe TVSH-së për burimet e energjisë dhe vonimin e tarifave të gjelbra për derivatet.

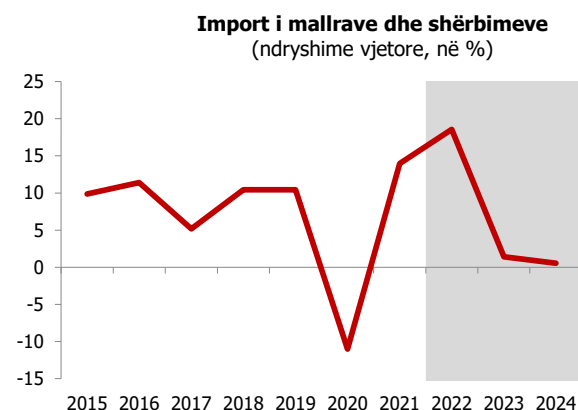
⁹¹ Sipas ndryshimeve në Ligjin për pagën minimale, paga minimale për vitin e kaluar rregullohet në muajin mars të çdo viti me 50% të rritjes së pagës mesatare neto të paguar në vend dhe 50% të rritjes së shpenzimeve të indeksit të jetesës, për vitin e kaluar, sipas të dhënave të Entit Shtetëror të Statistikave. Gjithashtu, masa e pagës minimale nuk mund të jetë më e ulët se 57% e shumës së pagës mesatare neto të paguar në vend për vitin paraprak, sipas të dhënave të Entit Shtetëror të Statistikave. Po ashtu, sipas ndryshimeve në Ligjin për nëpunësit administrativë, paga minimale bëhet pjesë e komponentit bazë të pagës së zyrtarëve administrativë, në mënyrë që automatikisht çdo vit të rritet për shumën e rritjes së pagës minimale. Metodologjia e harmonizimit të pensioneve shpjegohet në fusnotën 6.

⁹² Projektionet për shpenzimet publike bazohen në të dhënat nga ribalanci i buxhetit 2022 nga korriku 2022 dhe Strategjia Fiskale 2023-2025 (me perspektivë deri në vitin 2027) nga maji 2022.

atë botërore. Duke qenë se tashmë është e sigurt që kriza energjetike nuk do të jetë e përkohshme, por do të ketë efekte të zgjatura dhe të thelluara edhe në periudhën në vijim, në vitin 2023 parashikohet një ngadalësim i mëtejshëm i aktivitetit eksportues, në kushtet e stangimit të pritshëm të kërkesës në tregjet e huaja dhe një konjunkturë më pak e favorshme në çmimet e eksportit të metaleve. Duke pasur parasysh supozimin e një shterimi gradual të efekteve të goditjeve të jashtme në ekonomi, në vitin 2024 parashikohet rritje e mëtejshme e eksporteve, si rezultat i rimëkëmbjes së pritshme të kërkesës së huaj efektive, lëvizjeve të favorshme në çmimet e bursave të metaleve dhe qetësimit të presionet e çmimeve në shpenzimet e prodhimit të kompanive eksportuese për shkak të rënies së çmimeve të energjisë. Në drejtim të mbështetjes së rritjes, pritshmëritë pozitive të eksporteve në industrinë e automobilave do të vazhdojnë të funksionojnë, por në planin afatmesëm do të rezultonte një impuls pozitiv nga investimet e nisura dhe të paralajmëruara në linja dhe kapacitete të reja prodhimi. Kështu, në bazë agregate, eksportet do të vazhdojnë të jenë një faktor i rëndësishëm në rritjen e përgjithshme ekonomike në periudhën e ardhshme. Megjithatë, pasiguria rreth kohëzgjatjes dhe zgjidhjes së konfliktit ushtarak në Ukrainë, si dhe pasojat e sanksioneve në pjesën e sektorit energjetik rus, të cilat do të rëndonin më tej tregjet globale dhe do të ndikonin negativisht në rrjedhat ekonomike globale, paraqesin një rrezik në rënie për dinamika e aktivitetit të ardhshëm eksportues..

Burimi: EShS-ja dhe llogaritjet e BPRV-së.

Burimi: EShS-ja dhe llogaritjet e BPRMV-së.

Në vitin 2022 pritet një rritje e mëtejshme **e importit real të mallrave dhe shërbimeve**, e cila lidhet në radhë të parë me aktivitetet për blerjen e furnizimeve të nevojshme të lëndëve të para dhe energjisë nga importi, të cilat sektori industrial vendas vlerësohet të ketë siguruar në sasi më të mëdha gjatë vitit. sasi për shkak të luhatshmërisë jashtëzakonisht të lartë të çmimeve dhe pasigurisë në tregjet globale të produkteve primare të shkaktuara nga lufta në Ukrainë, si dhe për rritjen e prodhimit vendas të energjisë. Gjithashtu, në vitin 2023 dhe 2024 pritet rritje e mëtejshme e kërkesës për mallra të importuara në ekonomi, por me dinamikë dukshëm më të ngadaltë, kryesisht për shkak të shterimit të efekteve të niveleve të larta të volumit në vitin 2022, ndërsa në të njëjtën kohë nevojave më të ulëta për importin e mallrave dhe shërbimeve të dedikuara për eksport, kërkesën e brendshme, si dhe për akumulimin e stokeve, me stabilizimin e pritshëm të situatës. Madje, duke marrë parasysh rritjen dukshëm më të lartë të importeve se eksportet në vitin 2022, pritet që eksportet neto të japin një kontribut të lartë negativ në rritjen totale, e cila më pas do të ulet në vitin 2023. Stabilizimi i mëtejshëm i kërkesës për importe, ndërsa në të njëjtën kohë rritja më e fortë e eksporteve, do të rezultojë në një kontribut të vogël pozitiv të eksporteve neto në rritjen e PBB-së në vitin 2024.

Projeksionet e fundit për tregun kreditor tregojnë për një ngadalësim të lehtë të rritjes së aktivitetit kreditues deri në fund të vitit 2022, i cili do të vazhdojë në mënyrë të moderuar në vitin 2023 dhe për stabilizim të ritmeve të rritjes në dy vitet e ardhshme. Rritja e kredisë në vitin 2022 pritet të jetë 9.2% me bazë vjetore (8.3% në fund të 2021). Kjo do të nënkuptonte një ngadalësim të caktuar të kreditimit në gjysmën e dytë të vitit, nën ndikimin e pritjeve për një aktivitet më të dobët ekonomik, rritjes së pasigurisë, rritjes së moderuar të bazës së depozitave dhe një efekt të caktuar të masave të Bankës Popullore në drejtim të një politike monetare më kufizuese

për parandalimin e rritjeve të çmimeve përmes rritjes së normës së interesit referent. Kushtet më pak të favorshme financiare pritet të ndikojnë në kërkesën për kredi në vitin e ardhshëm, si dhe një efekt i pafavorshëm pritet edhe nga pasiguria e mëtejshme dhe ngadalësimi i aktivitetit ekonomik, kështu që norma e rritjes së kredisë pritet të ngadalësohet në 7.1. % në vitin 2023. Në periudhën e ardhshme, aktiviteti kreditor pritet të stabilizohet, me një normë mesatare rritjeje prej 7.5% në periudhën 2024-2025, në kushtet e rritjes së ekonomisë vendase, stabilizimit të pritjeve dhe rritjes së kërkesës për kredi nga familjet dhe sektori i korporatave. Rritja e kredisë, si deri më tani, do të mbështetet nga rritja e depozitave, si burimi kryesor i financimit. Madje, në pajtim me pasigurinë e shtuar me fillimin e luftës në Ukrainë, erdhi deri në ngadalësim më të fortë të rritjes së depozitave në tremujorin e parë. Në kushtet e masave të ndërmarra nga Banka Popullore, rritja e depozitave edhe më tej vazhdoi me dinamikë të ngjashme, kështu që në projeksionet aktuale pritet që rritja vjetore e tyre në fund të vitit 2022 të jetë 3.9% (7.5% në fund të vitit 2021), pas së cilës, me stabilizimin e flukseve dhe efektivitetin e masave të Bankës Popullore për nxitjen e kursimeve në denarë, në vitin 2023 pritet një rritje e përshpejtuar e depozitave në 6,5%. Me rritjen e aktivitetit ekonomik dhe rritjen e fuqisë blerëse të popullsisë, pritet një rritje e mëtejshme e fortë e depozitave prej rreth 8% në periudhën 2024-2025.

Deficiti i llogarisë rrjedhëse pritet të zgjerohet në 7.4% të PBB-së në vitin 2022, kryesisht si rezultat i thellimit të deficitit tregtar, ndërkohë që komponentët e mbetur të llogarisë rrjedhëse pritet të shfaqin lëvizje të favorshme në baza vjetore. Goditja e çmimeve do të zgjerojë ndjeshëm deficitin tregtar energjetik, i cili do të zbutet pjesërisht nga deficiti joenergjetik. Pritet për shkëmbimin e tregtisë së jashtme, të nxitura kryesisht nga arritjet, tregojnë për një rregullim të theksuar në rritje nga ana e importit, nën ndikimin e çmimeve më të larta në shumicën e kategorive të importit, të nxitura nga rritja e theksuar e çmimeve në bursë të produkteve parësore, veçanërisht energjisë dhe ushqimeve, por edhe në kushtet e një rritjeje të caktuar sasiore në disa nga kategoritë e importit për shkak të krijimit të stoqeve. Performanca e eksportit pritet të jetë relativisht solide, e nxitur kryesisht nga sektori i automobilave (sipas performancës së deritanishme). Nga ana tjetër, arritjet e larta në transfertat private pritet të vazhdojnë deri në fund të vitit, me çka suficitin më i lartë në ardhurat dytësore do të zbushte pjesërisht efektin e rritjes së deficitit tregtar në bilancin e transaksioneve rrjedhëse. Gjithashtu, dinamika e pritur në bilancin e shërbimeve është e favorshme si rezultat i rritjes së pritshme të eksportit të shërbimeve të udhëtimit dhe shërbimeve të tjera (përfshirë shërbimet e TIK). Njëkohësisht, ulja e aktivitetit ekonomik me rreziqe të shtuara dhe të zgjata do të çonte në një përkeqësim të caktuar të rezultateve ekonomike të kompanive me kapital të huaj dhe në një ngushtim përkatës të deficitit të të ardhurave parësore. **Në vitin e ardhshëm 2023, parashikohet një përmirësim i caktuar i deficitit të llogarisë rrjedhëse, me 1.7 p.p. e PBB-së, e cila do ta ulë atë në 5.6% të PBB-së.** Efektet negative të luftës në Ukrainë pritet të përhapen edhe në vitin e ardhshëm, por pas goditjes fillestare në tregjet e produkteve parësore, ato pritet të stabilizohen, megjithëse çmimet e gazit natyror dhe energjisë elektrike do të vazhdojnë të rriten në mënyrë më të moderuar nën ndikimin e furnizimit të zvogëluar. Megjithatë, ulja e kërkesës së brendshme për energji dhe rritja e prodhimit vendas pritet të kontribuojnë në një ngushtim gradual të deficitit energjetik, ndërkohë që performanca solide e eksportit të sektorit të automobilave dhe rimëkëmbja e industrisë së përpunimit të metaleve, si dhe importet më të ulëta për konsum dhe investime pritet të ndikojnë në drejtim të ngushtimit të mëtejshëm të deficitit tregtar joenergjetik dhe në të njëjtën kohë të një deficiti të përgjithshëm më të ulët në bazë vjetore. Gjithashtu, ecuria e mirë në eksportet e shërbimeve pritet të vazhdojë edhe në vitin 2023, gjë që do të çonte në rritje të mëtejshme të suficitit në këtë kategori dhe përkeqësimi i perceptimeve për ekonominë vendase dhe atë botërore do të shkaktonte një deficit disi më të ulët të të ardhurave parësore. Nga ana tjetër, pjesëmarrja relative e të ardhurave dytësore në PBB pritet të ulet, pas arritjeve veçanërisht të larta në transfertat private në vitin 2022. **Flukset neto-hyrëse financiare në periudhën 2022-2023 do të financonin plotësisht deficitin e llogarisë rrjedhëse, duke krijuar kushte për akumulim shtesë të rezervave valutore.** Në këtë periudhë pjesa më e madhe e financimit pritet të jetë nëpërmjet investimeve të huaja direkte dhe huamarrjes afatgjatë të shtetit, me qëllim të mbështetjes së ekonomisë vendase në përballjen e krizës energjetike. Në kushtet e prolongimit të kushteve të pafavorshme të këmbimit dhe një deficiti të lartë tregtar të pritshëm në të dy vitet, një pjesë e financimit pritet të realizohet nëpërmjet akumulimit të kredive tregtare. Nga ana tjetër, neto-daljet në kategorinë e valutave dhe depozitave do të vazhdonin

edhe në këtë periudhë, por me një dinamikë më të moderuar. **Për vitin 2024 parashikohet një përmirësim i mëtejshëm i deficitit në llogarinë rrjedhëse dhe reduktimi i tij në 2.1% të PBB-së, i cili pritet të vazhdojë edhe në vitin 2025 kur pritet një deficit prej 1.2% të PBB-së.** Duke supozuar shterjen e efekteve negative të luftës në Ukrainë dhe stabilizimin e çmimeve të energjisë, si dhe rimëkëmbjen globale të aktivitetit ekonomik, pritet një përmirësim më i dukshëm në saldot e mallrave dhe shërbimeve. Investimet e huaja direkte do të mbeten në një nivel të qëndrueshëm dhe neto-flukset totale financiare do të ishin të mjaftueshme për të financuar deficitin e llogarisë rrjedhëse dhe rritjen shtesë të rezervave valutore. **Është e rëndësishme të theksohet se gjatë gjithë periudhës së projeksionit pritet që rezervat valutore të ruhen në nivelin e duhur.**

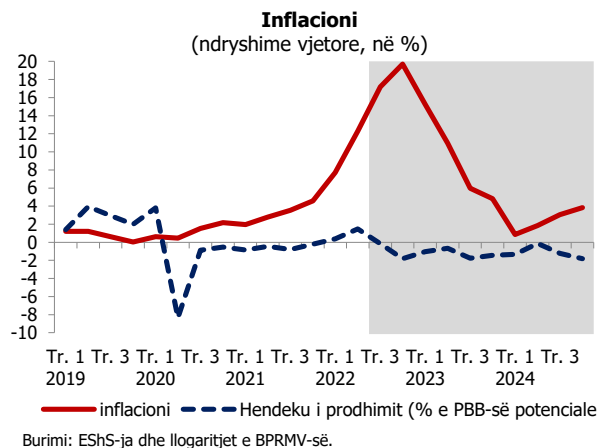
Parashikimet e Bilancit të pagesave (në % nga PBB-ja)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Llogaria rrjedhëse	-0.8	0.2	-3.0	-3.0	-3.1	-7.4	-5.6	-2.1	-1.2
Bilanci i mallrave dhe shërbimeve	-14.1	-12.7	-14.3	-13.0	-16.0	-21.9	-19.9	-14.8	-12.9
Mallra, neto	-17.8	-16.2	-17.3	-17.0	-20.2	-26.4	-24.7	-20.0	-18.4
Shërbimet, neto	3.7	3.5	3.0	4.0	4.2	4.5	4.8	5.3	5.5
Të hyrat primare, neto	-4.0	-4.2	-4.6	-3.9	-4.4	-3.9	-3.7	-4.3	-4.7
Të hyrat sekondare, neto	17.3	17.1	16.0	13.9	17.3	18.4	17.9	17.0	16.4
Sektori privat, neto	16.1	16.1	15.6	12.8	16.1	17.6	16.7	16.4	15.9
Llogaria kapitale	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Llogaria financiare	0.9	-4.5	-5.6	-4.0	-5.1	-6.4	-6.4	-3.3	-4.0
SDI, neto	-1.8	-5.6	-3.2	-1.5	-3.3	-3.5	-3.3	-3.3	-3.4
Investime të portfoliit, neto	0.2	-3.0	1.3	-2.7	-1.0	-0.9	-2.5	0.3	-0.2
Investime tjera, neto	2.5	4.1	-3.7	0.1	-0.8	-2.0	-0.6	-0.3	-0.4

Burimi: BPRMV-ja.

Turbulencat në tregjet globale të produkteve ushqimore primare dhe energjisë kanë një ndikim jashtëzakonisht të madh në lëvizjen e çmimeve të brendshme në vitin 2022, për shkak të të cilave vlerësohet se **norma e inflacionit këtë vit do të përshpejtohet ndjeshëm dhe do të arrijë në 14.3% (3.2% në vitin 2021).** Presioni i theksuar nga çmimet e importit këtë vit do të reflektohet në rritjen e përshpejtuar të të gjithë komponentëve të inflacionit. Në të njëjtën kohë, rritja e çmimeve të brendshme do të jetë në pjesën më të madhe të nxitur nga kontributi i lartë i inflacionit të ushqimeve, i cili rezulton nga rritja e ndjeshme e çmimeve të ushqimeve bazë në bursat botërore këtë vit, në kushtet e ç'rregullimit të pranishëm të ofertës për shkak të luftës në Ukrainë, stagnimit në zinxhirët e furnizimit dhe logjistikës globale, por edhe efektet e bartjes së shpenzimeve më të larta të prodhimit të kompanive nga çmimet më të larta të energjisë në çmimet përfundimtare. Gjithashtu, komponenti energjetik do të arrijë një përshpejtim të konsiderueshëm këtë vit, në pjesën më të madhe si reflektim i kushteve të pafavorshme në tregun global të energjisë, të shkaktuara nga tensionet e intensifikuara gjeopolitike, të cilat çuan në një rritje të ndjeshme të çmimit të naftës dhe gazit në mbarë botën. Në rrethana të tilla, gjatë vitit u kry edhe rritje rregullatore të çmimeve vendase të energjisë elektrike dhe termike, gjë që kontribuon edhe më tej në rritjen e përgjithshme të çmimeve të komponentit të energjisë. Gjatë këtyre lëvizjeve, vlerësohet se ndryshimet e çmimeve në këta dy komponentë do të shpjegojnë rreth tre të katërtat e normës totale të inflacionit në vitin 2022. Vlerësohet se rritja e përshpejtuar dhe qëndrueshmëria më e gjatë e çmimeve të larta të ushqimeve dhe energjisë, të cilat janë një komponent input për një numër të madh produktesh dhe shërbimesh të tjera, si dhe inflacioni më i lartë i huaj, do të ndikojnë në përshpejtimin e inflacionit bazë këtë vit, në në të njëjtën kohë në mungesë të presioneve të rëndësishme nëpërmjet kanalit të kërkesës së brendshme dhe hendekut të prodhimit. Vlerësohet se masat e marra të shtetit për mbrojtjen e standardit të jetesës së qytetarëve nga goditja e çmimeve do të kenë një ndikim zbutës në normën e inflacionit këtë vit. Projeksionet e fundit për lëvizjet e tregut botëror sugjerojnë një lehtësim gradual të presioneve të çmimeve nga çmimet e importit, me çmimet e ushqimeve dhe naftës që pritet të bien gjatë vitit të ardhshëm. Si rezultat e kësaj, ndërsa pjesërisht nën ndikimin e masave të shpallura për subvencionimin e çmimit të energjisë elektrike për industrinë ushqimore nga shteti për periudhën kohore sa zgjat gjendja e krizës në furnizimin me energji elektrike, si dhe për shkak të efektet e shtrëngimit gradual të politikës monetare, **në vitin 2023, inflacioni parashikohet të ngadalësohet në rreth 8-9% me bazë**

vje⁹³, në varësi të rritjes së çmimit të energjisë elektrike në tregun rregullator. **Andaj, pritet që inflacioni të vazhdojë të stabilizohet, duke zbritur në nivelet 2.4% dhe 2% në vitet 2024 dhe 2025**, gjatë shterjes së efekteve nga rritja aktuale e çmimeve të produkteve primare ushqimore dhe energjetike në tregun botëror dhe paragjykimi për mungesën e goditjeve të reja nga ana e ofertës. Megjithatë, rreziqet për projeksionin, veçanërisht në lidhje me lëvizjet e ardhshme të çmimeve të energjisë dhe ushqimeve, janë ende dukshëm të theksuara për shkak të zhvillimeve të pasigurta ushtarake në Ukrainë, si dhe për shkak të efekteve të mëtejshme negative të mundshme të pandemisë e cila është ende në vazhdim, pra e lartë.

6.3. Krahësimi me projeksionin e mëparshëm

Ndryshime më të rëndësishme janë bërë në projeksionet e tetorit krahasuar me parashikimet e prillit. Projeksionet për rritjen ekonomike në periudhën 2022-2024 janë rishikuar në rënie, ndërsa në normën e inflacionit rishikimet janë në drejtim rritës. Ndryshimet janë veçanërisht të rëndësishme në vitin 2023, duke qenë se lufta në Ukrainë ka zgjatur më shumë se sa pritej në prill, me efekte negative më të rëndësishme në aktivitetin ekonomik dhe inflacionin në vendet e Eurozonës, kryesisht të lidhura me krizën aktuale të energjisë, që pritet të ndihet edhe ne te. Përshkallëzimi i krizës së luftës në Ukrainë dhe pritshmëritë e efekteve negative afatgjata të luftës parashikohen të çojnë në një deficit mesatar më të lartë të llogarisërrjedhëse në vitin 2022 dhe 2023, me pritshmëri pak më të mira për vitin 2022, kryesisht si rezultat i performacës më të mirë të transfertave dhe shërbimeve private, por edhe një deficit më i lartë në llogarinë rrjedhëse në vitin 2023, i ndikuar nga bilanci tregtar më negativ, veçanërisht në komponentin e energjisë. Përsa i përket flukseve financiare, në periudhën 2022-2024 priten flukse neto më të larta se sa ishte planifikuar më parë, pjesë më e madhe për shkak të huamarrjes më të madhe të parashikuar nga shteti, por edhe financimit më të theksuar të deficitit tregtar me kredi tregtare.

Kohëzgjatja më e gjatë e luftës në Ukrainë vazhdoi të destabilizojë ekonominë globale, veçanërisht Evropën, duke shkaktuar një krizë energjetike të shprehur përmes çmimeve më të larta dhe ndërprerjeve të furnizimit me energji dhe që pritet të ndikojë në rritjen e inflacionit dhe një ngadalësim më të fortë të aktivitetit ekonomik të partnerët tanë më të rëndësishëm tregtarë në vitin 2022 dhe 2023 krahasuar me prillin. Mjedisi i jashtëm më pak i favorshëm, efektet e dukshme të krizës në një pjesë të kapaciteteve prodhuese vendase me rritje të shpenzimeve të prodhimit, kryesisht të lidhura me energjinë, si dhe ulja e fuqisë blerëse të popullsisë janë faktorë që ndikojnë në korrigjimin

⁹³ Me përfshirjen e efektit të rritjes ligjore, përkatësisht kthimin e normës së TVSH-së për energjinë elektrike nga 5 në 10% në janar dhe nga 10 në 18% në korrik 2023.

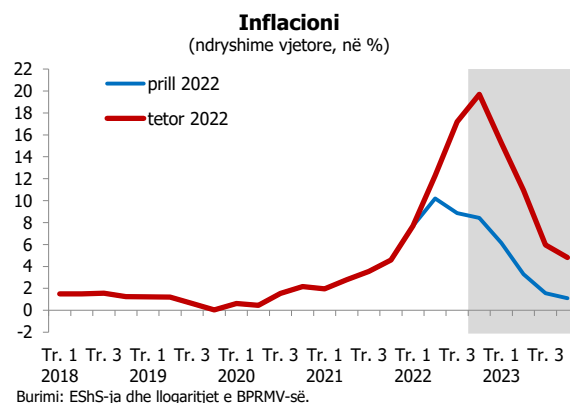
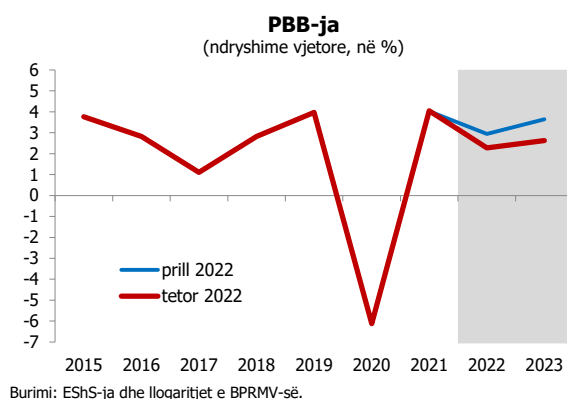
në rënie të rritjes për vitin 2022 dhe 2023 dhe në rrugën e rimëkëmbjes së ekonomisë së brendshme të parashikuar nga projeksionet e prillit. Prandaj, **kundrejt pritjeve në prill për rritje prej 2.9% në vitin 2022 dhe rritje të përshpejtuar në 3.6% në itin 2023, parashikimet makroekonomike të tetorit presin që ekonomia të rritet me 2.3% në vitin 2022 dhe me 2.6% në vitin 2023, ndërsa në rast të mungesës së efekteve të pritshme pozitive të projekteve të paralajmëruara të infrastrukturës publike dhe zgjerimi i kapaciteteve në një pjesë të sektorit të eksportit, rritja do të arrijte në 2% në vitin 2022, pas së cilës do të ngadalësohej në 1.8% në vitin 2023. Në periudhën afatmesme, supozimi i përshpejtimin të rritjes ruhet, por me një ritëm më të ulët se sa pritej më parë, pra rritje prej 3.6% në vitin 2024, në vend të 4% në prill.** Nga aspekti i strukturës, është bërë korrigjim pothuajse në të gjithë komponentët e shpenzimeve të PBB-së, por rritja në dy vitet e fundit pritët të krijohet nga konsumi i brendshëm, me një kontribut negativ të neto eksporteve. Për sa i përket vitit 2022, megjithëse arritjet në gjashtëmujorin e parë janë në përputhje me notat nga projeksionet e prillit, kriza energjetike në Evropë dhe në vendin tonë është thelluar më tej, kështu që pritët një ngadalësim i aktivitetit ekonomik nga gjysma e dytë e vitit, në krahasim me përshpejtimin që pritej në muajin prill. Në fakt, importi i lartë i energjisë, lëndëve të para, makinerive dhe pajisjeve për shkak të pasigurisë që rrethon lëvizjet e ardhshme të çmimeve të produkteve primare dhe ndërprerjes së mundshme shtesë në zinxhirët e furnizimit për shkak të luftës në Ukrainë, e cila ishte e pranishme në tremujorin e parë, ndërsa vazhdoi edhe në të dytin, pritët të ketë një efekt të caktuar edhe në gjysmën e dytë të vitit, me çka importet pritët të kenë një rritje më të ndjeshme krahasuar me parashikimet e prillit. Rritje më të larta se sa pritej në gjysmën e parë, shënuan edhe eksportet, por për shkak të çmimeve të larta të burimeve të energjisë, paragjithash të energjisë elektrike, disa kapacitete të mëdha industriale ndaluan prodhimin gjatë tremujorit të tretë, gjë që përkeqëson perspektivat për eksporte në periudhën e ardhshme. Kështu, një rishikim në rritje është bërë edhe në eksportet reale, por në një masë më të vogël krahasuar me importet. Për rrjedhojë, pritët një kontribut negativ dukshëm më i lartë i neto eksporteve për të gjithë vitin në krahasim me projeksionet e prillit, që është arsyeja kryesore e korrigjimit në rënie të rritjes në vitin 2022.

Nga ana tjetër, kërkesa e brendshme pritët të ketë një kontribut pozitiv më të lartë krahasuar me parashikimin e mëparshëm për vitin 2022, si reflektim i arritjeve më të mira në gjysmën e parë të vitit. Përsa i përket komponentëve, konsumi personal mbështetet nga të ardhurat reale të disponueshme më të larta, ku kontributin më të madh e ka rritja reale dukshëm më e lartë e transfertave private, me një korrigjim të fortë në rritje të normave nominale në raport me vlerat e muajit prill. Një faktor shtesë është ndihma financiare e paralajmëruar nga shteti nëpërmjet masave për zbutjen e efekteve të krizës së energjisë dhe të çmimeve tek kategoritë më prekura të popullsisë dhe të pensionistët⁹⁴. Kështu, në masën e pensioneve u bë një rishikim në rritje si i normës reale ashtu edhe asaj nominale, në vlerësimin e rritjes më të madhe të numrit të pensionistëve dhe një përqindje më të lartë të rregullimit të pensioneve, sipas normave më të larta të inflacionit dhe pagat nominale. Nga ana tjetër, pritët një rënie reale më e madhe e masës së pagave, me një korrigjim në rënie të numrit të të punësuarve dhe me vlerësimin e ruajtur të rënies reale të pagave. Përsa i përket bruto investimeve, është bërë një korrigjim i ndjeshëm në rritje të normës së rritjes, me arritje më të larta në gjysmën e parë të parashikimit dhe pritshmëri për krijimin e mëtejshëm të stoqeve, sipas vlerësimeve të importeve. Vlerësimet më të reja për një rënie reale më të fortë të konsumit publik krahasuar me muajin prill janë si pasojë e efekteve më të larta të çmimeve, gjatë një rishikimi në rritje të normës së rritjes nominale, në përputhje me rebalancin.

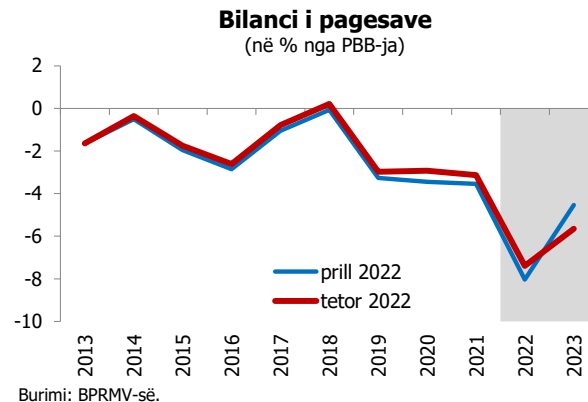
Në vitin 2023, u bë një rishikim në rënie i rritjes dhe pritët një përshpejtim më i vogël i normës së rritjes ekonomike, në kundërshtim me vlerësimet për një rikuperim më të fortë pas pandemisë. Megjithatë, në kushtet e realizimit jo të plotë të efekteve pozitive të pritura nga projektet e reja të infrastrukturës dhe investimet dhe zgjerimet e kapaciteteve eksportuese, priten rregullime më të forta në rënie në krahasim me prillin në të dy vitet, veçanërisht për vitin 2023, kur mund të pritët edhe

⁹⁴ Me masat e Qeverisë nga tetori 2022, për një periudhë 4 mujore u sigurohet mbështetje financiare mbi 40,000 personave nga kategoritë e prekura të popullsisë në vlerë të përgjithshme prej 8.2 milionë euro dhe rreth 45% të përfituesve të pensionit në shumën totale prej 12, 2 milionë euro, duke filluar nga pagesa e pensioneve të nëntorit.

ngadalësim të normës së rritjes. Në fakt, kriza aktuale evropiane dhe e brendshme energjetike do të kontribuojë në dobësimin e dukshëm të kërkesës së jashtme, rritje të pasigurisë dhe ulje të besimit të subjekteve ekonomike vendase dhe të huaja, si dhe rritje të inflacionit, krahasuar me projeksionet e prillit. Rishikimi në rënie i rritjes në vitin 2023 rezulton nga kontributi më i dobët i konsumit të brendshëm, me një ulje të kontributit negativ të neto eksporteve. Për sa i përket konsumit të brendshëm, në kushtet e fuqisë blerëse të zvogëluar dhe kushteve më të shtrënguara financiare, popullsia pritet të bëjë rregullime të caktuara rënës të konsumit, ashtu që është parashikuar rritje më të dobët të konsumit personal. E njëjta normë rritjeje pritet edhe për bruto investimet, të cilat, në kushtet e një baze të lartë dhe pritshmëri për zvogëlimin e stokeve, ulje të prirjes për të investuar në kushte më pak të favorshme financiare globale dhe të brendshme dhe rritje të pasigurisë, pritet një impuls solid investimi nga shpallja dhe forcimi i një pjese të projekteve infrastrukturore të nisura më parë, si dhe nga investimet private që lidhen me zgjerimin e kapaciteteve të një pjese të sektorit të eksportit dhe energjisë së gjelbër (kryesisht investimet në fotovoltaike). Në rast të mungesës së impulseve pozitive të pritura nga projektet e infrastrukturës, mund të presim një dinamikë disi më të dobët të aktivitetit investues në raport me projeksionet e prillit. Në rastin e konsumit publik pritet një rënie më e madhe se në muajin prill. Për sa i përket sektorit të jashtëm, pritet një rritje më e moderuar në të dy komponentët e këmbimit me jashtë në vitin 2023. Në fakt, në kushtet e pritjeve për efekte më pak të favorshme të krizës energjetike, mbi të gjitha në industrinë e metaleve, por edhe bazën më të lartë se një vit më parë në përputhje me rishikimet në rritje, u bënë rishikime në rënie në rritjen e eksporteve reale dhe rrjedhimisht edhe të importeve reale të mallrave dhe shërbimeve.

Projeksionet për normën e inflacionit për vitin 2022 janë rishikuar në rritje, në mënyrë që ai pritet të jetë 14.3%, kundrejt normës së pritur prej 8.8% në prill dhe normës rreth 10% sipas skenarit alternativ të prillit. Rishikimi në rritje rezulton mbi të gjitha nga arritjet më të forta krahasuar me projeksionin e prillit në tre tremujorët e parë të vitit dhe nga pritjet më të larta për tremujorin e fundit, të shkaktuara kryesisht nga faktorë të kahut të ofertës. Në fakt, është bërë korrigjim në rritje i inflacionit të jashtëm efektiv, i çmimeve të importit të energjisë dhe një pjese të drithërave, si dhe në muajin korrik është rritur çmimi rregulator i energjisë elektrike për familjet dhe energjisë termike, të cilat nuk janë përfshirë në projeksione të prillit. Kështu, në të tre komponentët e inflacionit është kryer një rishikim në rritje krahasuar me muajin prill, me devijime më të mëdha në komponentët ushqimorë dhe energjitikë. Për vitin 2023, si në projeksionet e prillit, norma e inflacionit pritet të ngadalësohet, por më e moderuar, në mënyrë që të shkojë në rreth 8-9% (kundrejt 3% në prill), në varësi të rritjes së çmimit të energjisë elektrike në treg rregulator. Nga aspekti i faktorëve, me efekt të transferuar më të lartë, si dhe me rishikime përgjithësisht në rritje të çmimeve të importit, u bë një rishikim në rritje në të tre komponentët.

Cikli aktual i projeksioneve nuk parashikon diferenca në deficitin mesatar të llogarisë rrjedhëse në periudhën 2022 - 2024 krahasuar me pritjet e prillit dhe ai arrin mesatarisht në 5% të PBB-së për tre vitet. Megjithatë, ka ndryshime më të rëndësishme në dinamikë pas viteve të caktuara, me pritshmëri më të këqija për vitin 2023 dhe një rikuperim më intensiv të deficitit në vitin 2024.

Ndryshimi në vitin 2022 është në drejtim të një deficitit disi më të ulët në transaksionet rrjedhëse me 0.6 p.p. e PBB-së, në kushtet e pritjeve më të favorshme në transfertat rrjedhëse private, si dhe në shërbimet dhe të ardhurat primare. Pritjet e ndryshuara për transfertat kanë ardhur kryesisht nga arritjet në tre tremujorët e parë të vitit, si dhe nga parashikimi për arritje të mëtijshme solide në këtë kategori deri në fund të vitit. Nga ana tjetër, arritjet në saldon tregtarë japin indikacione për një deficit tregtar dukshëm më të lartë krahasuar me atë të pritur në muajin prill, që më së shumti vjen si pasojë e komponentit energjetik me çmime dukshëm më pak të favorshme të energjisë. **Mbajtja e çmimeve në një nivel më të lartë në vitin 2023 do të çonte në një deficit më të lartë të llogarisë rrjedhëse prej 1.1 p.p. e PBB-së krahasuar me ciklin e mëparshëm të projeksioneve, si rezultat i rritjes së deficitit tregtar.** Ky cikël projeksionesh bazohet në supozimet për rritje të mëtijshme të çmimeve të gazit natyror dhe energjisë elektrike, ashtu që vetë pritjet për saldon energjetik janë në drejtim të një deficitit më të lartë krahasuar me pritjet e prillit. Gjithashtu, projeksionet për një ngadalësim të ndjeshëm të ekonomisë botërore dhe korrëgjimin në rënie të çmimeve të metaleve, me çmime të larta të energjisë, rrisin rrezikun për eksportin e sektorit të përpunimit të metaleve në projeksionin aktual, gjë që ndikon edhe në një më pak të favorshëm saldon jo- energjetik krahasuar me muajin prill. Nga ana tjetër, arritjet më të larta në transfertat rrjedhëse dhe teprica e shërbimeve pritet të vazhdojnë edhe në vitin 2023. **Për vitin 2024, transfertat më të larta dhe eksportet neto të shërbimeve krahasuar me muajin prill, me një korrëgjim në rritje të deficitit tregtar, do të kontribuojnë në përmirësimin e deficitit në llogarinë rrjedhëse në nivelin 2,1% të PBB-së, kundrejt 2,3% të PBB-së sipas parashikimeve të prillit. Përsa i përket flukseve financiare, të shikuara në mënyrë përmledhëse për periudhën 2022 - 2024, priten flukse neto më të larta krahasuar me ato të parashikuara në përputhje me pritjet e prillit.** Ndryshimet vijnë si pasojë e rritjes së huamarrjes së jashtme të shtetit në këtë periudhë, si dhe e korrëgjimit në rritje të kredisë tregtare, e cila në kushtet e një deficitit tregtar më të lartë do të ndikonte pozitivisht në financimin e transaksioneve rrjedhëse.